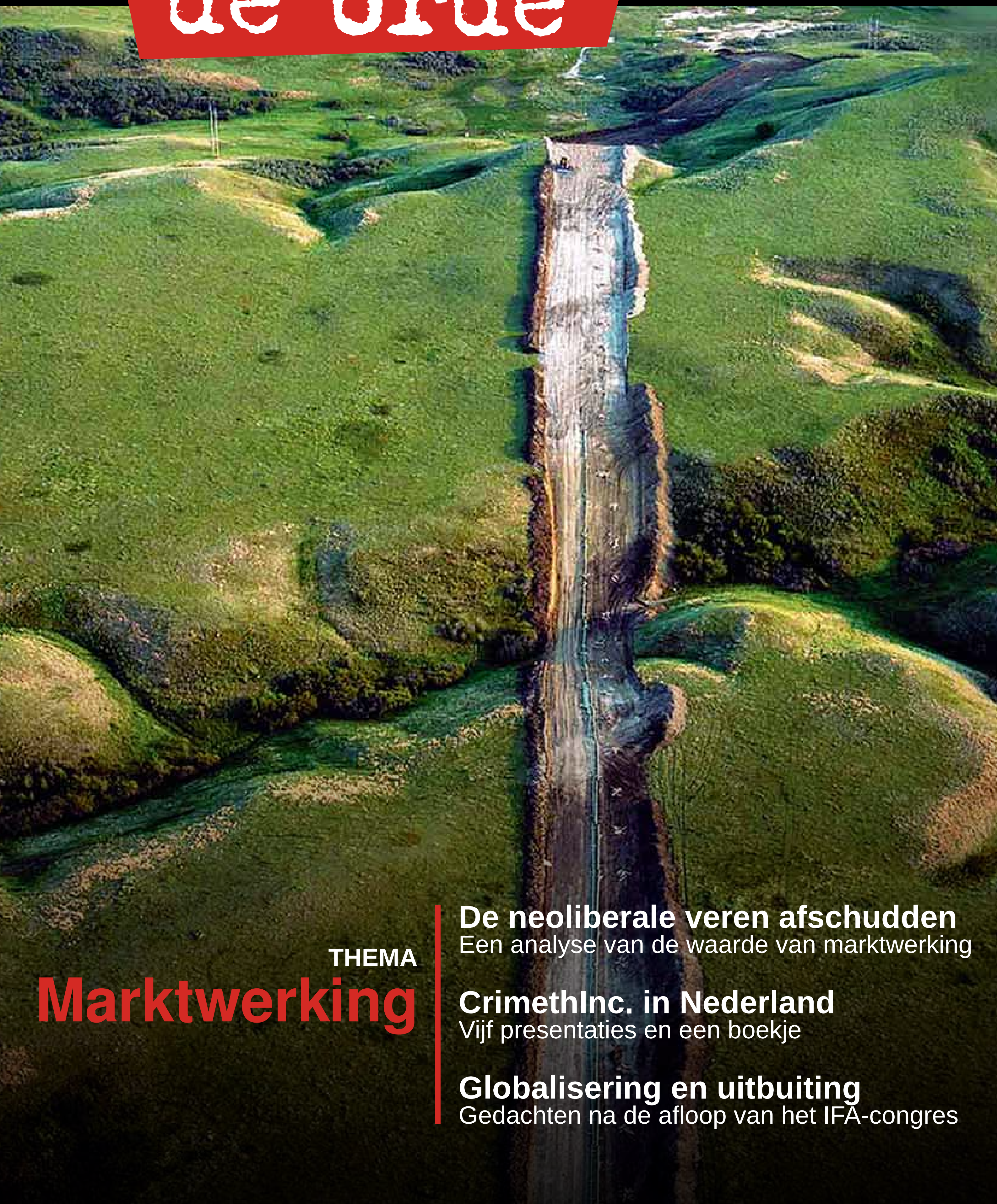
BUITEN de orde

anarchistisch kwartaalblad

4 2016
€2,50

THEMA
Marktwerking

De neoliberale veren afschudden
Een analyse van de waarde van marktwerking

CrimethInc. in Nederland
Vijf presentaties en een boekje

Globalisering en uitbuiting
Gedachten na de afloop van het IFA-congres

: van Buiten de Orde

De nieuwe BdO verschijnt op de drempel van duistere tijden in aantocht. Ja, Trump sinds 9 november, en, met verkiezingen in maart 2017, het vooruitzicht van de PVV in een véél sterkere positie dan ze toch al staat. We kunnen ons maar beter schrap zetten en mentaal bewapenen, waarbij in ieder geval goede argumenten en informatie in ons arsenaal horen te zitten. Aan dat laatste kan ook de BdO hopelijk een beetje bijdragen. Het nummer dat je nu in handen hebt was vrijwel af toen het nare nieuws uit de VS in volle omvang doordrong. Komend nummer zal echter als thema hebben 'de ruk naar rechts'. Daarin krijgt het opkomend fascisme, veraf en dichtbij, vanuit meerdere invalshoeken aandacht.

Het thema in het huidige nummer is: de markt. Artikelen over neoliberalisme en marktwerking, een stuk over anarchistische stemmen die markt en privé-bezit centraal stellen, en hoe dat toch wezenlijk anders is dan rechts libertarisme dat soms zichzelf van het etiket 'anarchokapitalisme' voorziet, plus een artikel wat laat zien hoe een waarlijk vrije en tevens communistische markt zou kunnen werken.

Naast vaste rubrieken zoals migratiestrijd, antifascisme, boeken en onze kroniek over oproer en verzet – weer door onze vaste rapporteur – is er meer. Een greep hieruit: een uitvoerig overzicht van standpunten die anarchisten in de negentiende en twintigste eeuw innamen rond het zionisme en de stichting van de staat Israël. Een verslag over de tournee die iemand van CrimethInc. uit de VS naar Nederland bracht. Een update en analyse over de strijd in Syrië, waarin niet enkel Rojava, maar ook anti-autoritaire solidaire bewegingen in andere delen van dat verwoeste land een aandacht krijgen die ze te vaak wordt onthouden. Een bespreking van een boek over arbeidersstrijd en economische ontwikkelingen in China. Een reportage over de recente samenkomst van de Internationale Anarchistische Federatie.

Genoeg om te lezen en op je te laten inwerken – en als het gelezene je tot een reactie verleidt: de redactie verwelkomt bijdragen van lezers van ganser harte.

de redactie

colofon

Buiten de Orde
Het anarchistische kwartaalblad Buiten de Orde is een uitgave van de Vrije Bond. De redactie is in redactioneel opzicht onafhankelijk van de bond. Standpunten ingenomen in het blad vertegenwoordigen niet noodzakelijkerwijs die van het redactiecollectief. Het blad besteed aandacht aan een breed scala van onderwerpen en wil naast een blad voor de leden van de Vrije Bond een blad van de hele anarchistische beweging zijn. Overname van artikelen met bronvermelding wordt van harte toegejuicht.

Abonnementen
Leden van de Vrije Bond krijgen Buiten de Orde gratis thuis; niet-leden kunnen zich abonneren voor 15,00 euro per jaar. Voor mensen in de gevangenis is Buiten de Orde gratis. Oude nummers zijn op te vragen bij het secretariaat van de Vrije Bond.
Je kunt je abonneren door o.v.v. 'abonnement Buiten de Orde' 15,00 euro over te maken op:
Rekeningnummer IBAN: NL80INGB0005495473 | BIC/Swift: INGBNL2A t.n.v. Vrije Bond Amsterdam

Verkooppunten
Losse nummers zijn te koop voor 2,50 euro bij de betere linkse boekhandel:
Het Fort van Sjakoo (Amsterdam), Rosa (Groningen)

Redactie Buiten de Orde
Postbus 16521 | 1001 RA Amsterdam | Nederland
I: www.vrijebond.org/buitendeorde | E: redactie@buitendeorde.nl | T: 0858778958

Secretariaat Vrije Bond
Postbus 16521 | 1001 RA Amsterdam | Nederland
E: secretariaat@vrijebond.nl | I: www.vrijebond.org | T: 0858778958

: in

Buiten de Orde

Thema - Marktwerking

CrimethInc. in Nederland

Vijf presentaties en een boekje

Afgelopen september was een kameraad van CrimethInc. in Nederland. Hij hield daar een vijftal lezingen over de vraag of democratie vrijheid brengt. Op de bijeenkomsten waar deze lezingen plaatsvonden, is tevens de Nederlandstalige versie van de CrimethInc.-tekst *To Change Everything* gepresenteerd, oftewel *Alles Veranderen*. Het betreft hier 'een anarchistische oproep'. Daarover verderop iets meer. Eerst de CrimethInc.-presentaties over democratie.

De lezingen vonden plaats in vijf steden: Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Tilburg en Nijmegen. De inleidingen werden in Amsterdam gedaan door de Crimethinc.-er samen met twee maten; in de andere steden deed hij het solo. Het stramien van het verhaal was, in mijn eigen woorden en met wat invulling, ongeveer als volgt.

Democratie en autonome initiatieven

De spreker constateerde dat in de andersglobaliseringsbewegingen van rond 2000 het streven naar een directe democratie wortel schoot, een antikapitalistische beweging georganiseerd via consensus. In 2011 kwam de droom als het ware uit: in allerlei landen kwam protest en verzet op, en steeds uitte zich dat in assemblees waarin directe democratie via consensus werd gepraktiseerd. Dat bracht echter allerlei tegenstrijdigheden met zich mee, hetgeen voor CrimethInc. aanleiding was om dat begrip 'democratie' eens goed door te lichten en onderwerp van discussie te maken.

Zo was het bijvoorbeeld frappant dat, in bewegingen als Occupy, de pleinbezettingen in Griekenland en de Indignados in Spanje, heel veel van de initiatieven niet via consensus en directe democratie op gang kwamen, maar door autonome initiatieven. Felle demonstraties, zoals een befaamde optocht over de Brooklyn Bridge in New York, waren niet 'goedgekeurd door de algemene vergadering'. Toch waren het juist zulke initiatieven die de beweging vaart en elan gaven. Je kunt je ook moeilijk voorstellen dat, enkele jaren later, boze mensen in Ferguson nadat politie Michael Brown doodschoot, eerst een assemblee zouden hebben gehouden om via consensus te besluiten dat ze het benzinestation gingen platbranden. Mensen dóen zulke dingen gewoon, als de noodzaak zich aan hen opdringt.

Ook viel het op dat direct-democratische besluitvorming, bijvoorbeeld in Occupy-kampen, problemen meebracht. De assemblee kwam dagelijks samen en besloot dingen, om vervolgens te ontdekken dat de vaste bewoners van het kamp vaak iets anders deden. Niet alle bewoners kwamen op de assemblee. Niet alle deelnemers aan de assemblee woonden in het kamp. Doordat de assemblee zich echter opstelde als besluitvormend orgaan, ook van het héle kamp, ontstond spanning en frustratie.

Dat zou, zo suggereerde de spreker, best eens met het begrip 'democratie' zelf te maken kunnen hebben. Democratie is er in talloze vormen, en zelfs Noord-Korea noemt zich democratisch. En er is dus ook die direct-democratische variant. In het begrip zijn steeds twee zaken gecombineerd. Democratie staat voor een aantal aspiraties: vrijheid, gelijkheid, zelfbeschikking, zaken die anarchisten aanspreken – naast ook meerderheidsbesluitvorming, iets waar anarchisten vaak minder in zien.

Maar democratie staat ook voor een aantal praktijken. Allereerst een praktijk van wie-beslist-er? Er is altijd een groep – op basis van etniciteit, van gender, van formeel burgerschap maar soms ook simpelweg op basis van deelname aan een assemblee – die beslist. En er is een groep die niet meedoet, omdat ze geen burger is, tot een groep outsiders behoort, omdat ze niet meevergadert of wat dan ook. Er zijn altijd

mensen uitgesloten, er is een afbakening. In de tweede plaats: er is steeds een mechanisme om genomen besluiten uitgevoerd te krijgen. Een politie in wezen, al kan het mechanisme ook de toegang tot financiële hulpbronnen zijn. In de derde plaats is er altijd een plaats, een centrum, van legitieme besluitvorming, of dat nu een parlement is of een assemblee. Wat daar besloten wordt is legitiem, hetgeen wordt uitgedrukt in het idee van de rechtsstaat, de 'rule of law'. Wat daarbuiten besloten wordt is niet rechtsgeldig. In een actiekamp van Occupy betekende dat, dat de assemblee bijvoorbeeld kon beslissen over de gang van zaken in de tent waar de kookgroep werkt, ook als mensen van die kookgroep niet mee beslissen (bijvoorbeeld omdat ze aan het koken zijn terwijl andere beraadslaagden). Wat de kookgroep zelf besluit, is echter niet legitiem, want het is buiten de assemblee besloten. Dat is geen argument tegen assemblees. Maar wel tegen de praktijk om assemblees als een soort gemeenteraden te behandelen.

De spreker wees op dit soort zaken met een strategische reden. Volgens hem – en dat maakte hij met voorbeelden aannemelijk – droeg het idee dat de protesten van 2011 voornamelijk een vorm van directe democratie – een regeringsvorm dus – nastreefden ertoe bij dat de beweging zwakker stond dan ze anders had gestaan. Dat anarchisten in deze bewegingen het direct-democratische discours zelf hanteerden, maakte zaken niet helderder. Bovendien is het momenteel steeds vaker uiterst rechts dat het direct-democratisch vertoog hanteert, iets wat we bijvoorbeeld in de heisa rond referenda zien.

Het is volgens de spreker beter om datgene wat we nastreven – vrijheid, opgevat als een 'collectief geproduceerde relatie tot ons potentieel', autonomie die tegelijk opkomen tegen aantasting van de autonomie van de ander impliceert, zelfbeschikking – niet op te vatten als direct-democratische regeringsvorm waarmee juist die vrijheid en die autonomie zichzelf weer beperkt. Anarchisten willen geen 'democratic self-rule'. Anarchisten willen 'no rule', en we staan sterker in de volgende ronde van strijd als we dat scherp voor ogen hebben. Dat was één van de conclusies. De redenering is met onderbouwing en al te vinden in het lezenswaardige stuk 'From Democracy to Freedom' via de website crimethinc.com. De lezingen volgden veelal vrij nauwkeurig de lijn van dat stuk.

Allerhande discussie rond de lezingen

De presentaties gaven in de verschillende steden tot uiteenlopende discussies aanleiding, voor zeer diverse groepen mensen. In Amsterdam, waar pakweg achttien mensen aanwezig waren, ging de discussie in op zaken als de vraag of de kritiek op het concept 'democratie' niet makkelijk kon ontaarden in puur een woordenstrijd, terwijl het toch om de inhoud gaat. In Rotterdam ging de discussie allerlei kanten op. Daar waren rond de dertig mensen op komen dagen, zodat mensen bijna bij elkaar op schoot zaten. Utrecht telde een twintigtal mensen. Daar ging de discussie onder meer in op ervaringen die mensen in actiebewegingen hadden met onderlinge spanningen en conflicten. Tilburg kende een klein aantal aanwezigen: zes inclusief spreker. De

discussie was er, misschien juist daardoor, best intens en omvatte onder meer de vraag of je sowieso wel moet inzetten op verandering in de hele maatschappij, of dat je je juist beter op eigen autonome vrijplaatsen en dergelijke kon concentreren. In Nijmegen, waar een twintigtal aanwezigen was, kwam wederom de vraag op naar onderlinge conflicten in actiebewegingen zelf, en hoe je daarmee om kan gaan, naast ook de vraag of de CrimethInc.-kritiek op democratie niet erg dichtbij plat libertarisme met een ieder-voor-zich-inhoud kwam.

> Dat anarchisten in deze bewegingen het direct-democratische discours zelf hanteerden, maakte zaken niet helderder

Opvallend bij al deze discussies was, dat de kernvraag van de lezingen – is democratie nu wel het concept waar we als anarchisten het beste voor kunnen gaan? – nauwelijks tot frontaal meningsverschil leidde. Eigenlijk heb ik niemand horen pleiten vóór het hanteren van directe democratie als verwoording van anarchistische doelen. Alleen één iemand in Rotterdam pleitte voor democratie, maar dan als alternatief voor anarchisme dat volgens deze persoon te gefragmenteerd en niet erg realistisch was. Opvallend is ook de kennelijke behoefte van mensen om het minder over fundamentele concepten als democratie te hebben, en meer over eigen ervaringen in de actiebewegingen zelf.

Alles veranderen

Naast de democratie-discussie bevatten de bijeenkomsten nóg een kort punt: het vertaalde CrimethInc.-boekje, dat enkele weken eerder was uitgekomen, en dat op de bijeenkomsten onder de aandacht werd gebracht. Het betreft dus een vertaling van een CrimethInc.-tekst waarin anarchistische opvattingen over maatschappijverandering worden uiteengezet. Dat gebeurt op een heel andere wijze dan in veel andere inleidingen tot het anarchisme. Die inleidingen hanteren vaak een historische aanpak, en veelal nemen uiteenzettingen over de opvattingen van befaamde anarchisten als Proudhon, Kropotkin en Bakoenin daarin een grote plek in.

De CrimethInc.-tekst doet het anders. Deze schetst in kort bestek het soort problemen waar we tegenaan lopen als we zelfs maar proberen te dromen over vrijheid en zelfbeschikking. Hoofdstuktitels geven het aan: 'het probleem is hiërarchie'; 'het probleem is winst'. Tevens hamert de tekst erop dat we vooral zelf, vanuit onze eigen verlangens, en op basis van het verwerven van greep op onze eigen levens, kunnen beginnen om daadwerkelijk autonomie en vrijheid te verwerven. Hoofdstuktitels als 'begin met zelfbeschikking', 'begin met de bevrijding van verlangen', geven het idee aan. Herkenbare voorbeelden in mooi proza, dat wegens het soms poëtische karakter de vertalers – waar ik er één van was, dus onpartijdig ben ik bepaald niet – soms voor problemen stelde. Hoe goed dat allemaal gelukt is, mogen lezers beoordelen.

Een kritiekpunt dat ik van niet-anarchisten die het boekje hebben gelezen inmiddels heb gehoord, is het vermelden wat mij betreft waard. Deze lezers misten een alternatief, een uitgewerkte oplossing tegenover de geschetste problemen. Nu ontbreekt die uitgewerkte oplossing niet zomaar: het idee is juist dat die uit onze eigen initiatieven en dromen dient voort te komen. Die kan niet worden voorgekauwd, en in die zin is het geconstateerde gemis helemaal geen gemis. Maar misschien is het in een volgende editie, als die er komt, zinnig om een korte alinea toe te voegen waarin hardop wordt gezegd dat 'het grote plan' in deze tekst dus ontbreekt, en waarom dat is. Dat verheldert voor sommige lezers beslist iets. En het maakt mensen misschien nog iets bewuster van die kern: we dromen zelf, we bedenken het zelf, en we doen het zelf.

door Peter Storm

Meer info

CrimethInc., *Alles Veranderen*, een vertaling van *To Change Everthing*. Uitgebracht door onder meer Autonomen Brabant. Verkrijgbaar via info@autonomenbrabant.nl of allesveranderen@riseup.net.

Vloerwerk: de eerste overwinning

Jiko en Vloerwerk winnen een ontslagvergoeding

We hebben onze eerste overwinning binnen! Jiko heeft een substantiële compensatie van zijn ex-baas gekregen. Na een stevig bezoek van een Vloerwerk-delegatie gooide hij al de handdoek in de ring. Precies drie weken nadat Jiko op staande voet was ontslagen was alles rond. We hadden zo'n snelle overwinning niet verwacht, dus we waren al begonnen aan onze campagnestrategie en hadden al een actievergadering belegd. Die vergadering hebben we maar veranderd in een feestje!

Het grootste deel van het afgelopen jaar zijn we bezig geweest onszelf op te richten en onszelf bekend te maken. Dat wil niet zeggen dat Jiko de eerste was die contact met ons opnam. Twee gingen hem voor maar beiden haakten af vanwege persoonlijke redenen. Jiko's campagne was dus onze eerste: dit succes, meteen aan het begin, laat zien dat Vloerwerk meer is dan alleen leuke ideeën en beloftes. Het laat de waarde zien van solidariteit, ideeën en ervaringen uitwisselen, en directe actie ondernemen: als we dit doen kunnen we een vuist maken. Ondertussen moeten we dit succes niet naar onze bol laten stijgen maar bij het plan blijven: geduld hebben, en met zorg en beleid voortgaan.

Babbelen met de baas
Nadat het onverwachte ontslag van Jiko ons ter oren was gekomen hebben wij twee keer Jiko begeleid naar zijn baas, als 'een vriend die meekwam'. Tijdens deze gesprekken boden we Jiko de nodige morele ondersteuning, brachten we naar voren dat iets van compensatie voor het ontslag aan de orde was en wezen we op de 'fouten' in de administratie van het restaurant. Tijdens het eerste gesprek ontweek B. dit alles, en ging hij zelfs in de aanval met beledigingen van en leugens over Jiko. Zo zou hij helemaal geen kok zijn, maar afwasser. Hoe B. dan een restaurant kon runnen met op sommige avonden twee afwassers en geen koks, kon hij ook niet uitleggen. Het is B. niet gelukt om ons te provoceren: we bleven kalm en beleefd, en we volhardden in onze punten.

De tijd van een vriendelijk gesprek lag nu achter ons

Hoe anders was de houding van B. in het daaropvolgende gesprek! Nu was Jiko opeens wel een kok, kreeg hij complimentjes over hoe goed en schoon hij altijd zijn werk had gedaan, en B. sprak hem aan met 'vriend'. Had hij misschien door dat hij niet zo snel van Jiko af kon komen? Toch probeerde B. er nog relatief makkelijk vanaf te komen. Hij wist dat Jiko platzak was, dus probeerde hij hem af te kopen met een schamele 500 euro. Jiko wilde hem ook eigenlijk nooit meer zien en verder met z'n leven. Het is een gevoel dat veel mensen zullen herkennen, en nog meer mensen zullen begrijpen. Een gevoel dat voor een groot deel voortkomt uit het idee dat je machteloos bent. Dat B. geld aanbood was voor ons een teken: hij wist dat hij in de problemen zat en wij konden hier iets uitslepen.

Geef jezelf niet de schuld, Jiko
We zijn niet alwetend en strijdbaar uit de lucht komen vallen. Tijdens deze campagne zagen we dat elkaar helpen in tijden van pech en spanning meer is dan alleen praktische kwesties oplossen. Toen we begonnen met de gesprekken was Jiko nog een slachtoffer die zichzelf de schuld gaf voor z'n sores: hij had niet door dat hij om de tuin was geleid door zijn ex-baas B. Jiko had werk en geld bitterhard nodig en B. gebruikte zijn economische overwicht op hem. Zo is het ook te begrijpen dat Jiko zo lang allerlei misstanden heeft verdragen en zelfs dacht dat het normaal was.

Tijdens de Vloerwerk-vergaderingen hebben we onze opties bekeken. Iedere aanwezige deed zijn duit in het zakje qua kennis en ervaring; we hadden elkaar ook nodig, niemand wist alles op voorhand. Jiko had nog een weifelende houding. Tijdens het vergaderen en de acties begon Jiko te snappen dat hij niet de schuldige was maar het slachtoffer. Toen besloot hij om er echt mee door te zetten en haalde hij er kracht uit. Op dat moment besloten we als Vloerwerk ook om dit echt op te pakken en begonnen we ons voor te bereiden op een campagne. We deden een interview met Jiko (zie: www.vloerwerk.org), dat redelijk goed gelezen is, en begonnen door het digitale en analoge papierwerk heen te spitten. Wat een zooitje had die B. er van gemaakt!

De eerste stap in onze strategie was een bezoek van een delegatie. B. verwachtte waarschijnlijk weer een soort van onderonsje met Jiko en een vriend van hem te kunnen hebben, in de hoop hem af te kunnen kopen. In plaats daarvan kwam een groep opdagen voor zijn restaurant. Sommigen bleven buiten, drie van ons gingen naar binnen. We riepen B. naar ons toe, 'we willen even met je praten.' Maar de tijd van een vriendelijk gesprek lag nu achter ons. We hadden een flinke brief opgesteld waarin veel van wat B. fout had gedaan naar voren kwam. In de brief eisten we ook een flinke ontslagvergoeding.

B. probeerde ons te onderbreken maar de woordvoerder die we voor de gelegenheid hadden aangesteld praatte er gewoon overheen. Dat ging makkelijk, want B. was totaal verrast door wat er gebeurde. Op het ene moment voert hij een gesprek met Jiko en een vriend van hem, het volgende moment

blijkt er een hele organisatie achter hem te staan! Na minder dan twee minuten binnen te zijn geweest vertrokken we weer. We gaven B. een aantal dagen om toe te geven, of anders kon hij acties verwachten. B. was met stomheid geslagen, en wij voelden ons fantastisch. Zelfs B. simpelweg vertellen waar het op stond, recht in z'n gezicht, voelde al als iets van een overwinning.

Niemand verwachtte dat de baas meteen toe zou geven. Maar hij belde ons al snel, en vroeg om onderhandelingen. Eenmaal aan het onderhandelen kwamen we gelijk met een uiteenzetting van de lange lijst aan onrechtmatigheden en slechte behandeling waar B. zich schuldig aan had gemaakt, en de gevolgen die dit voor Jiko had. Een verhitte discussie volgde. Toen leek hij opeens wat toe te geven, waarop Jiko zelf de uiteindelijke deal sloot. Jiko was erg blij, en wij natuurlijk ook. Een paar dagen later zijn we samen met B. nog naar de bank gegaan, waar hij onder onze ogen het geld overmaakte.

Tijdens deze campagne hebben we de rollen omgedraaid tussen Jiko en B.: niet langer werd de werker gesold door de baas; in plaats daarvan stond hij fier overeind, eiste en kreeg hij waar hij recht op had. Wat begon met het realiseren dat hij niet de schuldige was groeide door in het terugwinnen van trots. Jiko gooide zo wat hij zelf de 'mentale slavernij' noemde van zich af.

Word jij onze 'volgende Jiko'?
We hebben van deze campagne genoten. We wonnen en we weten dat we opnieuw kunnen winnen. We willen meer acties doen. We weten dat er in onze regio veel mensen zijn als Jiko, en nog heel veel meer met andere problemen op hun werk. We hopen dat dit verhaal hun hoop en kracht geeft, en dat ze de moed zullen hebben het niet te pikken. Er voor te gaan, net als Jiko. Wij staan in ieder geval voor je klaar. Want heb je problemen op je werk? Alleen samen sta je sterk!

door Vloerwerk en Jiko

Meer info
www.vloerwerk.org.

Oproer en verzet

Eindelijk, daar ben ik weer: uw vaste rapporteur over oproer, rellen en opstanden wereldwijd. Ben te druk geweest met loonslavernij, dagelijkse beslommeringen en heb her en der ook nog geprobeerd een deukje in de bestaande orde te slaan. Alle beetjes helpen, zeg ik altijd maar.

Bij deze meld ik ook even waarover ik níet bericht maar wat wel absoluut het vermelden waard is, namelijk: het verzet tegen de North Dakota oliepijplijn door het leefgebied van de *native* Sioux-bewoners in AmeriKKKa; De staking van gevangenen en de daarop volgende gevangenisopstanden in wederom de USA, die begon in september 2016; De korte maar heftige rellen in Frankrijk die het begin van het nieuwe schooljaar hebben ingeluid; De duizenden mensen die in Marokko de straat opgingen na de wrede dood van de visverkoper Mohsin Fikri in Al-Hoceima na het optreden van de smeris.

En ik vermeld ook niks over de bezettingen, rellen en regelrechte opstand van duizenden studenten, verspreid over heel Zuid-Afrika tegen de nog steeds aanwezige koloniale symbolen en namen op universiteiten in Zuid-Afrika. Ook moet hier kort vermeld worden dat men het corrupte Zuma-regime spuugzat is, en dat men gratis onderwijs eist, een eis die natuurlijk nooit zal worden ingewilligd. Ook, tot mijn grote spijt, geen geschreven woord over de tweehonderd dappere arrestanten in Rotterdam die tijdens de Sinterklaasintocht wilden protesteren tegen de racistische traditie van Zwarte Piet. En alvast een disclaimer dat ik waarschijnlijk veel over het hoofd heb gezien, excuus daarvoor.

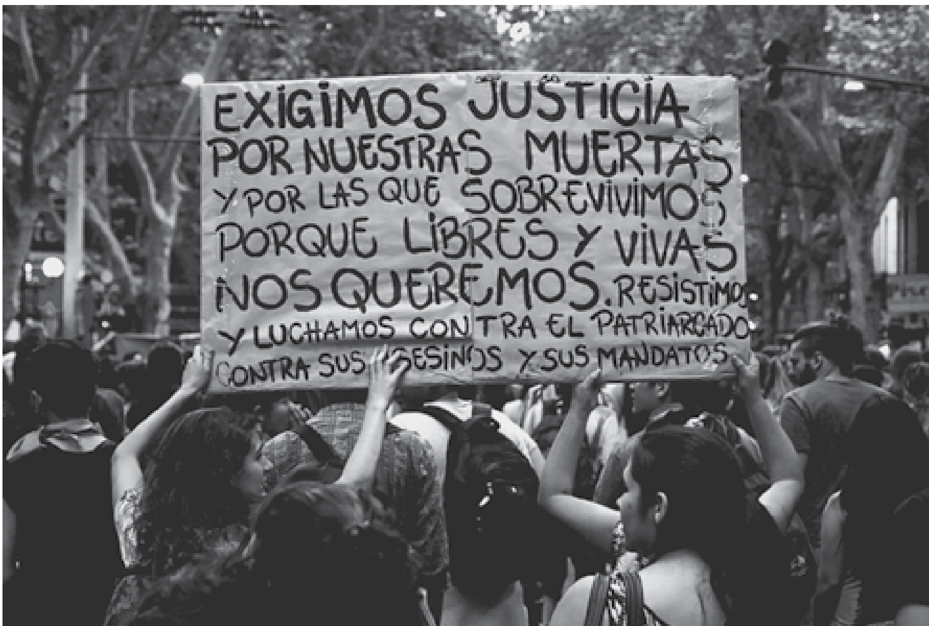
21 oktober, Italië
Op deze dag was er een algemene staking, uitgeroepen door de kleine basisvakbonden (USB, S.I. Cobas, Unicobas, Adl Cobas, Cub Lazio). Dit zijn kleine, militante en meer horizontale vakbonden die niet verbonden zijn aan een politieke partij en ook niet verbonden zijn met de grote vakfederaties in Italië. De grote vakbonden deden dan ook niet mee aan deze algemene staking, niks nieuws onder de zon wat dat betreft. Er deden 1,3 miljoen arbeiders mee, veel daarvan uit de logistieke sector – denk aan vrachtwagenchauffeurs, pakketbezorgers, orderpickers in distributiecentra etc. De staking was uitgeroepen vanwege een pakket maatregelen van premier Renzi, zoals versoepelen van ontslagrecht, loonsverlagingen en dergelijke.

De dood van een staker, Abdelssalam Eldanf
Een belangrijke gebeurtenis in de aanloop naar deze staking was de brute dood van een staker op een picketline bij een distributiecentrum van het pakketpostcentrum GLS in Piacenza (Noord-Italië) in de vroege ochtend van 15 september 2016. Die ochtend was er een grote picket, uitgeroepen door de basisbond USB, om de vrachtwagens tegen te houden die bij het distributiecentrum wilden uit- of inrijden. Een vrachtwagenchauffeur werd door de manager van het distributiecentrum bevolen op de picket in te rijden. Eerst weigerde hij, maar na bedreiging met ontslag gaf hij gas en raakte hij drie stakers. Abdelssalam Eldanf, 53 jaar, vader van vijf kinderen, overleed ter plekke. Hij werkte al veertien jaar voor GLS en had een vast contract, maar staakte mee uit solidariteit met de ontslagen collega's, die op een tijdelijk contract werkten. De chauffeur en de manager zijn niet opgepakt en ook niet vervolgd voor dood door schuld of iets dergelijks, terwijl er een flinke politiemacht aanwezig was op de picketline om 'de openbare orde te bewaren'. Wederom een hard voorbeeld van 'bazen en kapitaal worden beschermd door smeris, leger en wetten'.

De dood van Abdelssalam Eldanf zorgde voor een schokgolf door Italië. Met name de basisbonden moesten hierop reageren. Het mag dan ook als logisch beschouwd worden dat met de algemene staking op 21 oktober voornamelijk de grote distributiecentra in Noord-Italië werden platgelegd. Op- en afritten van de snelwegen naar de industriële en distributiecentra werden geblokkeerd, met vrachtwagens, opgeworpen barricades van pallets en autobanden. Ook werd er een viertal vliegvelden geblokkeerd, want die zijn erg belangrijk voor de logistieke sector – er worden via het vliegtuig nog altijd meer goederen vervoerd dan mensen. Door het blokkeren van de toegangswegen met barricades kunnen de goederen de distributiecentra niet bereiken. Ook al zitten die misschien wel vol met onderkruipers, zolang er geen goederen in of uit gaan, spelen zij geen rol. Op 24 november hebben de basisbonden opnieuw een staking uitgeroepen.

Meer info en achtergronden hierover vind je op het blog strugglesinitaly.wordpress.com.

19 oktober, Argentinië
Op deze dag zijn er in Buenos Aires honderdduizenden mensen bijeengekomen om te demonstreren tegen femicides (moord op vrouwen door mannen). In de stromende regen ontmoet men elkaar op straat, gekleed in het zwart. Er is opgeroepen tot 'zwarte woensdag' een korte staking van 13:00 tot 14:00 uur. Daarna volgen verschillende demonstraties, die de miljoenenstad totaal plat leggen. De omvang is gigantisch, de oorzaak ook. In Argentinië is het aantal moorden op vrouwen groot, een gemiddelde van een vrouwenmoord per dag. En zeer vaak door vriend, man of ex. Al jaren is de vrouwen/feministische beweging in Argentinië aan het ageren tegen deze brute uiting van machocultuur. Per week zijn er tientallen demonstraties, klad- en

plakacties, discussiebijeenkomsten en zelfverdedigingslessen, verspreid over het hele land. De wijdverbreide woede brak uit nadat de 16-jarige Lucia Pérez door een groep mannen werd verkracht en vermoord.

Meer info: Geen idee, ik kan geen goede online bron vinden.

8 november 2016, AmeriKKKa
Ja ja, de wereld in shock nu Donald Trump de nieuwe president van AmeriKKKa wordt, ikzelf ben er niet verbaasd over, want we leven in tijden waarin alles mogelijk is en het ergste nog moet komen. Maar kom op! De geschiedenis van de anarchistische bewegingen heeft altijd zijn pieken gehad in roerige tijden, Dus, *to the barricades*!!! En dat gebeurde dan ook, verspreid door heel AmeriKKKa, nadat het nieuws de wereld in kwam. Waarschijnlijk hebben jullie ook wel op het tv-journaal de protesten gezien, en met een geoefend oog zag je meerdere malen zwarte vlaggen, black blocs, confrontaties met de oproerpolitie, en ingegooide ramen bij banken en multinationals.

Een wilde demo in Pittsburgh in de nacht van 9 november, met meer dan duizend deelnemers, waarvan een groot gedeelte black bloc. Tijdens de demo worden er barricades opgeworpen van straatmeubilair en opengetrokken bouwplaatsen, dit doet men om de smeriscolonne op afstand te houden, die de demo volgt in bussen en auto's.

Een wilde demo in Kansas City, laat in de avond van 12 november. Tijdens de demo worden er posters geplakt en leuzen geklad. Groot deel is black bloc en her en der worden er zwaar vuurwerk en rookbommen naar de smeris gegooid. De politie probeert meerdere malen de groep in te sluiten maar gelukkig mislukt dat. Op het kopspandoek van de demo staat: 'America was never great'.

Een wilde demo in Berkeley, 12 november 's avonds, met voornamelijk zeer jonge deelnemers met gezichtsbedekking. Een politiebureau en een aantal banken worden ondergekalkt en de ramen worden ingegooid. De politie durft niet dichtbij te komen, na dik een uur verspreidt de groep zich in het niets en er zijn geen arrestaties.

Nu ga ik natuurlijk niet alle demo's en dergelijke zaken beschrijven, maar hier volgt een onvolledige lijst van waar er door anarchisten demo's en acties zijn georganiseerd: Washington DC, Los Angeles, Minneapolis, Denver, Chicago, New York, Philadelphia, New Orleans, Detroit, Portland, Oakland, Boston, Seattle. Er circuleren meerdere militante oproepen om op de inauguratiedatum van Trump op 20 januari 2017 naar Washington DC te gaan. Dus dat kan wel eens een flink uit de hand lopen.

Meer info op: www.itsgoingdown.org
(een aanrader!)

Nou dat was het voor deze keer, de redactie van de *Buiten de Orde* zal wel een hekel aan me krijgen, omdat ik steevast altijd te laat ben voor de deadline. Dan sluit ik nog even af als de Piet Paulusma van de relvoorspellingen (was er maar een app met een rellenradar!). In de zomer van 2017, om precies te zijn het weekeinde van 7 en 8 juli zullen er veel laaghangende wolken traangas voorkomen en meerdere (zeer plaatselijke) grootschalige stenenregens plaatsvinden in de Noord-Duitse havenstad Hamburg. Dat weekeinde vindt namelijk de G20 plaats! Wereldlijers als Edrogan, Trump, Salman, Poetin, Juncker, Zuma en meer van dat tuig komt dan samen. Nou, ik weet het wel wat ik ga doen!!

Meer info hierover vind je op:
www.g20-hamburg.mobi (nu nog in het Duits, maar dat zal snel veranderen).

door onze internationale correspondent voor rellen, oproer en klassenstrijd

Het IFA-congres 2016 in Frankfurt

Van 4 tot en met 8 augustus vond het tiende congres van de IFA plaats in Frankfurt (Duitsland). De IFA is de Internationale van Anarchistische Federaties, een organisatie die anarchistische groepen van over de hele wereld met elkaar verenigt. De IFA is in 1968 opgericht in Carrara (Italië) en maakt de afgelopen jaren een sterke ontwikkeling door: er zijn meerdere federaties uit Zuid-Amerika toegetreden tot de Internationale en er heeft een flinke verjonging plaatsgevonden binnen de actieve organisaties.

Op het congres was een groot aantal federaties aanwezig, vooral uit Europa en Zuid-Amerika. Aanwezigen waren de Federacion Anarquista de Mexico (FAM) uit Mexico, Liga Anarquista No Rio De Janeiro (Liga-ri) uit Brazilië, Federacion Anarquista Local de Valdivia uit Chili, Federacion Libertaria Argentina (FLA), de Fédération Anarchiste (AF) uit Frankrijk, België en Zwitserland, de Anarchist Federation (AFed) uit Groot-Brittannië, de Föderation Deutschsprachiger Anarchist*innen (FdA) uit Duitsland en Zwitserland, de Federazione Anarchica Italiana (FAI) uit Italië, de Anarchistická Federace (AFed) uit Tsjechië en Slowakije, iemand van de FAB/ФАБ uit Wit-Rusland en mensen van de Federacija za Anarhističnega Organiziranja (FAO) uit Slovenië en Kroatië.

Daarnaast was er een aantal interessante bevriende contacten: kameraden van de nieuw opgerichte Federacion Anarquista de Centro América y Caribe (FACC) uit zowel Cuba, de Dominicaanse Republiek als El Salvador, iemand van de Devrimci Anarşist Faaliyet (DAF) uit Turkije, en verder mensen uit Nieuw-Zeeland, Azerbeidzjan, Bashur (Iraaks-Koerdistan) van het inmiddels van naam veranderde Koerdisch Anarchistisch Forum (KAF), iemand uit Spanje van buiten de FAI en ik en Jan Bervoets van de Vrije Bond. In totaal bedroeg het aantal bezoekers van het congres ruim honderd mensen.

> De IFA maakt interessante ontwikkelingen door die van groot belang kunnen zijn voor het internationale anarchisme

Het doel van mijn aanwezigheid tijdens het congres was verslaglegging van het congres voor het Nederlandse taalgebied. Dit omdat tot op heden er vanuit Nederland en Vlaanderen weinig engagement is met de IFA, hoewel de Internationale op het moment interessante ontwikkelingen doormaakt die van groot belang kunnen zijn voor het georganiseerde anarchisme.

Het tiende congres van de IFA werd door mensen van de FdA georganiseerd en vond plaats op het terrein van de Universiteit van Frankfurt. Vanwege de diversiteit van talen was er een geavanceerd geluidssysteem georganiseerd waardoor er simultaanvertalingen konden worden gemaakt. De voertaal van het congres was Engels, maar door middel van dit systeem konden bezoekers van het congres met een koptelefoon kiezen uit vertaling naar het Spaans, Duits, Italiaans en waar nodig kon voor sprekers hun verhaal vertaald worden naar het Engels.

De opzet van het congres bestond uit een aantal plenaire bijeenkomsten waaraan alle aanwezigen deel konden nemen, waarna de grote groep opbrak voor een aantal parallelle sessies in kleinere samenstelling. Na die kleine workshops werd dan weer terug gerapporteerd aan de grote bijeenkomst. Niet-leden en bevriende federaties konden aan al deze activiteiten deelnemen, maar men werd dan wel verzocht niet te dominant te zijn in hun participatie. Uiteindelijke stemmingen waren uiteraard voorbehouden aan gedelegeerden van de gefedereerde organisaties. Er was een mooie reader met alle benodigde teksten – soms in oorspronkelijke taal, altijd met vertaling naar het Engels – en een programmaopzet met blokkenschema.

Organisatie
De organisatie van de IFA is zoals eerder al vermeld werd behoorlijk verjongd, maar heeft ook een flinke uitbreiding doorgemaakt in Zuid-Amerika. Als aftrap van het congres traden er drie federaties toe tot de Internationale: de federaties uit Mexico, Brazilië en Chili – een snelle beslissing, gevolgd door groot applaus.

Dit is interessant omdat hier ook de algehele beleving van de voorheen vooral door Europa gedomineerde organisatie verschuift. Het betekent dat sommige aannames en concepten binnen de anarchistische beweging kritischer benaderd moeten worden en men rekening moet houden met een nieuwe context, die onderdeel is geworden van de IFA. Dit is onder andere goed terug te zien in de agitatie tegen religie, voortkomend uit het Europese anarchisme met zijn sterke antireligieuze sentimenten, zoals verwoord door onder anderen Michael Bakoenin, als reactie op de repressieve cultuur van bijvoorbeeld de katholieke en orthodoxe kerk. Het is

namelijk zo dat er in Zuid-Amerika ook een aantal religieuze uitingen zijn die eerder een libertair en emancipatorisch karakter hebben, wat de westerse kritiek niet meer eenduidig van toepassing maakt en dat vraagt om verdere verdieping van dit onderwerp. Met de toetreding van deze nieuwe inzichten kan dit in de toekomst nog voor spannende discussies zorgen en wellicht interessante nieuwe ideeën opleveren.

CRIFA's

Met de uitbreiding van de IFA naar Zuid-Amerika kwam ook een praktisch probleem aan de orde. Door de enorme afstanden wordt een fatsoenlijke deelname aan de CRIFA's (de kleinere tussentijdse praktische congressen van de IFA) lastiger – zeker voor de landen waar men soms de financiële middelen voor zulke reizen ontbeert. Er is hierom een voorstel geopperd om de verschillende CRIFA's te gaan houden voor de specifieke continenten, bijvoorbeeld één voor Zuid-Amerika en één voor Europa. Dit getuigt van flexibiliteit waarbij de organisatie zich constant aanpast aan zijn omgeving, wat de werkelijke kracht van het anarchisme toont en ook de enthousiaste en creatieve geest van de deelnemende groepen.

Delegaties en besluitvorming

Eén van de punten waarop ik wat kritischer naar de IFA kijk is die wat betreft besluitvorming en de autonomie van de delegaties van de lid zijnde federaties. Er was een aantal onderwerpen aan de orde die al ruim waren voorbereid. Daarover hadden de federaties vóór het congres al standpunten ingenomen. Die presenteerden zij aan elkaar en besluitvorming daarover moet wellicht mogelijk zijn (als deze passen binnen de kaders die de federaties bepaald hebben). Ik denk echter dat voor onderwerpen die nieuw op de agenda komen de IFA vooral als een vehikel van uitwisseling moet dienen, en dat we er voor moeten waken dat het geen centralistisch instituut wordt. Op het congres van 2016 was hier echter niet veel van te merken, maar het blijft denk ik, ook voor anarchisten, wel een punt om waakzaam op te zijn.

Een ander punt van aandacht was de neiging bij besluiten om snel tot een conclusie te willen komen. Zo gebeurde het dat bij een verklaring over religieus fanatisme en oorlog over de situatie in Syrië en Rojava, wel erg snel over de argumenten van federaties uit Zuid-Amerika (gerelateerd aan de eerdere kritiek over de verschuiving van de context en verschillende uitingen van religie) werd gewalst. Deze discussie vond ik niet in de volledigheid uitgediscussieerd en ik hoop dat hier in de toekomst wel de ruimte voor zal zijn.

Workshops

Op het IFA-congres waren er verschillende grotere en kleinere workshops waaraan vanuit de verschillende federaties gedelegeerden meededen. Deze workshops waren vooral ter verkenning van elkaars context en een zoektocht naar overeenkomsten. Zo nu en dan kwamen hier ook verklaringen uit voort, die gezamenlijk werden opgesteld. Vaker kwamen er concrete aanzetten tot verdere samenwerking tussen federaties – veelal uit aan elkaar grenzende regio's.

De grotere workshops bestonden uit sessies van een aantal uur, altijd met de vertaling van de sprekers in de verschillende eerder genoemde talen. Thema's die bij de grotere workshops besproken werden waren 'Oorlog en nationalisme', 'Strategieën tegen nationalisme', 'Veiligere ruimtes (*safer spaces*)', 'Gemeenschappelijke perspectieven met antiautoritaire bewegingen', 'Federalisme verspreiden' en 'Rojava'.

> Flexibiliteit waarbij de organisatie zich constant aanpast aan zijn omgeving

De kleinere workshops vonden in parallelsessies plaats. Na deze workshops werden de uitkomsten hiervan aan de algemene vergadering gepresenteerd zodat iedereen werd geïnformeerd over de workshops waar zij niet bij waren. Dit werkte wonderbaarlijk goed. Wat ook erg prettig was, was dat, hoewel het programma strak in elkaar zat, er wel ruimte was voor aanpassingen. Zo was de workshop over migratie zo vruchtbaar dat men besloot hier een tweede sessie aan vast te koppelen om er meer uit de halen.

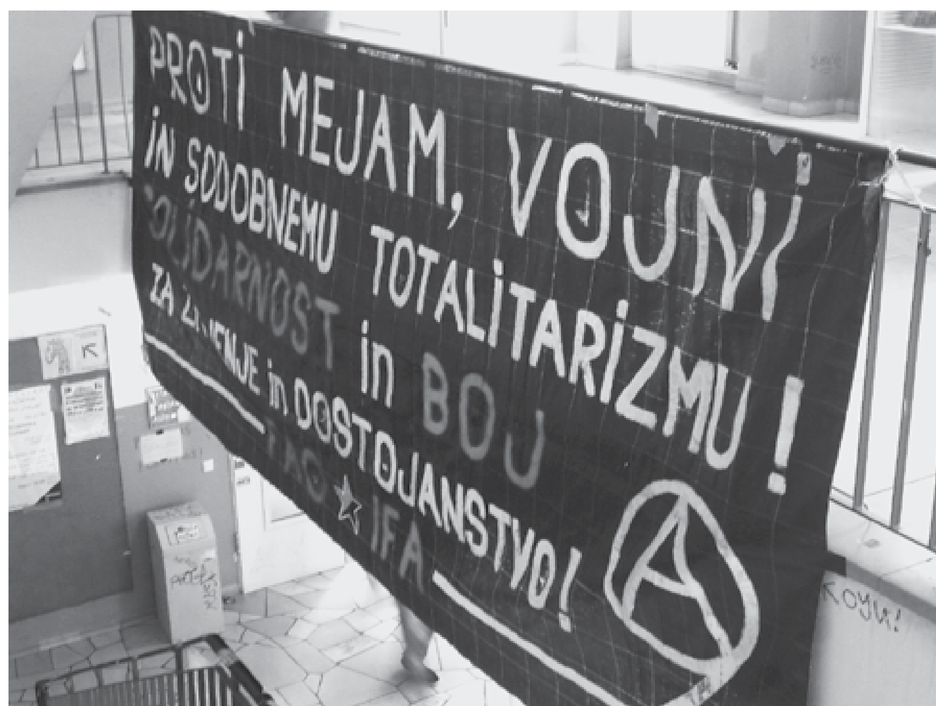
Andere kleinere sessies vonden plaats rond 'Repressie', 'De strijd om de stad', 'Anarchistische strategieën tegen seksisme' en technische onderwerpen voor de IFA-organisatie als: 'Netwerken bouwen', 'Publiceren', en 'Financiën'. Soms werden van hieruit ook concrete voorstellen aangedragen in de algemene vergadering, zoals regeling van meer vaste financiële bijdragen. Meestal waren deze sessies vooral gefocust op kennisoverdracht en uitwisseling van context.

Openbare discussie

Aan het einde van het congres stond er nog een publiek debat op het programma met het thema 'Internationale anarchistische strijd'. Dit gaf het congres een heel nieuw karakter en het was een erg goede toevoeging. Hoewel er niet heel veel bezoekers op het evenement af kwamen – het was zondagavond midden in de zomervakantie en de universiteitsgebouwen waren uitgestorven – was de publieke insteek tekenend voor de frisse inzichten binnen de Internationale rondom het contact met de samenleving. Na een introductie van de lokale situatie door de vier panelleden uit Mexico, de Dominicaanse Republiek, Griekenland en Cuba, was er ruimte voor vragen en feedback uit het publiek.

Een internationale rapportage

Tijdens het congres was er een ronde waarin elke federatie en gasten verslaglegging deden van de situatie in hun omgeving, het werk dat zij doen en de campagnes die zij voeren. Alle aanwezigen werd gelegenheid gegeven een overzicht te geven van hun situatie, de context waarbinnen ze opereren et cetera. Ook vertelden zij over groepen die niet binnen de IFA gefedereerd zijn maar waarmee zij wel relaties hebben. Dit gaf in-

formatie over een aantal interessante locaties waar we in Nederland niet zo heel veel van horen. Hieronder een grof overzicht van de verschillende locaties die voorbij kwamen.

Pacific
Nieuw-Zeeland en Australië
Er is in Nieuw-Zeeland de nodige activiteit van onderop, maar vaak niet specifiek anarchistisch. Zo is er inheems verzet van de Maori's, verzet tegen klimaatverandering en pro-democratie-activisme. Er is contact in de Pacific maar het blijft erg lastig: van Nieuw-Zeeland is het drie uur vliegen naar Australië.

Er is in Australië een initiatief geweest om een federatie te stichten maar dit proces is mislukt. Er is helaas weinig duidelijkheid waarom dit is mislukt en wat de stand van zaken is. Het is ook onduidelijk welke groepen onderdeel waren van het initiatief.

Noord-Amerika
Black Rose Federation
Er is op individuele basis contact geweest met mensen van de Black Rose Federation (BRF). Zij waren niet bekend met de IFA en leken in eerste instantie ook niet geïnteresseerd in verder contact. Het model van organiseren van de Black Rose Federation verschilt ook sterk van dat van de groepen binnen de IFA. De BRF is een unitaire organisatie, dat wil zeggen dat de individuele groepen gestuurd worden door de federatie in plaats van de federatie door de groepen. Groepen zijn dus *locals* van de federatie.

CrimethInc.
Er is in Europa door meerdere groepen contact met het *CrimethInc.*-collectief, dat de afgelopen jaren qua organisatie behoorlijk wat verandering heeft doorgemaakt. Toch blijft het zo dat hun informele structuur niet goed aansluit op die van de IFA. Er is wel samenwerking maar verbinding via toetreding is van beide kanten geen agendapunt. Zo is het nodige materiaal van de organisatie door groepen van de IFA vertaald.

> We moeten ervoor waken dat het geen centralistisch instituut wordt

Zuid-Amerika
Especifismo
Binnen de IFA is er eerder een discussie geweest rondom het begrip *especifismo*. Eerder werd dit begrip in verband gebracht met het platformisme – een centralistischere stroming binnen het anarchisme die handelt onder de slogan 'eenheid in theorie, eenheid in actie, collectieve verantwoordelijkheid'. Deze verbinding is echter niet correct. Toch is het begrip *poder popular* – een slogan van het especifismo – wel aan discussie onderhevig omdat het voor sommige groepen lijkt te betekenen dat men ook de staatsmacht over kan nemen via een partij. Dit is echter geen concept dat de overhand heeft binnen deze stroming. Especifismo baseert zich onder anderen op de ideeën van Errico Malatesta, die anarchisten opriep specifiek anarchistische organisaties op te richten. Een idee dat prima past binnen het IFA-model.

Brazilië
Door de omvang van het land denkt men er aan om hun federatie op te splitsen en in totaal drie verschillende op te richten federaties: noord, midden en zuid. Ze proberen dit in de komende jaren te organiseren en hebben in de aanloop hiervoor al twee grotere fora gehad.

De kameraden in Brazilië houden zich bezig met sociaal werk in de favela's (sloppenwijken), zijn bezig met het oprichten van een vakbond en coöperaties. Overlappend met andere landen is voor hen op het moment het vraagstuk hoe een dialoog aan te gaan met de samenleving en een collectieve ervaring op te bouwen door bijvoorbeeld coöperatieve structuren.

Dominicaanse Republiek en Haïti
In de Dominicaanse Republiek heeft men goede toegang tot anarchistische literatuur in het Spaans. Uitdaging voor hen is echter dit om te zetten naar het Creools, dat ook door veel mensen gesproken wordt. Probleem is vooral dat men een gesproken en veel minder een geschreven traditie heeft. Men zoekt hiervoor oplossingen in bijvoorbeeld het maken van radio. In de Dominicaanse Republiek heeft men last van georganiseerde fascistische groepen die zelfs steun vanuit Europa ontvangen.

In Haïti is het anarchisme momenteel weinig bekend. Wel is er veel zelforganisatie ontstaan nadat aardbevingen, een orkaan en een politieke crisis het land naar de afgrond hielpen. De kameraden uit de Dominicaanse Republiek zien deze zelforganisatie als een grote kans voor aansluiting.

Cuba
In Cuba is de situatie zich aan het 'normaliseren'. Dat wil zeggen dat het kapitalisme zich sterker aan het vestigen is, en dat de dreiging van repressie en geweld stijgt. De economie is langzaam aan het instorten en men ziet een toename in stroomuitval, slecht openbaar vervoer et cetera.

Sinds vijf jaar heeft men een specifiek anarchistische groep in Cuba, Taller Libertario Alfrédo Lopez. Zij richten zich erop hun libertaire collectieve geschiedenis terug te nemen, die nu gedomineerd wordt door de staat. Men houdt zich onder andere bezig met milieu, seksuele diversiteit, consumentenrechten en de koloniale geschiedenis, zo viert men een 'Dag van de dekolonisatie'.

Op het moment is men bezig een eigen sociaal centrum aan te kopen. Zij zoeken hiervoor fondsen via een crowdfundingsite (gofundme.com/gg2wrcac). Dit centrum plannen zij in Guanabacoa, aan de zuidrand van Havana, dat een sterke geschiedenis van verzet kent.

Chili
Het anarchisme in Chili is op het moment redelijk goed georganiseerd. Men heeft ra-

dio- en videocollectieven en eigen kranten. Op het moment zijn er mensen die propagandatours maken en met auto's vol literatuur door het land rijden. Ook is men bezig met het vertalen van anarchistische literatuur naar het Mapuche. De Mapuche zien de strijd van hun gemeenschap om hun recht op zelfbeschikking vanuit een verschillend vertrekpunt in zeer vergelijkbare termen als de anarchisten in de regio.

Mexico
Er is in Mexico een sterke strijd gaande van de inheemse bevolking. Zij noemen dit de 'verdediging van het grondgebied'. Er is een grote impact op de bevolking door mensensmokkelaars en 'wild' kapitalisme dat mensen van hun land berooft en gewelddadig optreedt tegen de bevolking. Dit geweld is van een dermate grote schaal dat het de maatschappelijke samenhang verscheurt. Er zijn op het moment alleen al veertigduizend vermisten in Mexico.

De anarchisten uit Mexico die op het congres waren, zijn betrokken bij het verzet van de lokale bevolking, vooral in Oaxaca. Ze zijn in hun netwerk verbonden en hebben ook relaties met niet-anarchisten. Op het moment proberen ze ruimtes te openen waar ze vanuit een anarchistisch perspectief met mensen in contact kunnen treden en hen kunnen radicaliseren.

De kameraden in Mexico hebben drie methoden die zij hanteren: anarchistische propaganda en manifestatie; anarchistische literatuur en kranten; een poging om een non-sektarisch, sociaal anarchisme te wortelen in de samenleving.

In Mexico heeft men op het moment erg last van repressie. Er vindt infiltratie plaats door de politie en de media hebben een campagne waarin zij de anarchistische beweging proberen te demoniseren – ze als terroristen te kenmerken. Men maakt zich daarbij nu niet alleen zorgen meer om arrestatie maar ook om verdwijningen. De staat Mexico heeft sinds enige tijd ook specifiek vanwege anarchisme een relatie met Europol.

El Salvador
El Salvador is één van de meest gewelddadige landen in de wereld waar geen oorlog heerst. Dit komt vooral door bendes en de maffia. In eerste instantie richtte het leger zich tegen de bendes en de maffia, maar het geweld richt zich steeds sterker tegen de samenleving zelf.

Ook de anarchisten in El Salvador zijn bezig met het stichten van een sociaal centrum. Daarnaast maken zij radio, hebben zij een uitgeverij, een eigen magazine en organiseren zij zich binnen de universiteit. Op scholen hebben zij projecten waarmee ze proberen te voorkomen dat jongeren aangetrokken worden door de maffia. Daarnaast zijn ze actief in de strijd rondom het recht op abortus.

Het zwaartepunt van de organisatie van de anarchisten in El Salvador ligt nu vooral in de stad. Ze zijn echter actief aan het nadenken hoe ze hun activiteiten tot buiten de stad kunnen uitbreiden.

Europa
Balkan
In de Balkan wordt momenteel succesvol georganiseerd door kameraden uit Slovenië en Kroatië. Doordat de talen sterk op elkaar lijken hebben ze besloten een gemeenschappelijke federatie op te richten, de FAO, die ook binnen de IFA georganiseerd is. De uitdaging is om sektarisme tegen te gaan, als initiatief hiervoor is er een anarchistische krant voor de gehele Balkan.

Azerbeidzjan
Azerbeidzjan is op het moment een dictatuur. Voor de Sovjetbezetting van 1920 waren er verschillende grote en kleinere anarchistische groepen in het gebied actief. Met het communistische bewind zijn deze echter volledig verdwenen.

In 2003 waren er grote protesten vanuit oppositionele bewegingen. Deze zijn echter hard neergeslagen, organisatoren en journalisten werden vermoord. In 2012 was er na twee economische crisissen een nieuwe succesvolle sociale beweging ontstaan. Hierbinnen waren zowel linkse als rechtse activisten actief. Anarchisme zit in Azerbeidzjan in de lift, maar net als in andere Europese landen kampt men ook met een groeiend nationalisme.

Het land gaat gebukt onder een sterk autoritaire oligarchie, er zijn geen onafhankelijke media. Het neoliberale beleid maakt onder andere dat er oliemaatschappijen van buitenaf actief zijn in het land. Men vraagt of bekend is welke dit zijn en of deze uit de EU komen.

Er wordt in Azerbeidzjan in de gevangenis gemarteld, de spreker zelf, net twee maanden vrij, kon na zijn vrijlating twee weken lang niet lopen. Er zitten op het moment twee anarchisten – Bayram Mammadov en Qiyas Ibrahimov – in de gevangenis en men vraagt om ondersteuning voor hen. Bij politiek activisten worden meestal drugs en wapens geplaatst om hen in diskrediet te brengen en vervolgens te beschuldigen van illegale activiteiten. Zie over hen elders in dit blad, in de repressiekroniek.

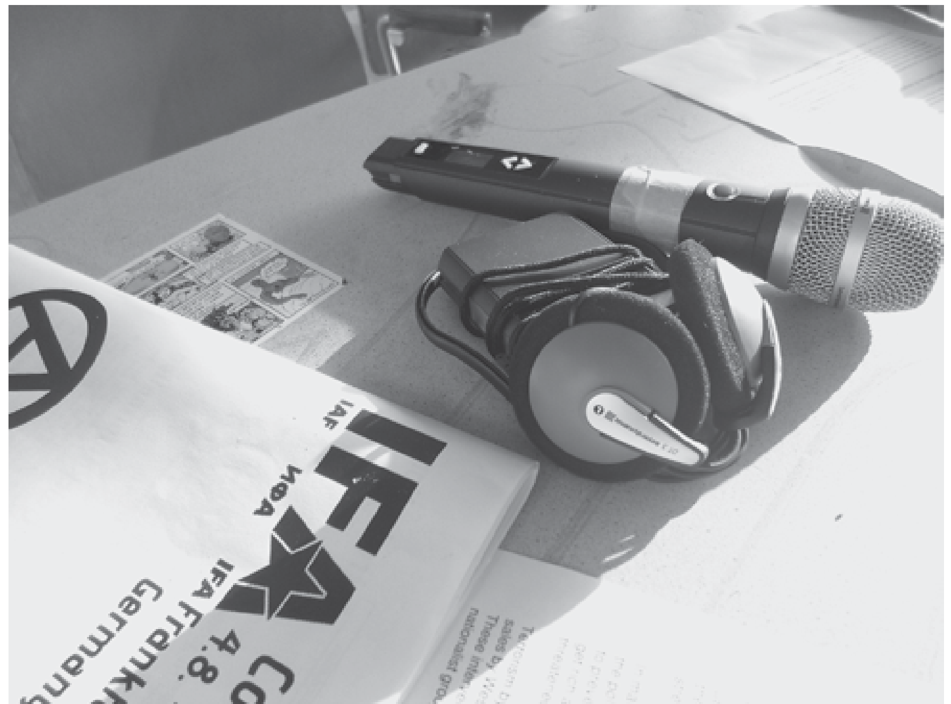
Er zijn op het moment geen bovengrondse anarchistische groepen. Men probeert tot op heden vooral op individuele basis propaganda te voeren. Zo richt men zich onder andere op vertalingen naar de eigen taal. Dit is ook hoe meer mensen met anarchisme in aanraking zijn gekomen – er was bijvoorbeeld een docent die vanuit Istanbul informatie begon te verspreiden. Doel van de activist op het congres is om zich de komende jaren te richten op het verbinden van mensen en groepen te vormen.

Armenië en Georgië
Er is momenteel geen contact tussen kameraden uit Azerbeidzjan en Armenië – deze landen zijn officieel met elkaar in oorlog en reizen van het ene naar het andere land is onmogelijk. Men treft elkaar soms in Georgië, in Tbilisi. Het sterke nationalisme en de repressie in de beide landen maakt het

erg lastig elkaar onderling openlijk te steunen. De kans dat dit tot verdere vervreemding van de maatschappij leidt is groot.

Er zijn in Armenië en Georgië wel anarchistische groepen, hoewel klein. De context waarbinnen zij opereren is iets vrijer dan Azerbeidzjan.

Afrika
Tunesië en Egypte
Het contact met kameraden in Egypte is geheel verbroken. De anarchistische federatie in Frankrijk had veel energie in de regio gestoken maar met de huidige politieke situatie is het onmogelijk geworden contact te houden. Veel mensen zijn (waarschijnlijk) verdwenen, opgepakt of de landen ontvlucht. Na het Internationaal Mediterraan Congres dat in de zomer van 2015 in Tunesië werd gehouden, zijn er geen verdere berichten meer geweest uit deze regio.

Midden-Oosten
Turkije
Turkije kent geen sterke anarchistische traditie. Pas sinds de jaren '90 zijn er organisaties in Turkije. De DAF (Revolutionaire Anarchistische Actie) is er hier één van. Zij voeren een totaalstrijd tegen de klassensamenleving, militarisme, voor zelforganisatie van vrouwen, studenten, de jeugd en houden zich bezig met ecologie. De DAF bestaat uit een goedgeorganiseerde en gedisciplineerde groep fulltime revolutionairen. Ze leven samen, werken samen en delen hun financiën.

Sinds enige tijd zijn ze volledig gemobiliseerd vanwege de enorme spanningen in de samenleving in Turkije. Na de militaire couppoging in juli 2016, en de daarop volgende coup van Tayyip Erdogan, werd de krant *Meydan,* die in Turkije een officiële status had, gesloten. Deze wordt verdacht van het verspreiden van 'terroristische propaganda'. Uit voorzorg hebben zij ook een aantal van hun cafés moeten sluiten, wat voor hen een belangrijke bron van inkomsten is, zowel voor hun bestaan als voor de activiteiten van de organisatie.

Ten tijde van het congres waren de gevechten in Bakur (Noord-Koerdistan, Zuidoost-Turkije) tijdelijk gestopt. De Koerdische steden liggen echter volledig in puin en er zijn veel doden te betreuren. Het Turkse leger is op het moment kleine straatjes aan het bulldozeren om in de toekomst hun militaire overhand te behouden. Deze waren tot op heden van strategisch voordeel voor het verzet tegen de Turkse staat.

De repressie in het land neemt op het moment draconische maten aan. Het leger is inmiddels gezuiverd van kemalisten en nationalisten. Vele Koerden zitten in de gevangenis, scholen worden gesloten en leraren ontslagen. Vanuit het congres kwam de vraag naar betrouwbare contacten buiten de DAF om informatie te krijgen over de DAF mochten zij gearresteerd worden.

Rojava
Op het moment vindt er een richtingenstrijd binnen Rojava plaats. Onze anarchistische kameraden maken zich zorgen dat door de invloed en belangen van de Verenigde Staten het 'bestuur' van Rojava steeds verder tot een model wordt gedreven als dat van de Barzani-clan in Bashur (Oost-Koerdistan, Noord-Irak).

De pogingen van de DAF om steun te organiseren voor Rojava zijn uitgelopen op zware clashes met de regering en aanslagen van IS – zoals de aanslagen in Suruç in de zomer van 2015 en de aanslag op de vakbondsdemonstratie later dat jaar. Het congres heeft besloten een internationale oproep voor geldinzamelingen op te stellen ter ondersteuning van de DAF en de federatieve aspiraties in Rojava.

Azië
Er is op het moment niet veel contact met kameraden in Azië. Taal speelt hierbij een belangrijke rol, men is ervan overtuigd dat er zeker ook anarchisten zijn in verschillende landen, zo weet men van anarchistische projecten in de Filipijnen, Zuid-Korea en Birma. (Terzijde: vanuit Birma is aan de Nederlandse Solkas steun gevraagd en die heeft men ook gekregen voor de oprichting van een Engelstalige anarchistische bibliotheek en recentelijk was er een *fundraiser* voor het libertaire schoolproject Doh Kyoun Thar Free Education Centre.)

Japan
Tijdens het congres kwam er een bericht uit Japan. Daar was op dat moment een antimilitaristische bijeenkomst ter herdenking van het bombardement op Hiroshima en Nagasaki en tegen nucleaire energie (in relatie tot de grote ramp na de tsunami in 2011). Kameraden in Japan dragen de IFA een warm hart toe.

Tot slot
Het IFA-congres was een belangrijk internationaal treffen waarbij een divers anarchistisch gezelschap effectief banden met elkaar heeft aangehaald. Het was een waardevol treffen dat zeker aandacht verdient van het Nederlandse anarchisme. Ik hoop dat ik met mijn verslag een beter inzicht heb kunnen geven in het functioneren van deze organisatie en wat de waarde hiervan voor onze beweging kan zijn.

door Tommy Ryan

Onlangs verschenen bij Kelderuitgeverij

Milly Witkop

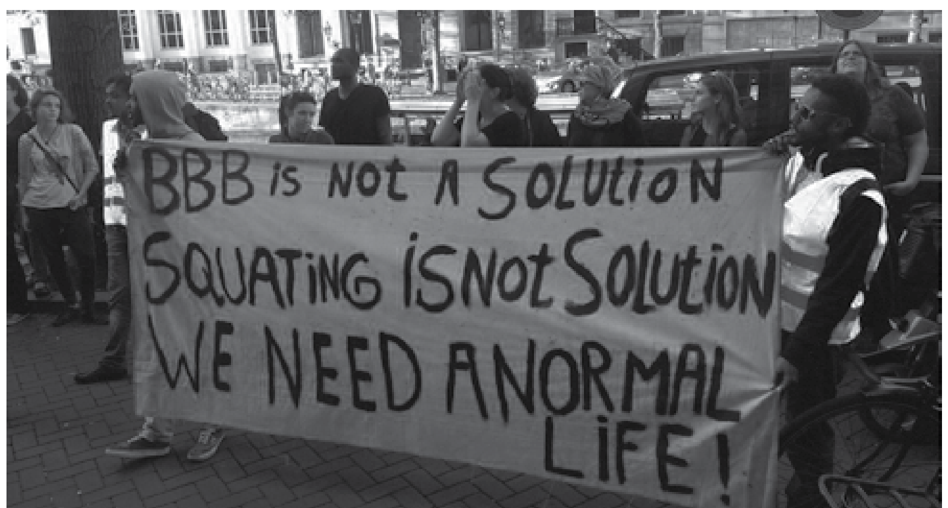
Milly Witkop (1877-1955) is één van de belangrijkste vrouwen van de Joodse en anarchistische arbeidersbeweging van eind negentiende en begin twintigste eeuw. Ze werd geboren in de Oekraïne en woonde vanaf haar zeventiende in ballingschap in Engeland, later in Berlijn en uiteindelijk in de Verenigde Staten. Milly was een indrukwekkende libertaire persoonlijkheid en ze had opmerkelijke talenten als organisator en woordvoerder. In haar Londense tijd was ze auteur en mede-uitgever van Jiddische anarchistische bladen als *Der Arbeyter Fraynd en Zsherminal*. In de jaren twintig in Berlijn was ze een van de oprichtsters van de Syndikalistischen Frauenbundes (de Duitse syndicalistische vrouwenorganisatie) en schreef ze in het blad van deze organisatie *Der Frauen-Bund*. Eind jaren twintig en begin dertig streed ze tegen het opkomende nazisme en anti-semitisme. In 1933 vluchtten Milly en haar partner Rudolf Rocker op het laatste moment uit Duitsland en reisden via Frankrijk naar de Verenigde Staten. Tot haar overlijden in 1955 bleef Milly Witkop met Rudolf Rocker actief in de anarchistische beweging, eerst ter ondersteuning van de revolutie in Spanje in 1936-39, in de Tweede Wereldoorlog streden ze tegen de nazibarbarij, en na de oorlog zetten zij zich in voor een vernieuwing van het anarchisme.

Siegbert Wolf schreef over haar een biografie, die nu in het Nederlands vertaald is door Johny Lenaerts en bij Kelderuitgeverij is uitgekomen onder de titel *Open de poorten van de vrijheid, Milly Witkop (1877-1955), anarchiste en feministe*. Aan de tekst zijn twee artikelen toegevoegd van Milly Witkop over de noodzaak van syndicalistische vrouwenbonden.

Kroniek migratiestrijd

Donderdag 7 juli – Demonstratie Wij Zijn Hier ter nagedachtenis Hashim
Ongeveer honderd mensen nemen in Amsterdam deel aan een demonstratie van Wij Zijn Hier, die wordt gehouden ter nagedachtenis aan Hashim, een Soedanese vluchteling zonder papieren die twee dagen eerder is overleden. Bij het kantoor van de IND wordt een minuut stilte voor hem gehouden. En er wordt gerechtigheid geëist voor alle vluchtelingen die vermorzeld dreigen te worden in de raderen van de afwijsmachine van de IND.

Maandag 18 juli – Vluchteling voorkomt deportatie naar Togo
De Marechaussee probeert een vluchteling, die opgesloten zat in Detentiecentrum Rotterdam, uit te zetten naar Togo. De vluchteling, die nog een lopende asielaanvraag had, weet zich bij een overstap in Parijs te verzetten door te gaan vechten met de begeleiding. De Franse politie haalt de vluchteling, die inmiddels uren in een *body-cuff* zat, uit de boardingruimte en besluit dat hij naar Nederland moet worden teruggebracht. Een nieuwe deportatiepoging die gepland staat voor begin augustus wordt door de Nederlandse rechter geschrapt.

KLM, dat de vlucht van 18 juli uitvoert, wordt in de voorafgaande dagen door Occupy Rotterdam en anderen bestookt met verzoeken niet mee te werken aan de deportatie. Het bedrijf kiest, net zoals de piloot op de betreffende vlucht, echter wederom de zijde van de overheid.

Zondag 7 augustus + zondag 4 september – Solidariteitsdemonstratie Detentiecentrum Rotterdam
Occupy Rotterdam houdt elke eerste zondag van de maand een demonstratie in solidariteit met de vluchtelingen die opgesloten zitten in het detentiecentrum op Rotterdam-The Hague Airport. In september blijkt de bewaking vluchtelingen bij de ramen weg te houden, zo laat een gedetineerde vluchteling die in contact staat met Occupy Rotterdam weten. Occupy stelt vragen over dit optreden aan de gemeente en het Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Vrijdag 26 augustus – Rode verf aan woning directrice DT&V
Actiegroep Sloop de Deportatiemachine! brengt rode verf aan op deur, ramen en gevel van de woning van Rhodia Maas, directrice van de Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V), in Den Haag. In een verklaring hekelt de groep het deportatiewerk van de DT&V, de intimidatie van vluchtelingen en de samenwerking met repressieve regimes die daarbij toegepast worden en de manier waarop Maas en consorten hun werk steeds vaker proberen te verkopen met promotiepraatjes in interviews en spreekbeurten.

Vrijdag 2 september – Demonstratie Wij Zijn Hier in Amsterdam
Vluchtelingengroep Wij Zijn Hier is inmiddels vier jaar in actie. Bij die gelegenheid wordt een festival gehouden, voorafgegaan door een demonstratie op het Museumplein en bij de IND. De demonstratie eindigt bij de tuin van de Protestantse Diaconie, waar dakloze vluchtelingen in september 2012 hun eerste tentenkamp in Amsterdam begonnen.

Woensdag 7 september – Wij Zijn Hier naar rechtbank tegen ontruiming
Zo'n 40 vluchtelingen van Wij Zijn Hier lopen van hun pand Vluchtgemeente naar de rechtbank in Amsterdam. Daar dient het kort geding tegen de door de gemeente aangekondigde ontruiming van het pand. De rechter doet een week later uitspraak in het voordeel van de gemeente.

Zaterdag 10 september – Demonstratie 'Iedereen onderdak' in Amsterdam
Buurtbewoners, vluchtelingenorganisaties en andere maatschappelijke groeperingen in Amsterdam organiseren een demonstratie onder het motto 'Iedereen onderdak, betaalbare woningen, vluchtelingen welkom'. De demonstratie voert van het slavernijmonument in het Oosterpark naar de Bijlmerbajes. Zo'n 200-250 mensen lopen mee.

Vrijdag 16 september – Protest bewoners gezinslocatie Burgum
Een Afghaans gezin wordt 's ochtends vroeg met geweld van hun bedden gelicht om overgebracht te worden naar de gezinsgevangenis in Zeist. Een medewerker van de Dienst Terugkeer en Vertrek gebruikt een *taser* tegen de vader in het gezin, die van de trap valt en gewond raakt. Zeventig geschrokken en verontwaardigde bewoners van de gezinslocatie protesteren bij het gemeentehuis in Burgum. Ze hebben genoeg van de angst en onzekerheid van het wachten op detentie en deportatie.

Zondag 18 september – Wij Zijn Hier kraakt twee nieuwe panden in Amsterdam
Vluchtelingengroep Wij Zijn Hier moet voor de zoveelste keer verhuizen. De rechter besloot dat het onderkomen de Vluchtgemeente aan de Pieter Calandlaan per 19 september ontruimd mag worden. De groep kraakt twee nieuwe panden: Burgemeester Röellstraat 70 (voor de vrouwen) en de Rijswijkstraat 2 (voor de mannen). Tijdens de vier jaar dat Wij Zijn Hier inmiddels in actie is, heeft de gemeente Amsterdam consequent geweigerd verantwoordelijkheid voor opvang te nemen. Inmiddels hebben wel al zeventig deelnemers alsnog een verblijfsvergunning gekregen.

door No Border Netwerk

Meer info
www.no-border.nl
Campagne tegen gezinsgevangenis op Kamp Zeist: www.aagu.nl
Campagne 'Geen Kind aan de Kant': www.geenkindaandekant.nl
Acties bij het detentiecentrum Rotterdam: www.occupyrotterdam.org

Repressie

Arrestaties in Azerbeidzjan
In Azerbeidzjan zijn de anarchisten Bayram Mammadov en Qiyas Ibrahimov opgepakt, omdat ze op het monument van de overleden staatsleider Heydar Aliyev de woorden 'Fuck het systeem' en 'gelukkige slavendagen' hebben gekalkt. Dat leidt in Azerbeidzjan tot een gerechtelijk proces, zeker wanneer dit gebeurt aan de vooravond van Heydar Aliyevs geboortedag op 10 mei. Onze kameraden zien hoe de Aliyevs – zoon Ilham Heydar is nu president! – het land gebruiken als een familiebedrijf, want waren de Aliyevs vroeger de leider van de economie met staatsbedrijven, nu zijn ze marktleider als particuliere eigenaars of belanghebbenden van diezelfde ondernemingen. De verarmde bevolking wordt nu geconfronteerd met kostbare galafeesten, waartegen onze kameraden protesteerden.

Normaliter zouden ze worden aangeklaagd voor 'hooliganisme', het bekende misdrijf uit het voormalige Sovjet-strafrecht waarvoor je enkele maanden in een gevangenis kunt belanden. Maar justitie nam daar geen genoegen mee, te meer omdat de heilige naam van de Aliyevs moest worden beschermd en Azerbeidzjan geen doodstraf voor majesteitsschennis kent. De politie leverde hen dus in de gevangenis af met een toegevoegde lading drugs en een aanklacht daarvoor om ze voor vijf tot acht jaar in een werkkamp te krijgen. En om bekentenissen voor niet gepleegde misdaden door marteling te kunnen afdwingen. Ook probeerden ze met folter de kameraden voor het standbeeld van Aliyev te laten knielen en openbaar berouw te tonen...

Tijdens het congres van de Internationale van Anarchistische Federaties in Frankfort verzocht een anarchistische delegatie uit Azerbeidzjan vooral om solidariteit te tonen en bij ambassades of in andere manifestaties te protesteren. Dat is dan ook tijdens het congres massaal gedaan en de foto's zijn via de sociale media van alle Duitse en Balkanese groepen de wereld overgegaan.

Nu het vervolg nog, zodat de gevangenen weten dat er internationaal belangstelling is voor hun zaak.

Meer info:
www.brightonabc.org.uk/campaigns.html#14

Schijnproces in Polen
Anarchist Black Cross maakt melding van een schijnarrestatie en staatsafpersing van anarchistische kameraden in Warschau. In mei zijn drie personen opgepakt door de politie en gevangen gezet. Hun misdaad: zij waren op straat pizza aan het eten en wierpen de doos achteloos weg. Die kwam onder een politiewagen terecht en agenten hebben dit als een bomaanslag opgevat. Sinds de derde week van mei zitten ze nu in de zware beveiligingsafdeling van een gevangenis.

Toen advocaten uiteindelijk op 15 september, dus vier maanden later om vrijspraak vroegen kregen de arrestanten een borgtocht opgelegd van twintigduizend zloty per persoon (circa 2300 euro). Er worden nu inzamelingen gehouden en er wordt tot actie opgeroepen.

Voor donaties:
Rekeninghouder: VpKK e.V.
IBAN: DE 4085 0205 0000 0361 5700
BIC: BFSWDE33DRE
Bank für Sozialwirtschaft
Omschrijving: Donation ABC Warsaw/ACK Warsaw

Nederland steunt de bezetting en belegering van Palestina

'Er is een wereldwijde strijd gaande tussen de krachten van vrede en de krachten van terrorisme. Tussen moderniteit en het middeleeuwse.' 'Radicale islamisten verspreiden dood en verderf in het Midden-Oosten en nu ook in Europa. Het epicentrum van de slachtpartij is in Syrië en Irak. Vijftig miljoen mensen zijn onderworpen aan onvoorstelbare ellende. Een half miljoen mensen zijn er al afgeslacht en nog veel meer mensen stromen nu Europa binnen.' Maar: 'Israël is een bron van stabiliteit en vrede in de regio. Israël verdedigt niet alleen zichzelf maar ook onze gemeenschappelijke waarden.' 'Helaas hebben we veel ervaring met het bestrijden van terrorisme. We willen deze kennis delen met onze Nederlandse en Europese vrienden. Experts noemen dit de Israëlisatie van Europese security. Europa heeft geen betere vriend en beschermer dan Israël. We weten dat jullie de wil en het verlangen hebben naar deze ervaring en we zijn bereid deze met jullie te delen.'

Deze woorden sprak de Israëlische premier Netanyahu bij zijn bezoek aan Nederland in september. Rutte ging niet openlijk in op het aanbod, maar de Nederlandse banden met Israël op militair gebied zijn aanzienlijk en breiden zich verder uit. Nederland en Europa gaan mee in Netanyahu's denkwijze dat problemen met militaire middelen moeten worden opgelost. De bron van ellende is de 'radicale islam' en de ogen worden gesloten voor de rol die Europa en Israël zelf in het Midden-Oosten hebben gehad. Militaire interventies en steun van het Westen aan onderdrukkende regimes hebben een allesbehalve stabiliserend effect gehad op de regio. De vluchtelingencrisis en het geweld zijn een direct gevolg van honderd jaar Westerse bemoeienis in de regio. Toch wordt opnieuw naar dezelfde (militaire) middelen gezocht om de problemen op te lossen. Zowel in het Midden-Oosten waar Nederland met F-16's in Syrië bombardeert als in Europa waar vrijheid beperkende maatregelen worden genomen als antwoord op de toenemende dreiging.

> Israël profiteert van kennis die is opgedaan bij de illegale bezetting

Met trots sprak Netanyahu over de Israëlisering van Europa. Ook Nederland importeert veel militaire goederen en kennis uit Israël. Behalve dat het militariseren van onze samenleving geen oplossing zal brengen, is het zeer problematisch dat deze kennis is opgedaan door structurele Israëlische oorlogsmisdaden tegen het Palestijnse volk. Israël bezet al sinds 1967 illegaal de Westelijke Jordaanoever en drijft de mensen in Gaza tot wanhoop door belegering en bombardementen. Nederland ondersteunt de bezetting en de belegering op meerdere manieren.

Ten eerste door de aankoop van militaire producten en diensten. Israëlische wapens hebben als voordeel op de internationale markt dat ze het label 'combat proven' of 'battle tested' hebben. Israël profiteert van kennis die is opgedaan bij de illegale bezetting, de illegale afscheidingsmuur en decennia van controle over de Palestijnse bevolking. De meest recente aanschaf zijn de 'combat proven' Smart Vesten ter waarde van 135 miljoen euro. Deze soldaatuitrusting is een productie van het Frans-Nederlandse Thales samen met het Israëlische wapenbedrijf Elbit Systems. Hierin zijn onder meer communicatiesystemen verwerkt die zijn ontwikkeld op basis van gevechtssituaties van het Israëlische leger.

Ten tweede blijkt dat ondanks het 'zeer restrictieve' wapenexportbeleid er wel degelijk goederen vanuit Nederland in Israël belanden die voor militair gebruik zijn. Vooral voor *dual-use* goederen, goederen met zowel een civiele als militaire toepassing, blijkt de grens niet gesloten. Onder meer wordt nachtzichtapparatuur geleverd, die kan worden ingezet in de bezette Westelijke Jordaanoever of in Gaza. Tevens is er veel onduidelijkheid rond de export van in Nederland geproduceerde onderdelen van wapensystemen. Nederland heeft geen enkele garantie dat geproduceerde onderdelen die aan de Verenigde Staten geleverd worden niet in Israëlische F-16's, F-35's, Apaches en Hellfire-raketten worden ingebouwd. F-16's, F-35's, Apaches en Hellfire-raketten worden veelvuldig ingezet door Israël bij beschietingen en bombardementen in Gaza en de Westbank.

Ten derde belandt veel geld voor onderzoek en ontwikkeling bij wapenproducenten via Europese 'innovatieprogramma's'. Ook de Israëlische wapenproducenten profiteren hiervan door het in 1995 gesloten Associatieverdrag met de EU. Bij het EU innovatieprogramma FP7, dat liep van 2007 tot en met 2013, hebben Israëlische instellingen

voor 780 miljoen euro aan subsidie ontvangen. Een deel hiervan belandde bij de Israëlische wapenindustrie. Ook in het nieuwe 'innovatieprogramma' doen Israëlische organisaties mee. Vorig jaar februari publiceerde het Israëlische Directorate for the European Research Area (ISERD) een document dat aankondigde dat er 162 projecten met Israëlische deelname waren in het Horizon 2020 programma met een budget van zo'n 452,3 miljoen euro, waaronder voor Israëlische wapenproducenten als Elbit en ISLspace. Deze twee bedrijven spelen een grote rol bij de bezetting van de Westelijke Jordaanoever en in de oorlogen in en blokkade van Gaza.

Nederland ondersteunt de Israëlische misdaden financieel en moreel door actieve militaire samenwerking

---

Ten slotte ondersteunt Nederland de Israëlische misdaden financieel en moreel door actieve militaire samenwerking. De Nederlandse minister van Defensie Hennis en haar toenmalige ambtgenoot Ya'alon ondertekenden in 2014 een verklaring waarin zij zich uitspraken voor verdere militaire samenwerking. Zo maakt het Nederlandse Korps Commandotroepen gebruik van trainingsfaciliteiten in Israël. Daarnaast is er intensieve uitwisseling van kennis op het gebied van drones, geïmproviseerde explosieven en cybertechnologie.

Nederland moet alle militaire samenwerking en kennisuitwisseling met Israël beëindigen. Het is niet mogelijk om je als regering uit te spreken tegen de bezetting en tegelijkertijd te pleiten voor het aanhalen van de militaire banden met Israël. Steun aan het Israëlische leger en de militaire industrie staan gelijk aan het steunen van de bezetting, omdat dit de pilaren zijn die de bezetting dragen. De bezetting en de militaire 'oplossingen' leiden enkel tot meer geweld en zijn zowel nadelig voor Palestijnen als Israëli's. We moeten op zoek naar oplossingen waar niet alleen de militaire industrie maar iedereen van profiteert.

door Mark Akkerman

Anarchisme en zionisme

De discussie over het joods nationalisme

Met dit artikel beoog ik het standpunt van de anarchisten ten opzichte van de kwestie van het nationalisme te onderzoeken, alsook de antwoorden die deze – joodse en niet-joodse – anarchisten leverden op de problematiek van de joodse nationale identiteit, van de politieke soevereiniteit en van het zionisme. In principe zou dit onderzoek zeer kort kunnen zijn: in de mate dat er een wederzijdse onverenigbaarheid tussen anarchisme en nationalisme bestaat, zou de duidelijke afkeer van de anarchisten voor elke vorm van nationalisme in alle omstandigheden een logische consequentie moeten zijn. Maar het komt voor dat anarchisten op ideologisch vlak compromissen willen sluiten: begiftigd met een zekere dosis gezond realisme hebben anarchisten, daar waar de omstandigheden dit vereisten, de noodzaak ingezien om de ideologische zuiverheid op te offeren aan de voorrang van hun doelstellingen, of hebben ze de wil getoond om een snelle oplossing te vinden voor kwesties die niet naar betere tijden konden verschoven worden, dat wil zeggen. zonder de hoop op een antwoord dat op ideologisch vlak 'juist' zou zijn. De kwestie van de joodse nationale identiteit is er daar een van. Op gevaar af grenzen te overschrijden die als fundamentele principes van het anarchisme gelden, hebben joodse anarchisten getracht een standpunt in te nemen dat in staat was de anarchistische theorie in overeenstemming te brengen met een mogelijke oplossing voor het probleem van de joodse nationale identiteit.

De volkomen en bewuste acceptatie van de kwestie van de nationale identiteit vond bij de joden relatief laat plaats: in feite was de directe confrontatie met de problematiek van het nationalisme enkel mogelijk toen de joden zelf zich ervan bewust werden dat de emancipatie niet langer beschouwd kon worden als een geëigende oplossing voor de specificiteit van de situatie en van de problemen van seculiere joden in een tijdperk dat gekenmerkt wordt door voortdurende opstoten van nationalisme. De hypothese van de emancipatie bevatte het idee dat de joden als individuen over alle burgerlijke, politieke en juridische rechten zouden kunnen beschikken die ook voor alle andere burgers golden, terwijl ze geen enkel recht hadden als groep, als nationale entiteit in zijn welomschreven vorm. Op een debat in de Nationale Assemblee in Frankrijk kon de hertog van Clermont-Tonnerre zelfs onbekommerd beweren: 'Aan de joden als individu: alles. Aan de joden als natie: niets.' Voor de joden vloeide de problematiek van de nationale kwestie voort uit de anomalie van de context waarin de kwestie zelf opdook: de grote geografische verspreiding van de joden, de diversiteit van de gesproken talen en van de culturele oorsprong. Bijgevolg valt het ook gemakkelijk te begrijpen dat het idee van emancipatie een poging was om de joodse kwestie op louter individueel vlak op te lossen, zonder dat er naar een collectieve oplossing gezocht werd. Maar precies om deze reden slaagt deze poging er niet in een adequaat antwoord te bieden op het streven naar een joodse nationale identiteit in de moderne wereld. Gefundeerd op de universele principes van de Franse Revolutie werd deze aspiratie naar emancipatie van de joden geconfronteerd met het principe van de uitsluiting, iets wat eigen is aan nationalistisch separatisme.

Moses Hess

Moses Hess (1812-1875) stelde dat de emancipatie de problemen van de joden enkel had kunnen oplossen indien men het jodendom zou opgevat hebben als een religieuze stroming en men haar daartoe zou beperkt hebben, terwijl men in de 19de eeuw – een eeuw die gekenmerkt wordt door de opleving van nationalistische aspiraties – het jodendom niet langer kon beschouwen als een zuiver en eenvoudig synoniem voor religieus lidmaatschap. Daarom zou volgens Hess de emancipatie enkel kunnen leiden naar nieuwe spanningen tussen de joden van de moderne wereld – die actief wilden deelnemen aan het sociale, politieke en culturele leven van de collectiviteit – en de maatschappijen waarin ze leefden en die doordrongen waren van het nationalisme en waarin de joden niet beschouwd werden als een integraal deel van de nationale cultuur. Als oplossing stelde Hess in zijn boek *Rome en Jeruzalem* (1862) voor een joodse Commonwealth in Palestina op te richten, waarin de joden hun nationale aspiraties zouden kunnen concretiseren en terzelfder tijd een socialistische maatschappij zouden kunnen uitbouwen. In het standpunt van Hess kwamen twee elementen naar voren: in de eerste plaats, de perceptie van het jodendom als nationale identiteit, in tegenstelling tot de traditionele visie die het jodendom beperkte tot een religie; op de tweede plaats, de overeenstemming van de joodse kwestie met andere nationale kwesties in alle gradaties.

Vele radicale, socialistische en anarchistische joden waren altijd al overtuigde voorstanders geweest van de principes van universaliteit, principes die eigen waren aan het radicale gedachtegoed; het waren principes waarop Hess zelf zich beriep vóór zijn overgang naar de nationalistische standpunten die hij in *Rome en Jeruzalem* uitgewerkt had. In zijn *Sacrale geschiedenis van de mensheid* (1837) had Hess immers beweerd dat de joden in de moderne wereld enkel en uitsluitend als individu een toekomst hadden, en dat de oplossing van de joodse kwestie enkel kon voortvloeien uit hun assimilatieproces en uit de integratie in de revolutionaire socialistische beweging, die universeel van aard was. In het zicht van een realiteit waarin de nationale affiniteiten en banden veel dieper en veel sterker waren dan de klassenstrijd, had Hess niet veel tijd nodig om zijn standpunt te herzien. Het grootste gedeelte van de radicale joden bleef daarentegen nog lange tijd hopen dat de sociale revolutie, definitieve oplossing voor de problemen van de massa's van de hele wereld, ook de oplossing voor de specifieke problemen van de joden zou betekenen, en dát zelfs zonder hen te integreren in een nationale context. Deze opvatting, die wortelde in het internationalisme, werd voor een deel aan het wankelen gebracht door bepaalde gebeurtenissen zoals de pogroms van de jaren 1881-1882 in Rusland – waarin de revolutionaire groepering *Narodnaïa Volia* ('Wil van het volk') verklaarde dat de jodenvervolging een vooruitgang in de modernisering van de sociale revolutie betekende – of zoals de Dreyfus-affaire die in 1896 in Frankrijk gepaard ging met een belangrijke antisemitische golf. De ontgoocheling die dergelijke gebeurtenissen opriepen bracht vele radicale joden tot de overtuiging dat de anarchistische of socialistische ideologie niet noodzakelijkerwijs een bevredigende oplossing voor de joodse kwestie aandroeg en ze begonnen zich vragen te stellen over een kosmopolitische oriëntatie. Bijgevolg begonnen ze naar nieuwe wegen te zoeken om het radicalisme te verbinden met een – steeds vager – sentiment van een joodse nationale identiteit.

Drie benaderingswijzen van het nationalisme

In het anarchistische denken kan men drie verschillende benaderingswijzen van het nationaliteitenvraagstuk onderscheiden. De eerste wordt vertegenwoordigd door de klassieke anarchistische doctrine zoals die verwoord werd door Pierre-Joseph Proudhon en door Mikhaïl Bakoenin. Op basis van deze benaderingswijze zouden de anarchisten alle nationale vooringenomenheid moeten laten varen, om te strijden voor de creatie van een eengemaakte wereld zonder nationale grenzen. In deze klassieke stroming kan men ook Rudolf Rocker (1873-1958) rangschikken, alhoewel zijn standpunt gedeeltelijk daarvan afwijkt omdat hij bijvoorbeeld de specificiteit erkent van de culturele uitdrukking die bepaald wordt door bijzondere nationale tradities waarin deze wortelen.

De tweede benaderingswijze van het nationalisme is gradueel: volgens zijn aanhangers, waarvan Peter Kropotkin de bekendste is, zijn nationalisme en internationalisme functies met twee historische varianten die betrekking hebben op verschillende periodes met een zelfde doelstelling: de historische ontwikkeling van de ideale sociale orde. In dit perspectief wordt het nationalisme opgevat als een noodzakelijke kracht die actief is in de beweging voor de bevrijding van de volkeren van vreemde overheersing, want het is pas later, eens dat de onafhankelijkheid veroverd werd, dat de volkeren een fundering zouden kunnen geven aan al hun vermogens en zouden kunnen strijden voor een nieuwe mondiale orde die overeenstemt met de principes van het internationalisme.

De derde benaderingswijze, voornamelijk ondersteund door joodse anarchisten zoals Bernard Lazare en Hillel Solotaroff, wordt gekenmerkt door het zoeken naar een compromis met alle aspecten die eigen zijn aan het nationalisme. Deze benaderingswijze werd uitgewerkt als oplossing voor het joodse vraagstuk en was gebaseerd op onbetwistbaar realistische uitgangspunten, want ze erkende de kracht van het nationalisme en vond het niet nodig de strijd ermee aan te gaan; precies om deze reden betekent deze benaderingswijze in elk geval de belangrijkste schending van de principes van het anarchisme.

Proudhon en Bakoenin

Het klassieke anarchisme maakte een duidelijk onderscheid tussen het concept natie en het concept nationalisme. Terwijl de natie op zich beschouwd wordt als een natuurlijk fenomeen dat bestaansrecht heeft en zijn eigen mogelijkheden vrij en onafhankelijk kan ontwikkelen, wordt het nationalisme opgevat niet enkel als een reactionaire, kunstmatige en leugenachtige ideologie, maar ook als een rookgordijn, als een nuttig afleidingsmiddel dat door de heersende klassen uitgebuit wordt om de

opstandigheid van de massa's te kanaliseren en te neutraliseren. Volgens Pierre-Joseph Proudhon waren de felste propagandisten van het nationalisme opportunisten die met de vlag van het nationalisme zwaaiden om de sociale en economische revolutie te doen ontsporen. Bakoenin beschouwde het nationalisme eveneens als een instrument ten dienste van de hogere sferen van de staat, omdat het hen in staat stelde de ambities en de misbruiken van de macht te verbergen achter een façade van historische legitimiteit, louter mystificatie. Hij ontkende ook de universalistische aanspraken van het nationalisme en beschuldigde het veeleer een separatistisch fenomeen in naam van het principe van de uitsluiting te zijn, en een manipulatie van sentimenten die de massa's van de verschillende landen tegen elkaar wilde opzetten, en dat dus een obstakel was voor elke inspanning om de mensheid te verenigen. Volgens Bakoenin was de natie daarentegen een natuurlijk en organisch product, dat legitieme sociale verbanden als een soort verlenging van de natuurlijke, familiale en tribale banden uitdrukte. Bakoenin vreesde enkel dat het bestaan van de naties ertoe zou leiden dat men zou bezwijken voor de charmes van het nationalisme.

De opvattingen van Proudhon en van Bakoenin over het vraagstuk van het jodendom zweefden daarentegen tussen paternalisme en antisemitisme. Proudhon beweerde bijvoorbeeld dat de joden een ras vormden dat noch in staat was een staat te vormen noch een onafhankelijke regeringsvorm; in zijn ogen waren ze de gezworen vijanden van de mensheid en als dusdanig moesten ze naar Azië verbannen worden, of uitgeroeid.[1] Bakoenin was in zijn uitspraken niet subtieler. Voor hem vormden de joden een sekte van uitbuiters, een volk van parasieten die het socialisme onwaardig was, en over de joodse leiders van de socialistische beweging dacht hij hetzelfde.

Gustav Landauer

In duidelijke tegenstelling tot Bakoenin, die de anarchisten opriep het valse principe van het nationalisme op te geven ten voordele van het universalisme, beschouwde Gustav Landauer de nationale identiteit als een essentieel onderdeel van het leven van het individu, die, met een gediversifieerde culturele stempel, vrij was om zich te bewegen tussen diverse identiteiten. In een brief aan de anarchistische historicus Max Nettlau drukte Landauer zich op een coherente manier uit tegenover deze formulering: 'eerst dier, vervolgens mens, daarop jood, vervolgens Duitser, daarop Zuid-Duitser, en tenslotte dit specifieke ik'.[2]

Vanuit de overtuiging dat de noodzakelijke vooronderstelling van een natie niet de linguïstische en geografische eenheid was, kan Landauer dus stellen dat de joden door middel van vele aspecten een ware natie waren gaan vormen. De eenheid die Landauer interesseerde was verbonden met het feit van een gemeenschappelijke historische achtergrond, iets waar het de joden zeker niet aan ontbrak. Precies om deze reden bekampte hij radicaal het idee volgens hetwelke het joodse vraagstuk een probleem was dat totaal verschilde van alle andere en

dat als dusdanig een aparte oplossing vereiste. Met deze opvatting sloot hij aan bij de anarchistische standpunten die de oplossing van de specifieke joodse problemen koppelden aan een oplossing van alle sociale kwesties zodra de revolutie zou op gang gekomen zijn.

We dienen te preciseren dat voor Landauer het universalisme van het socialistische type geen poging inhield om het probleem van het antisemitisme aan de kant te schuiven, en nog minder een vlucht betekende in de geruststellende visie van een mensheid

> De opvattingen van Proudhon en Bakoenin zweefden tussen paternalisme en antisemitisme

die als bij toverslag van alle nationale verschillen zou bevrijd zijn. Hij bekampte daarentegen fel de tendensen die de integratie van de Duitse joden bepleitten vanuit de voortdurend benadrukte overtuiging dat joden en Duitsers twee verschillende volkeren waren, zelfs indien ze beiden een kostbare bijdrage konden leveren aan de vooruitgang van de hele mensheid. Het was evenwel van fundamenteel belang dat de specifieke bijdrage van de joden niet gekanaliseerd werd in het perspectief van een nieuwe staat naast de reeds bestaande staten. Het feit dat het joodse volk niet opgesloten werd binnen de grenzen van een staat was een historische verworvenheid en werd beschouwd als een voordeel en niet als een nadeel ten aanzien van de andere nationale activiteiten, omdat daardoor de joden bevrijd werden van het juk van het conformisme en hen in staat stelde een volk te blijven met als strijdperspectief een ideale toekomst van universele eenheid, waarbij het niveau van de natie overschreden werd. In de ogen van Landauer maakte de historische ontworteling van de joden, die de onderwerping aan de staatscultus verhinderd heeft, hen anders dan alle andere naties; dit verklaart hun historische missie, die hen opriep een drijvende kracht te worden voor de uitbouw van een socialistische maatschappij die totaal bevrijd zou zijn van een etatistische dimensie. Het is precies in deze opvatting dat men de oorzaak van Landauers vijandigheid tegenover de zionistische beweging moet zoeken, die hij ervan beschuldigt meer bekommerd te zijn over de oprichting van een joodse staat dan om de taak – een taak die sinds de tijd van de diaspora aan de Hebreeërs opgelegd was – 'zich ten dienste te stellen van de hele mensheid'.

Rudolf Rocker

In tegenstelling tot Landauer schrijft Rudolf Rocker geen enkele specifieke nationale identiteit aan de joden toe. Na zijn eerste contacten met joodse radicalen tijdens zijn exilperiode in Parijs vestigt Rocker zich in Londen en neemt hij actief deel aan de beweging van de anarchisten in de East End, en hij wordt zeer snel hun leider en spirituele gids, zodat men hem zelfs de bijnaam 'rabbi' gaf. Precies omwille van zijn

engagement moet Rocker verschillende keren zijn standpunt bepalen tegenover het fenomeen van het joods nationalisme en van het zionisme en tegenover het perspectief van de vorming van een staat in Israël. In zijn boek *Nationalisme en Cultuur* (1937), waarin hij de evolutie van de natie-idee van de oudheid tot de moderne tijd analyseert, komt Rocker tot de conclusie dat het nationale sentiment niet kan opgevat worden als iets wat aangeboren of natuurlijk is, omdat de banden die het individu met de natie verbinden geenszins te vergelijken zijn met die welke hem verbinden met de familie of met de clan; er is een lang educatief proces vereist voordat men het individu als een deel van een bepaalde natie gaat beschouwen; dit vormingsproces lijkt in velerlei opzichten op het proces waarin een individu zich als lid van een welbepaald geloof beschouwt. Het nationale bewustzijn is volgens Rocker niets anders dan een artificiële constructie, iets dat niet uit het volk voortspruit maar dat haar door hogere instanties opgelegd wordt. Terwijl een volk een welbepaalde gemeenschap is, min of meer homogeen, en voorkomt binnen welbepaalde grenzen en in een bepaald tijdperk, is een natie daarentegen een artificieel product van de maatschappij, niet meer maar ook niet minder het resultaat van het politieke spel van de staten en het is bijgevolg, in tegenstelling tot een volk, beroofd van zijn eigen bestaansbasis. Uit deze definitie volgt dat de joden zich noch een volk noch een natie kunnen noemen, omdat ze onvoldoende homogeen zijn om als volk te kunnen geclassificeerd te worden, en omdat ze zich enkel, ten voordele van een zogenaamde nationale identiteit, op een gemeenschappelijk cultureel patrimonium kunnen beroepen.

Het punt dat Landauer en Rocker met elkaar verenigt dient veeleer gezocht te worden in de gemeenschappelijke negatieve houding ten opzichte van de interpretatie die door de zionisten van het probleem van de nationale zelfbeschikking van de joden gegeven wordt. In tegenstelling tot Landauer, voor wie het probleem van het zionisme zich in wezen op een abstracte en theoretische manier stelde, werd Rocker geconfronteerd met het zionisme in zijn concrete manifestaties die dagelijks in de schoot van de gemeenschap van joodse immigranten van de Londense East End opdoken: dus een onophoudelijke strijd tegen deze ideologische mengeling van anarchisme en zionisme, die onder de joodse immigranten van Londen zeer verbreid was. Alhoewel hij de hypothese van de verovering van een nationale soevereiniteit van de joden afwees, behield Rocker het positieve aspect van het standpunt van Ahad Ha-Am (Asher Zvi Ginsberg), toen deze laatste de vorming van een joods cultureel 'tehuis' verdedigde, iets wat als actiecentrum voor de vereniging van het joodse culturele leven moest dienen en dat zowel op het wetenschappelijke als op het spirituele vlak naar de volmaaktheid streefde. Alhoewel Rocker het met Ahad Ha-Am eens was betreffende het punt van de culturele expressie, aanvaardde hij daarentegen niet dat dit 'tehuis' een welbepaalde geografische plaats moest innemen: een dergelijke keuze zou de facto het concept impliceren van politieke soevereiniteit, iets waarmee hij niet akkoord was.

> Het feit dat het joodse volk niet opgesloten werd binnen de grenzen van een staat was een historische verworvenheid

De discussie Yarblum-Kropotkin
De houding van Peter Kropotkin (1842-1921) over het thema van het nationalisme en het zionisme komt tot uiting in de briefwisseling tussen Kropotkin en een joodse anarchist, Mark Yarblum.[3] Deze laatste definieerde zich als communist, anarchist en zionist, en vroeg in een open brief aan Kropotkin zijn mening te geven over het nationalisme in het algemeen en over het zionisme en de nationale bevrijdingsbewegingen in het bijzonder. Voorafgaand aan deze vraag beweerde Yarblum dat een normaal ontwikkelingsproces met betrekking tot de joden enkel zou mogelijk zijn ná de vorming van een joodse staat in Palestina, en hij preciseerde dat er in dit verband reeds anarcho-zionistische groeperingen bestonden, ze streefden naar de realisering van de anarchistische principes, precies via de creatie van vrije gemeentes in Palestina. In zijn antwoord verwierp Kropotkin het perspectief van een joodse staat en meer bepaald het idee dat de nationale soevereiniteit van de joden kon hersteld worden in Palestina. Vanuit zijn ervaring als geograaf benadrukte Kropotkin vooral de klimatologische nadelen van de regio, wat het perspectief van een vestiging in Palestina niet realistisch maakte; zoals de geschiedenis aangetoond had was Palestina door zijn bewoners verlaten omwille van de onvruchtbaarheid van de grond, dus omwille van de geografische en klimatologische omstandigheden waardoor water schaars was en moeilijk te verkrijgen.

Kropotkin was blijkbaar niet helemaal ongevoelig voor de charme die de mythe van het bestaan van een bepaald en onveranderlijk nationaal karakter uitoefende. Dit was een algemeen verbreid idee onder de antropologen en de sociale filosofen tussen het einde van de 19de en het begin van de 20ste eeuw. Zijn grootste bezwaar bestond er immers in dat een vestiging in Palestina enkel met succes kon gerealiseerd worden door een volk dat gespecialiseerd was in landbouw, een eigenschap die volgens Kropotkin bij de joden, met hun eeuwenoude urbane traditie en voornamelijk handels- en ambachtsactiviteiten, verloren gegaan was. Bovendien, zo argumenteerde hij, zouden de joden, indien ze zich echt tot landbouwers hadden willen omvormen, dit reeds lang gedaan hebben door in andere delen van de wereld, bijvoorbeeld in Zuid-Afrika, waar er grond in overvloed was en een veel gastvrijer klimaat dan in Palestina, koloniën te stichten. Tenslotte merkt hij op dat de creatie van een joodse natie een massale verhuizing van mensen van de ene plaats naar de andere zou vereisen, alsook een ontwikkeling van heraanpassing en wederopbouw, die zo groot was dat hij het zich niet kon voorstellen.

Behalve de bezwaren van praktische aard, was Kropotkins afkeer voor de vorming van een nationale entiteit in Palestina vooral verbonden met zijn politieke overtuiging dat het zionisme in feite een idee was dat zeer sterk door een religieus aspect besmet was, en geen seculiere beweging voor nationale bevrijding betekende. In zijn analyses van het nationalisme onderzocht Kropotkin de historische rol van de nationale bevrijdingsbewegingen, die hij zag als een positieve kracht in de schoot van het proces voor de opheffing van het kapitalisme. In de mate dat de strijd tegen de vreemde overheersing hun belangrijkste doelstelling is, zijn de naties die in een nationale bevrijdingsoorlog betrokken zijn volgens hem niet in staat de weg van de sociale revolutie in te slaan. Het grote belang van de nationale bevrijdingsbewegingen ligt dus vanuit een revolutionair oogpunt in de mate waarin ze een belangrijk obstakel tussen de arbeiders en het ontwaken van het klassenbewustzijn kunnen opzijzetten. In elk geval is volgens Kropotkin het zionisme geen echte nationale beweging maar veeleer een beweging die ontstaan is en gegroeid is in het zog van een bepaalde joodse religieuze wereld dat de oprichting van een theocratische staat in Palestina beoogde. Daarom beschouwde Kropotkin de vorming van een joodse staat niet enkel als moeilijk te realiseren omwille van praktische redenen, maar ook als absoluut onverenigbaar op het politieke vlak, omdat de massale investering van energie, van geld en van offers dat dit onvermijdelijk met zich zou meebrengen, enkel zou gediend hebben voor de recyclage van verouderde ideeën.

Mark Yarblum, die met zijn brief Kropotkin aangespoord had zijn standpunt over het zionisme neer te schrijven, was het daar niet mee eens en beschuldigde Kropotkin ervan zionisme en messianisme met elkaar te verwarren. Volgens Yarblum was het

messianisme inderdaad een religieuze opvatting op basis waarvan de beweging van het 'uitverkoren volk' zou voltrokken worden via de terugkeer van de joden naar Palestina, terwijl het zionisme daarentegen een revolutionair en antireligieus ideaal zou zijn op basis waarvan de bevrijding de vorm zou aannemen van een gebeurtenis die afhing van de volkeren zelf en niet van de tussenkomst van God of van zijn messias. In zijn antwoord aan Yarblum gaf Kropotkin toe dat er verschillende stromingen binnen het zionisme bestonden, maar hij beschouwde het religieuze zionisme toch als de belangrijkste stroming, waarbij de seculiere politieke stromingen maar weinig gewicht in de schaal legden.

Het alternatief voor het zionisme zag Kropotkin in de politieke en economische assimilatie van de joden in hun respectievelijke landen van herkomst, zonder dat hij daarom een plaats zag weggelegd voor een assimilatie op cultureel vlak: zelfs indien een natie geen eigen staat gevormd had, vloeit daar niet onvermijdelijk uit voort dat zijn specifiek cultureel patrimonium gedoemd zou zijn te verdwijnen. De ontwikkeling van de culturele en linguïstische specificiteit van elke natie zou daarentegen beschouwd moeten worden als een belangrijke bijdrage aan de algemene vooruitgang van de mensheid. Vanuit deze overtuiging spoorde Kropotkin de joden aan de culturele en de nationale folklore te ontwikkelen, zoals ook andere nationaliteiten zonder eigen staat dat deden, zoals de Oekraïeners en de Rom. Dergelijke ontwikkelingen zouden zich ook kunnen voordoen in de verschillende landen waar joden woonden, zonder dat het noodzakelijk zou zijn de toevlucht te nemen tot geografische verhuizingen. Het zionisme had enkel de kans om een authentiek nationaal ideaal te worden en te beantwoorden aan de aspiraties van de joden indien de politieke stroming van het zionisme deze taak ten volle op zich zou nemen en er haar eigen doelstelling van zou maken.

Bernard Lazare

De derde benaderingswijze van het thema van het joods nationalisme tracht te komen tot een compromis met de onweerstaanbare golf van nationalistische bewegingen en beschouwt zich als een synthese van de klassieke anarchistische principes en de nationalistische aspiraties van de joden. Deze synthese werd geformuleerd door anarchisten die zich bewust waren van het feit dat noch de assimilatie noch de culturele autonomie waar Kropotkin het over had een bevrijdende oplossing voor het joodse vraagstuk konden betekenen. Het eerste voorbeeld van een dergelijke houding wordt ons geleverd door Bernard Lazare (1865-1903). Hij was diep verworteld in de Franse maatschappij en stond buiten alles wat het jodendom karakteriseerde, en daardoor was hij tot op zekere hoogte het archetype van de jood die de integratie tot een goed einde gebracht had. Toch zouden de opeenvolgende golven van antisemitisme, die in Frankrijk hun hoogtepunt kenden tijdens

> De joden vormen een natie omdat het sentiment van eenheid dat hen bindt voortvloeit uit de gedeelde erfenis van een verleden en van een geschiedenis

de Dreyfus-affaire, hem erg van zijn stuk brengen. Vóór de Dreyfus-affaire was Lazare ervan overtuigd dat het joodse nationale vraagstuk kon opgelost worden zonder het orthodoxe anarchistische standpunt, dat het universalisme roemde, op te geven: vanuit de vooronderstelling dat het verdwijnen van het antisemitisme vooral zou moeten gebaseerd zijn op de voorafgaandelijke verdwijning van de joodse godsdienst, voorzag Lazare een proces van deconfessionalisering en van geleidelijke denationalisering van de joden, waardoor ze langzaam zouden geïntegreerd worden in de gastlanden en aldus geen apart volk zouden vormen. Maar het was precies de Dreyfus-affaire die hem deed inzien dat het opgeven van de eigen religie en van de eigen tradities nooit voldoende zou zijn om een effectieve integratie te garanderen. Tegenover dit dilemma formuleerde Lazare een voorstel waarin hij de joden aanspoorde hun eigen nationaal, autonoom sentiment te ontwikkelen en elk streven naar integratie in de verschillende gastlanden op te geven.

Volgens Bernard Lazare is de natie de uitdrukking van de eenheid van sentimenten, van een denken en van ethische oriëntaties, en niet van een bloedband. Indien bepaalde individuen met elkaar verenigd worden door middel van een gemeenschappelijk verleden, tradities en idealen, dan kan men spreken van een gemeenschappelijk lidmaatschap van een natie. En de joden vormen een natie omdat het sentiment van eenheid dat hen bindt voortvloeit uit de gedeelde erfenis van een verleden en van een geschiedenis. Hun geschiedenis is geworteld in een veelheid van gemeenschappelijke gebruiken, die het niet allen overleefd hebben, maar die in elk geval een diepe indruk nagelaten hebben en die hen kan verenigen, niet enkel in de gebruiken maar ook in de mentaliteit; daarbij komen een gemeenschappelijke taal en een – eveneens gemeenschappelijke – territoriale afkomst. Onder de joodse anarchisten was Lazare de enige die stelde dat de joden effectief deze twee kenmerken bezaten, kenmerken die, precies omwille van hun concrete aard, gewoonlijk gebruikt werden om de andere nationale entiteiten te definiëren. De gemeenschappelijke territoriale afkomst werd volgens Lazare gevormd door het joodse getto, terwijl de gemeenschappelijke taal het Hebreeuws was. Het nationalisme dat hij verdedigde moest gebaseerd zijn op de klassesolidariteit. Het belangrijkste kenmerk van een natie was volgens hem de nationale solidariteit, die moest in staat zijn om nog lang nadat alle andere nationale kenmerken uitgewist waren, te overleven; een solidariteit die volgens de klassieke interpretatie juist gebaseerd zou zijn op de klasseafkomst. Hier duiken duidelijk de radicale standpunten van Lazare op: hij maakte een duidelijk onderscheid tussen rijken en armen, tussen joodse bourgeoisie en joodse arbeidersklasse. De joodse natie zou gevormd worden door intellectuelen, proletariërs en kansarmen. Daarentegen zullen uitgesloten worden wie tot de bourgeoisie behoren, die door Lazare 'onze vuilnisbak, ons afval' genoemd worden.[4]

Oorspronkelijk voorzag het nationalisme van Bernard Lazare geen Zion. Hij noemde geen enkele precieze geografische locatie voor de joodse natie: net als bij Landauer was de aandacht helemaal geconcentreerd op het ontstaan van een – zowel morele als spirituele – natie en niet op de concrete act van de oprichting van een staat. Lazare deelde met Kropotkin het idee dat zelfs de joden, net als andere minderheden, als natie hadden kunnen tevoorschijn treden binnen de grenzen van een andere natie. Toch zou zijn heel aparte interpretatie van het nationalisme langzaam evolueren en de vorm aannemen van een politiek zionisme, waarbij hij de nadruk begon te leggen op de eis van een concretisering van de joodse nationale soevereiniteit door haar een territoriale basis te geven. De definitieve overgang van Lazare kan in 1897 gedateerd worden, het jaar waarin de eerste expliciete tekenen opdoken van het streven naar een grondgebied voor de joden, waarin 'de dolende reiziger een thuis zal vinden, zijn hoofd te ruste kan leggen en zijn vermoeide benen kan uitstrekken'. Een jaar later, in mei 1898, zal Bernard Lazare uiteindelijk Palestina als beloofde land aanduiden.[5]

Hillel Solotaroff

Het andere voorbeeld voor een theoretische formulering waarin men tracht het anarchisme met het joods nationalisme te verzoenen wordt geleverd door Hillel Solotaroff, die in 1882 vanuit Rusland geëmigreerd was naar de Verenigde Staten, waar hij actief betrokken was bij de groepering *Pioneers of Liberty*, de eerste groe-

pering van Noord-Amerikaanse joodse anarchisten. Naar aanleiding van de pogrom van Kisjenev in 1903 schreef Solotaroff een artikel met de titel 'Erneste Fragen' ('Ernstige kwesties')[6], waarin de beginselen van het anarchistische gedachtegoed het object voor een zo radicale herziening vormden, dat dit beetje bij beetje een ideologische breuk binnen de Amerikaanse joodse anarchistische beweging veroorzaakte. In dit artikel schreef de auteur dat men wel blind moest zijn als men niet inzag dat het nationalisme op de vier uithoeken van de wereld aan kracht won en dat men zich, tegenover de machteloosheid van de anarchistische en socialistische theorieën, tegenover de toenemende manifestaties van de antisemitische haat, in een wanhopige situatie bevond. Solotaroff verklaarde dat het uur gekomen was waarin de anarchistische joden partij moesten kiezen, wilden ze niet zwichten voor de kracht van de nationalismen en wilde men een contactpunt vinden met de nobele anarchistische idealen van vrijheid en gemeenschapsleven en de onontkoombare zekerheid dat de joodse nationale entiteit het joodse volk van de fysieke vernietiging zou kunnen vrijwaren.

Omdat de verdeling van de mensheid in naties volgens het anarchistische 'dogma' een natuurlijk en destructief feit is, hebben de anarchisten de taak te werken aan de reconstructie van een eenheid op internationaal niveau, zonder zich te bekommeren om verschillen in rassen en naties. Dat was een punt dat volgens Solotaroff op een substantiële manier moest herzien worden. Het idee van universalisme en van een beschaving zonder verschillen was irrealistisch: de mensheid was in werkelijkheid samengesteld uit een grote variëteit van grote en kleine naties en elk van hen had een eigen politiek systeem voortgebracht en had zijn eigen, specifieke nationale weg gekozen. De opvatting van een mensheid zonder naties kon men zich bijgevolg niet voorstellen omdat dit aan geen enkele realiteit beantwoordde, en daarom moest men de anarchistische principes van het internationalisme, van de universele broederlijkheid en van de solidariteit aan een grondig onderzoek onderwerpen: wanneer men de joden de strikte naleving van de heilige geschriften van het anarchistische internationalisme zou voorhouden, dan zou dit uiteindelijk erop neerkomen dat men hen tot medeplichtigen van hun fysieke vernietiging zou maken. De enige logische oplossing voor een jood die noch de integratie in een christelijke maatschappij beoogde, noch wilde behoren tot de kudde van degenen die de sociale revolutie als de enige messias beschouwden, bestond erin het bestaan van zijn eigen nationalisme in te zien en te accepteren.

Eens dat het joodse vraagstuk in dergelijke termen gesteld was, vloeide daar onvermijdelijk uit voort dat de joden de plicht hadden te strijden voor het ontstaan van een onafhankelijke natie op een onafhankelijk nationaal territorium. Toen hij Palestina aanduidde als de ideale plaats om een vaderland te stichten, nam de oplossing van het joodse vraagstuk die Solotaroff voorlegde aldus een onoverkomelijk zionistisch aspect aan. Maar in tegenstelling tot vele zionisten die Palestina gekozen hadden voor zijn historische betekenis, had Solotaroff voor Palestina gekozen omdat hij het beschouwde als een uit economisch oogpunt onderontwikkeld land met een primitieve maatschappelijke structuur. Om deze keuze te rechtvaardigen trok Solotaroff een vergelijking met de grote migratiestromen van de oudheid en stelde hij vast dat het ná een verovering dikwijls voorkwam dat de overwinnaar de gebruiken en gewoonten van de overwonnen bevolking integreerde en langzaam de gebruiken, de taal en dikwijls zelfs de godsdienst van zijn eigen afstamming verloor. De onverbiddelijke Wet van de geschiedenis, zo stelde hij, wil dat het volk met de meeste ontwikkelde sociale en culturele structuren het minst ontwikkelde volk absorbeert, zelfs indien het cultureel zwakste deel op militair vlak het sterkste bleek te zijn.

De opvatting van een mensheid zonder naties kon men zich bijgevolg niet voorstellen omdat dit aan geen enkele realiteit beantwoordde

Een gelijkaardige regel is van toepassing op de moderne tijd en vooral op de massale migraties van joden van de landen van Oost- en van Centraal- en van West-Europa. Over het algemeen emigreren de joden naar landen waar de politieke vrijheid en de gelijkheid op het vlak van de burgerrechten bij wet gegarandeerd worden. Dus naar sterk geïndustrialiseerde landen, hetgeen de integratie van de nieuwkomer in de economie van het gastland gemakkelijker maakt. Net als Kropotkin beschouwde Solotaroff de jood als een stadsbewoner die geen verstand had van landbouw en veeteelt, waardoor het volgens hem logisch was dat de meeste joodse immigranten de meest ontwikkelde landen als hun bestemming kozen. In elk geval waren de nieuwe emigranten vervolgens niet in staat de joodse cultuur in hun gastland te recreëren en te ontwikkelen, hetgeen zich in de Verenigde Staten en in West-Europa vertaalde in een inferieure culturele situatie en een tendens tot integratie in het gastland. In Palestina zou daarentegen de situatie volkomen anders zijn. Er zouden enkel idealisten naartoe trekken, joden die wilden werken aan de uitbouw van een 'vaderland voor de joden'. Die regio bevond zich in een toestand van economische onderontwikkeling, er was vrijwel geen commerciële en

industriële activiteit, zelfs geen urbaan leven: dit was voor Solotaroff een ideale situatie omdat men enkel in een economisch achtergebleven land zijn eigen wortels zou kunnen terugvinden en landbouwbedrijven kon oprichten om de grond te bewerken, waarbij eens en voor altijd het stereotiepe beeld van de jood als handelaar en woekeraar zou uitgebannen worden. Nadat hij Palestina aangeduid had als ideale plaats om de joodse nationale entiteit uit te bouwen, gaf Solotaroff een beschrijving van het meest toepastbare politieke systeem voor de nog maar pas opgerichte natie. In de synthetische visie en in verschillende ambivalente punten die hij ons voorlegt, zou de nieuwe politieke en sociale samenstelling van het land bestaan hebben uit onafhankelijke territoriale eenheden die als communes georganiseerd zouden worden en verenigd in een republikeinse federale structuur, die in velerlei opzichten geleek op die van de Zwitserse confederatie. Deze federatie zou deel moeten uitmaken van een nieuwe sociale wereldorde waarin een multinationale federatie alle op nationale basis georganiseerde communes zou verenigen.

Het artikel van Solotaroff veroorzaakte een onherstelbare breuk tussen de joden van de Amerikaanse anarchistische beweging, en luidde het begin van een lange discussie in over de opportuniteit om als anarchist en als jood te kiezen voor een mogelijke joodse nationale soevereiniteit in Palestina in plaats van voor het principe van het internationalisme. Waren de joden eerst anarchist en dan pas jood of eerst jood en dan pas anarchist?

Epiloog

Deze controverse over de mogelijkheid van een vreedzame coëxistentie tussen anarchisme en zionisme dook bij elke belangrijke gebeurtenis weer op, zoals bij de Balfour Declaration van 1917, bij de Tweede Wereldoorlog en bij de vorming van de staat Israël in 1948. Een controverse die vooral uitgevochten werd in de Verenigde Staten, waar de joodse anarchistische beweging bijzonder actief was en veel invloed uitoefende op de politieke keuzes van de massa emigranten.

Als gevolg van de Balfour Declaration klonk er luid protest tegen verschillende joodse anarchisten, met name tegen Shaul Yanovsky, directeur van de *Freie Arbeiter Stimme*, die ervan beschuldigd werd een kruiperige houding tegenover het joodse nationalisme aan te nemen en positief te staan tegenover het perspectief van de creatie van een joods vaderland in Palestina.[7]

Yanovsky was niet de enige tijdschriftdirecteur die van sympathie voor het nationalisme beschuldigd werd. Herman Franck, die in 1947 de verantwoordelijke van de *Freie Arbeiter Stimme* was, werd gedwongen af te treden als gevolg van een reeks aanvallen door bepaalde leden van de beweging die beweerden dat het blad vanaf het ogenblik waarop hij er directeur van werd, meer nationalistisch dan anarchistisch geworden was.

De Tweede Wereldoorlog en de Shoah hebben uiteraard het debat over de relatie tussen anarchisme en zionisme beïnvloed. In een artikel uit 1947 in de *Freie Arbeiter Stimme* legt Israël Rubin uit dat de anarchisten gekant zijn tegen elk staatssysteem, en dat ze dus in principe ook het begrip van een joodse staat moeten afwijzen. Maar, zo vraagt hij zich af, moeten de recente tragische gebeurtenissen die de joden getroffen hebben de anarchisten niet aansporen hun standpunt te herzien? De vestiging van een joodse staat is op ideologisch vlak misschien een fout, maar welke andere hoop blijft er voor de overlevenden van de Holocaust over?

In dit pijnlijke debat betekent tenslotte de oprichting van de staat Israël de overwinning van het zionisme op het anarchisme. Alhoewel de *Freie Arbeiter Stimme* artikelen bleef publiceren waarin theoretisch het bestaan van een joodse staat bestreden werd, werd de staat Israël als een historisch noodzakelijke oplossing voor het joodse vraagstuk aanvaard. Rocker, die lang genoeg geleefd heeft om deze politieke evolutie nog mee te maken, erkende niet zonder droefheid dat de meeste joodse anarchisten, verblind door de beloftes van het zionisme, de lessen van de Geschiedenis vergeten waren en op een naïeve wijze geloofden dat de nieuwe staat de enige uitzondering zou vormen.

door Mina Graur

vertaling: Johny Lenaerts

Noten

1 P.-J. Proudhon, *Carnets*, 26.12.1847, Dijon, Les Presses du réel, 2005. Zie ook G. Lichtheim, ‘Socialism and the Jews’, Dissent, juli-augustus 1968, p. 322. Zie ook in dit verband E. Silberner, ‘Two studies on Modern Antisemitism’, Historia Judaica, oktober 1952, p. 93-118.

2 Martin Buber, *Gustav Landauer: Sein Lebensgang in Briefen*, Frankfurt, 1929.

3 De discussie Kropotkin-Yarblum bevindt zich in *Listki Khleb I Volia*, 7 juni 1907 en in P. Kropotkin, *Noch Vegen Anarchizm un Tsionizm*, *Kropotkin-Zamelbuch* (Buenos Aires, 1947) p. 219

4 Bernard Lazare, *L'antisémitisme* (Editions de la Différence Paris,1982).

5 Bernard Lazare, ‘Le Nationalisme et l'émancipation juive’, momenteel in *Juifs et antisémites* (Ed. Philippe Oriol, Paris: Allia 1992) p. 162-181.

6 H. Solotaroff, ‘Erneste Fragen’, in *Freie Arbeiter Stimme*, 23 mei 1903; id., ‘Di Yiddishe Aynavanderung in Amerike un in Palestine’, *Tsukunft*, oktober 1907.

7 S. Yanovsky, ‘Oif der Vach’, in *Freie Arbeiter Stimme*, 1 december 1917. Uit: Amedeo Bertolo (ed.), *Juifs et anarchistes* (Paris-Tel Aviv: Editions de l'éclat 2008).

Boekbespreking

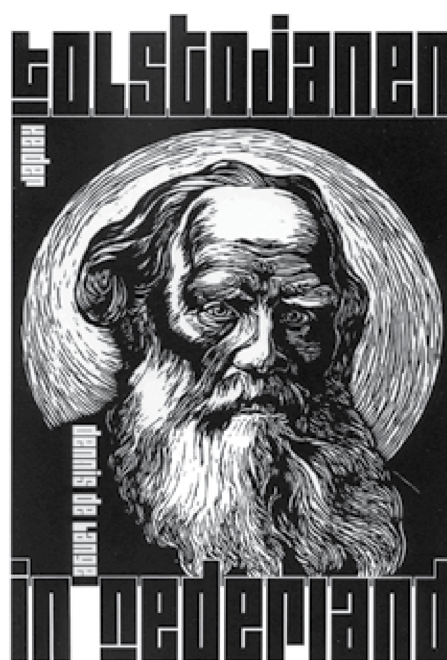
Die Revolution bist Du!

Tolstojanen in Nederland

Nederland vormde van oudsher een vruchtbare voedingsbodem voor libertaire beginselen. Naast een traditionele afkeer van centraal absolutistisch gezag en grote provinciale zelfstandigheid ten tijde van de Republiek speelde ook het (vrijzinnige) protestantisme daar een rol in. Er wordt dan ook vaak gesproken over 'anarchisme in domineesland' en 'iets domineeachtigs' heeft het Nederlandse anarchisme volgens Hans Ramaer altijd behouden. Aldus Dennis de Lange ter introductie van zijn boek *Tolstojanen in Nederland*. Hieronder treft men het vervolg van zijn betoog.

Het Tolstojanisme als sociale beweging
Veel Nederlandse anarchisten van rond de eeuwwisseling hadden dan ook een theologische achtergrond. De bekendste is ongetwijfeld Ferdinand Domela Nieuwenhuis. Zoals reeds blijkt uit de titel van zijn autobiografie – *Van christen tot anarchist* – kon Domela Nieuwenhuis zijn anarchistische opvattingen op den duur niet meer verenigen met zijn religieuze opvattingen. In hetzelfde sociaal-politieke spectrum komen we nog een aantal anarchistische predikanten tegen. Zij zijn de geschiedenis ingegaan als de tolstojanen en hebben, in tegenstelling tot Domela Nieuwenhuis, hun religieuze principes helemaal niet overboord gezet. Hun anarchisme was dan ook van een heel andere orde dan dat van Domela Nieuwenhuis.

De geschiedenis van de tolstojanen is onlosmakelijk verbonden met het tijdschrift *Vrede. Orgaan tot de bespreking van de praktijk der liefde*. De oprichting van dit orgaan in oktober 1897 vormde het begin van hun gezamenlijk optreden naar buiten. Met de praktijk der liefde doelde men op de leer van het niet weerstaan, zoals deze door Christus werd uitgesproken in de Bergrede en door Tolstoj tot de kern van zijn visie op het christendom werd gemaakt. Lijdelijk verzet werd het uitgangspunt van het antimilitarisme van de Nederlandse volgelingen van Tolstoj, om die reden ook vaak 'tolstojanen' genoemd. Zelf gaven zij overigens de voorkeur aan de term 'christen-anarchisten'; de grote Rus werd immers niet in alles nagevolgd. Toch zal Dennis de Lange naast de term 'christen-anarchisten' ook de term 'tolstojanen' hanteren, omdat deze in internationaal verband voor alle volgelingen van Tolstoj wordt gehanteerd en bovendien ook het verschil met christen-socialisten en latere religieuze anarchisten onderstreept… Zie voor de volledige introductie: www.kelderuitgeverij.nl.

Duitse vertaling van "Tolstojanen in Nederland"
In Duitsland is de belangstelling naar religieus getinte politieke activiteit groeiende. Dat komt mede tot uitdrukking in een groter aantal theologiestudenten dan voorheen. Mede vanuit die hoek is er een toenemend verlangen naar politieke teksten waarin een samenhang wordt verwoord met, in dit geval, christelijke zingeving, zo werd mij enige tijd geleden door een Duitse libertaire kameraad voorgehouden. Hoe dat ook zij, het boek van Dennis de Lange is nu vertaald in het Duits en draagt als titel *Die Revolution bist Du!* (De revolutie ben jij!), met als ondertitel: *Het tolstojanisme als sociale beweging in Nederland*. Het is van commentaar voorzien en uit het Nederlands vertaald door Renate Brucker, die zich in het recente verleden ook al met teksten van Clara Wichmann heeft beziggehouden. Het boek is uitgekomen bij Graswurzelrevolution.

door Thom Holterman

Meer info
Dennis de Lange, *Tolstojanen in Nederland*, Kelderuitgeverij, Utrecht, 2010, 2011, 176 blz., geïllustreerd, prijs 15 euro.
Dennis de Lange, *Die Revolution bist Du! Der Tolstojanismus als soziale Bewegung in den Niederlanden*, Graswurzelrevolution, 2016, 177 blz., prijs 16,90 euro.

Dit artikel werd eerder gepubliceerd op de website van Thom: libertaireorde.wordpress.com.

Anarchistische bewegingen opbouwen in Birma

Een interview over de Doh Kyoun Tar-school en een anarchistische bibliotheek

In de zomer van 2015 waren wij aanwezig op een transnationaal congres in Duitsland. Wij waren daar om samen met andere leden van de ISM (International Student Movement) een presentatie te geven van recente studentenopstanden over de wereld en om plannen te smeden voor de toekomst van studentenprotesten wereldwijd. Hier kwamen wij twee kameraden tegen uit Birma die daar actief waren in het bouwen aan een studentenbeweging, maar nog veel grotere ambities hadden. Later kwamen zij nog op bezoek bij ons in Nederland en hebben wij samen nog enkele acties gevoerd. Inmiddels zijn zij al een poos terug in Birma en hebben zij diverse projecten opgezet om daar een anarchistische beweging te bouwen. Een daarvan is de Doh Kyoun Thar-school die gratis toegankelijke en emancipatoire educatie verschaft.

Hieronder vind je een interview dat wij de Birmese kameraden hebben afgenomen over de school en andere projecten die ze daar organiseren en het bredere politieke klimaat in Birma.

Op dit moment zijn anarchisten in Nederland bezig met een inzamelingsactie om een schoolproject financieel te ondersteunen, dat georganiseerd wordt door anarchisten in Birma. Kan je uitleggen wat dit project inhoudt?
Wij bieden ondersteuning voor studenten en leerlingen die het verplichte curriculum volgen op de staatsinstellingen. Daarnaast bieden wij training en lezingen over diversiteit, tolerantie en kritisch denken over de context van de vakken die in het curriculum van de overheid zitten, voornamelijk geschiedenis en literatuur. De vorm van het onderwijs die op onze school wordt gehanteerd is gericht op de ontwikkeling van de student, niet gecentreerd op de ervaring van de docent. De staat ziet het onderwijs als een mogelijkheid tot het brainwashen van de bevolking en heeft daarvoor een onderwijsvorm die zich niet richt op de ontwikkeling van studenten. De belangrijkste onderwerpen die aan onze school worden onderwezen zijn: Engels, lokale literatuur, kunst, muziek, geschiedenis, exacte wetenschappen en sport. De school heeft nu ongeveer zeventig studenten, voornamelijk van elf tot veertien jaar.

Wie zijn er betrokken bij dit project en tegen welke achtergrond is het opgezet?
Aan het eind van 2014 voerde het nieuwe parlement, geleid door de Union Solidarity and Development Party, gesteund door het leger en deels door de oppositiepartij National League for Democracy, de National Education Bill in. Dit zonder de meningen en ideeën van studenten en docenten te vragen. De nieuwe wet bevatte geen van de voorstellen die de studenten hadden geëist: een studentenraad onafhankelijk van de centrale regering en twintig procent van de jaarlijkse overheidsbegroting voor educatie en onderwijs in de moedertaal voor etnische minderheidsgroepen. Als gevolg van deze wet kwamen studentenactivisten uit het hele land samen onder de naam Democratic Education Action en begonnen samen met andere groepen uit de samenleving een collectieve staking tegen de ondemocratische onderwijswet en om te vechten voor gelijkwaardigheid en vrijheid in het onderwijs.

De staat ziet het onderwijs als een mogelijkheid tot het brainwashen van de bevolking

De Doh Kyoun Thar-school werd geboren uit de inspiratie van deze beweging en is geïnitieerd door de Revolutionary Student Collective. Deze school is de eerste stap in onze ontsnapping aan het bureaucratische en corrupte onderwijssysteem van het militaire gezag.

Kunnen jullie iets meer uitleggen over het onderwijssysteem in Birma?
Het militaire regime heeft de laatste zestig jaar het onderwijssysteem in Birma volledig geruïneerd door centralisatie en het dramatisch verminderen van het onderwijsbudget. Het onderwijs is in Birma alleen gericht op het voorbereiden van studenten op de arbeidsmarkt. De meeste mensen weten niet wat ze moeten doen met hun leven als ze klaar zijn met hun educatie, al claimt de overheid dat de moderne samenleving in het onderwijs gegrondvest is. De oncomfortabele realiteit is echter dat het onderwijssysteem zich alleen maar bezighoudt met gestandaardiseerde toetsen. Dit zijn toetsen waarbij studenten handboeken uit hun hoofd moeten leren om deze vervolgens te reproduceren. Hierin is geen ruimte voor reflectie of het opdoen van nieuwe kennis. De capaciteit van de jeugd om kritisch na te denken en creatief te zijn wordt door dit systeem volledig vernietigd.

Jullie beginnen ook een nieuwe anarchistische bibliotheek. Kunnen jullie ons daar iets over vertellen?
Er zal een nieuwe anarchistische bibliotheek worden geopend in het kantoor van de Revolutionary Student Collective, die zich in hetzelfde gebouw als de school bevindt. Wij zijn nu bezig om middelen in te zamelen voor de bibliotheek, vooral gericht op Engelse versies van originele teksten.

Vervolgens hopen wij zo veel mogelijk van deze teksten te kunnen vertalen naar lokale talen.

Waarom willen jullie een anarchistische bibliotheek beginnen?
Veel politieke literatuur en discussies zijn in Birma aanwezig en beschikbaar, maar die zijn vooral gebaseerd op liberale ideeën. Anarchistische literatuur kan je helaas nog nergens vinden op de boekenplank van winkels of bibliotheken. Zelfs mensen aan de linkerkant van het politieke spectrum schijnen weinig te weten van het bestaan van anarchisme en antiautoritaire ideologieën, omdat de linkervleugel van het debat altijd werd gedomineerd door de Sovjet Russische en Chinese versies van het socialisme. De mensen in Birma zijn simpelweg niet bekendgemaakt met de filosofieën en principes van het anarchisme. Het Birmese politieke klimaat is nog steeds gevangen binnen statistische, patriottistische en nationalistische ideeën. Wij hopen met deze bibliotheek de ideeën van het anarchisme in Birma te kunnen verspreiden.

Wat zijn de problemen die jullie tegenkomen bij het opzetten van dit project en hoe denken jullie dat dit zal bijdragen aan de revolutionaire strijd in Birma?
Allereerst moeten we de financiële problemen tackelen die het organiseren van een bibliotheek met zich mee brengt. Daarom zijn we een crowdfunding-campagne begonnen. Een ander cruciaal probleem is het verkrijgen van anarchistische boeken en andere teksten. Deze zijn namelijk niet te krijgen binnen Birma zelf.

Een van de grootste zwaktes voor de revolutionaire beweging in Birma is een gebrek aan revolutionaire ideologie en manieren van denken. De anarchistische bibliotheek zal dienen als plaats van waaruit we het gebrek aan kennis en revolutionaire ideeën kunnen bestrijden. Dit is een fundamentele behoefte voor de antiautoritaire strijd in Birma.

Hoe ziet het bredere politieke klimaat van Birma eruit?
De mainstream media zeggen dat Birma nu aan het transformeren is naar een democratie onder het leiderschap van een burgerlijke overheid, die verkozen is tijdens de landelijke verkiezingen in 2015. Het is waar dat de situatie in Birma iets opener is geworden in de afgelopen paar jaren, maar de militaire leiders en hun kliek houden nog steeds de politieke en economische macht van de staat in hun handen. Volgens de grondwet, die in 2008 geschreven is, wordt 25 procent van de zetels in het parlement nog steeds ingenomen door militaire leiders die niet zijn verkozen. Daarnaast zijn de belangrijke ministeries zoals die van Defensie en Grenzen & Binnenlandse Zaken nog steeds onder de directe controle van de opperbevelhebber van het leger. De burgeroorlog tussen het Birmese staatsleger en de gewapende groepen van etnische minderheden gaat nog steeds door. Zesduizend hectare landbouwgrond is door het leger van boeren afgepakt en ze hebben de belangrijkste economische projecten in hun handen. Het democratiseringsproces in Birma gaat alleen over het proces van de militaire leiders en hun kliek om de gesloten economie om te vormen tot een open economie binnen een legaal kader. Ze gebruiken de invloed van Aung San Suu Kyi, winnaar van de Nobelprijs voor de Vrede, om toegang te krijgen tot de internationale markt en om geaccepteerd te worden door buitenlandse regeringen.

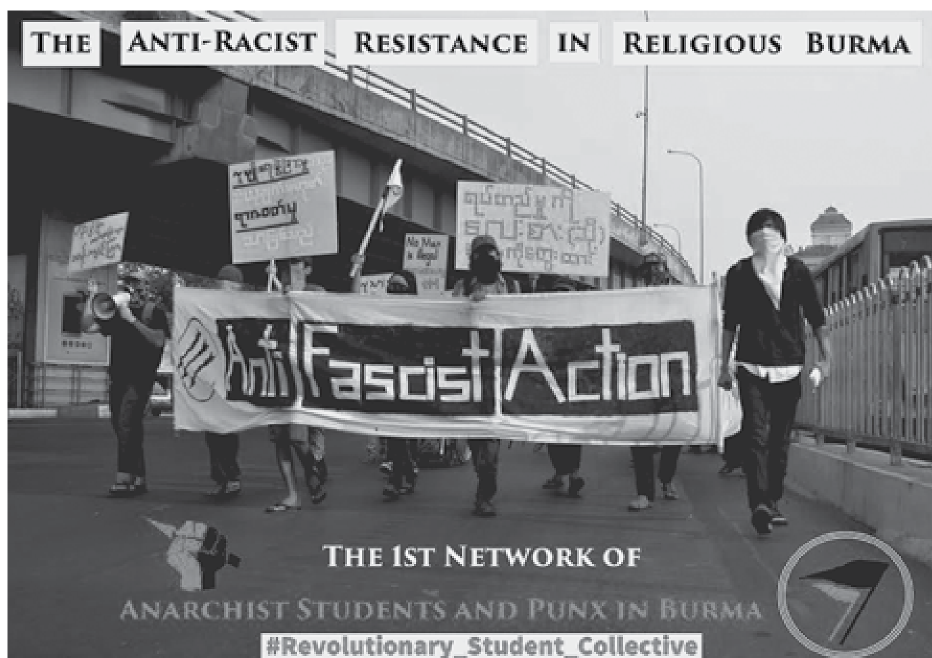
Hoe zien jullie de positie van de Doh Kyoun Thar-school voor je wat betreft de doelstellingen daarvan binnen het huidige politieke klimaat?
De nieuwe generatie in Birma, vooral mensen uit de midden- en lagere klassen, wordt het leven onmogelijk gemaakt door het sociale en economische systeem van het militaire regime. Wij denken dat dit komt door een gebrek aan begrip over concepten als onderwijs. Wij geloven dat de meerderheid zich moet realiseren wat écht onderwijs is.

Zijn er mensen die in dit project actief zijn ook actief in andere projecten in Birma?
Ja, niet alleen in het Revolutionary Student Collective, maar ook bij progressieve activistische studentenorganisaties zoals de All Birma Federation of Student Unions. Er zijn ook mensen bij die betrokken zijn bij andere projecten die niet primair gericht zijn op studenten, zoals de Antifascist Collectives en de Young Men Atheist Association.

Zijn er andere politieke bewegingen van anarchisten, revolutionairen of activisten in Birma die verbonden zijn aan de school of waar wederzijdse solidariteit tussen bestaat?
Deze vrije school en de acties van Food Not Bombs zijn de eerste echt anarchistische bewegingen in Birma. We werken veel samen en steunen elkaars activiteiten. Wij organiseren in onze school vergaderingen en discussiebijeenkomsten om mensen te betrekken bij arbeidersstakingen, studentenbewegingen, antifascistische bewegingen en radicale campagnes tegen religieuze intolerantie.

Zijn er nog andere projecten in de toekomst waar jullie ons iets over kunnen vertellen?
Nadat we de bibliotheek hebben opgezet willen we beginnen aan een infoshop/boekwinkel, die zal focussen op radicale, linkse teksten en boeken. De inkomsten van deze winkel kunnen vervolgens gebruikt worden om onze bewegingen te ondersteunen en een breder publiek te bereiken. Deze winkel moet een *safe space* worden voor alle antiautoritaire activisten en verder dienen als een infrastructureel ondersteuningspunt voor radicale politieke bewegingen.

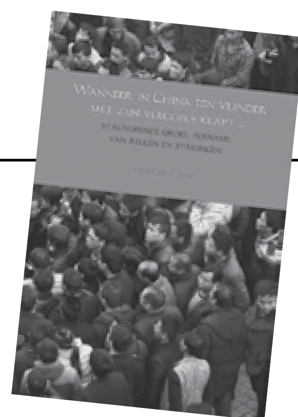
Zijn er nog andere dingen die jullie willen zeggen tegen de lezers van de Buiten de Orde?
Het heersende klimaat van religieuze, nationalistische organisaties, zoals de terreur van de fascistische monniken en hun volgers tegen etnische en religieuze minderheden in Birma moet bestreden worden. Daarnaast heet de Birmese staat een nieuwe gast welkom, het kapitalisme. Om deze vormen van onderdrukking en uitbuiting te bestrijden hebben wij jullie hulp en solidariteit nodig. Transnationale solidariteit, broeders en zusters!

door Henk de Wolf en Caelin Aravé

Boekbespreking

《一⊠螺⊠掉在地上》
“A Screw Fell to the Ground”

Wanneer in China een vlinder met zijn vleugels klapt...

China: sociale strijd, economische achtergronden

China is niet alleen een opkomende wereldmacht, een land dat de laatste decennia een enorme economische groei heeft doorgemaakt, en daarmee een land waarover een soort kapitalistisch succesverhaal valt te vertellen. China is tevens een land waar schaduwzijden van dat succes – milieuverwoesting, sociale tegenstellingen – wijd om zich heen grijpen. China is ook een land waar mensen zich in enorme aantallen confrontaties verweren tegen machthebbers die lonen laag houden, lange werktijden afdwingen, dorpen onleefbaar laten worden wegens industriële vervuiling en met harde politiehand gehoorzaamheid afdwingen zodat stabiliteit en productie geen gevaar lopen. De afgelopen jaren groeit het aantal stakingen en andere, vaak heel wilde protesten sterk. Informatie en inzicht in de sociale strijd die in China woedt, is daarmee van extra groot belang. Uit radicale en linkse hoek lezen we hierover niet zo heel veel, al helemaal niet in de Nederlandse taal. De verschijning van *Wanneer in China een vlinder met zijn vleugels klapt...* is daarom iets positiefs.

Het boek, met als ondertitel *Stagnerende groei, toename van rellen en stakingen*, is een bundel teksten, geredigeerd door Fredo Corvo die ook de afsluitende tekst heeft geschreven. Er staan leerzame analyses in, enkele casestudies, aangrijpende gedichten ook. Maar wie een soort panorama van de klassenstrijd in China verwacht, zal het boek na lezing enigszins teleurgesteld wegleggen.

Over die strijd zelf gaan twee, vrij korte casestudies. Eentje behandelt via sociale media op touw gezette stakingen bij Walmart-vestigingen. Aanleiding voor de strijd daar was ‘het opleggen van een nieuw werkrooster dat het management in staat stelt om de arbeidsuren op korte termijn te wijzigen en het aantal overuren die het bedrijf moet uitbetalen te verminderen.’ (p. 65) Dat ging er stevig aan toe: arbeiders die bijeenkomsten met mensen van het management bijwoonden, mochten daar pas weg als ze hadden getekend voor het nieuwe rooster.

> Arbeiders die bijeenkomsten met mensen van het management bijwoonden, mochten daar pas weg als ze hadden getekend voor het nieuwe rooster

De andere casestudie betreft een groep treinmachinisten die een vast contract is beloofd, maar eindeloos afgescheept worden met een uitzendconstructie. Dezelfde botte aanpak: ‘De Lijn stuurde mensen om hen op te sluiten, hen niet te laten vertrekken als ze niet ondertekenen. Het aantal ordehandhavers overtrof dat van de betreffende groep werknemers.’ (p. 79) De zaak sleept aan, het meest recente nieuws in deze casestudie is dat de zaak van deze arbeiders voor een rechtbank zal gaan komen. ‘Laten we hen veel succes wensen!’ (p. 80) Jazeker. Maar als één van de twee gekozen voorbeelden van strijd is het toch een beetje een tam verhaal: klachten en procedures, zoals we die in tal van landen tegenkomen, niet het soort van furieuze strijd waardoor de sociale oorlog in China zich kenmerkt. Want intussen staan elders hele dorpen op hun kop vanwege straatvechtende menigten die corrupte bestuurders de wacht aanzeggen en – soms succesvol – protest tegen vervuilende bedrijven waar buurtbewoners zich tegen keren. Daarover lezen we, afgezien van statistisch materiaal, in deze bundel erg weinig. Sowieso beslaan de twee casestudies samen slechts negen pagina's, van de 110 bladzijden die de bundel telt.

Dan de theoretische teksten. Die bevatten beschouwingen die deel uitmaken van onderlinge discussies tussen diverse linkscommunistische stromingen en denkers. Om dat te plaatsen, kan wat uitleg wellicht helpen. Linkscommunisme is de versie van marxistisch communisme zoals die na de Russische Revolutie in diverse landen ontstond als kritiek op de communistische hoofdstroom zoals bolsjewieken als Lenin en Trotski die verwoordden. Je kreeg diverse varianten. In Italië had je in de jonge Communistische Partij de figuur van Amadeo Bordiga. Die vond dat de Russische partijleiding de zuivere communistische lijn losliet: Lenin hield immers de deur voor samenwerking met traditionele vakbonden en sociaaldemocratische partijen open, en hij gaf de zelfstandige boeren een ruimte die neerkwam op herstel van het kapitalisme. Bordiga was minstens zo'n steile partijcommunist als Lenin. Maar hij en zijn stroming begonnen al wel vrij vroeg de Sovjet-Unie te kritiseren als een vorm van kapitalisme.

Een andere variant van het linkscommunisme was het radencommunisme, zoals onder meer Anton Pannekoek dat ver-

woordde. Dit radencommunisme kritiseerde de bolsjewieken omdat zij partijmacht in de plaats stelden van de macht van zelfstandige arbeidersraden. Een echte arbeidersrevolutie moest zich juist op gekozen en door arbeiders beheerste raden baseren om werkelijk socialistisch en bevrijdend te zijn. Dit soort opvattingen staan niet zo heel ver van wat anarcho-syndicalisten voor ogen staat. Verschil is dat anarcho-syndicalisten wel degelijk proberen permanente verzetsorganisaties van arbeiders op te bouwen, ook als de revolutie nog niet onmiddellijk ophanden is. Radencommunisten zien zoiets als onmogelijk: pas tijdens de revolutie is zoiets zinnig. Het lijkt me te pessimistisch, maar dit hier even terzijde.

Latere linkscommunisten combineren vaak elementen van Bordiga's opvattingen met een radencommunistische benadering. De partij is soms nog wel in beeld, maar niet meer als hoofdkwartier en commandocentrum van arbeidersstrijd, maar meer als inspiratiebron, als een soort van theoretische en propagandistische coach. Nog weer een andere variant is de zogeheten communiseringstheorie: communisme krijg je niet door eerst het kapitalisme omver te werpen en daarna communistische maatregelen te gaan nemen. Nee, communisme bereik je door, in het proces van opstand, meteen met rechtstreekse toe-eigening van de rijkdommen van de maatschappij door opstandige arbeiders te beginnen. Ook dat is een gedachte waar ik als anarcho-communist wel iets mee kan.

Welnu, Fredo Corvo, de samensteller van het boek dat we hier bespreken, beweegt zich in dit linkscommunistische politieke spectrum. Hij heeft ook een website (www.arbeidersstemmen.nl). We lezen achterin het boek dat 'hij belangstelling voor het radencommunisme van Herman Gorter en Anton Pannekoek (heeft)'. (p. 120) De schrijvers van het openingsartikel en het langere stuk dat daarop volgt, noemen zich Chuang, en verwoorden ook een vorm van dit linkscommunisme. Corvo sluit het boek af en reageert daar op die twee stukken. De twee artikelen van Chuang gaan in op weer andere linkscommunistische teksten, van de groep Aufheben, van Endnotes, Blaumachen, Mouvement Communiste en anderen. Daarbij bespreken ze ontwikkelingen op wat langere termijn: 'China 's overgang (...) van een chaotisch inconsistent socialisme – dat een coherente productiewijze miste – naar integratie in het mondiale kapitalisme.' (p. 24) Volgens Chuang was er dus enige tijd – onder Mao Zedong, mogen we aannemen – sprake van een niet-kapitalistisch, tot op zekere hoogte zelfs socialistisch China.

Corvo bekritiseert dit en zet een redenering op waarin China, net als eerder Rusland, onder staatsleiding een kapitalisme heeft opgebouwd, ook al voordat integratie in de wereldmarkt dit kapitalisme steeds openlijker zichtbaar maakte. Corvo heeft hier beslist een sterker verhaal dan Chuang: kapitaalsaccumulatie, dwangmatige groei ten koste van de directe producenten, bepaalde vanaf dag één na Mao's machtsgreep de dynamiek in China. Het is typerend dat hij dat onderbouwt langs lijnen van een marxistische orthodoxie. Naar mijn idee kan het allemaal een flink stuk eenvoudiger en minder doctrinair.

> De strijd zal explosief zijn, zonder dat arbeiders permanente bovengrondse organisatievormen zullen opbouwen

Interessant in de stukken van Chuang is veel cijfermateriaal over de sociale strijd in China. Chuang plaatst dat tegen de achtergrond van economische ontwikkelingen en stelt dat de economische crisis ook in China hard toeslaat, veel harder dan anderen in linkscommunistische kringen denken. En Chuang maakt een enorm belangrijk punt: wie denkt dat de klassenstrijd in China de vorm gaat aannemen van de opkomst van vakbonden, die dan erkenning afdwingen en zich stapsgewijs verzetten, heeft het mis. De crisis is zo diep dat de heersers geen ruimte hebben voor het soort concessies waarmee ruimte voor een legale, op onderhandelingen gerichte vakbeweging ontstaat. De strijd zal dus explosief zijn, zonder dat arbeiders permanente bovengrondse organisatievormen zullen opbouwen. De staat zal die bovengrondse organisaties domweg ogenblikkelijk verpletteren.

Het verschil tussen vroeger in bijvoorbeeld de VS en Europa eerder, en China nu? 'Looneisen leidden in die tijd tot de groei van vakbonden, programma's voor openbare werken, de integratie van nieuwe werknemers binnen de meer bevoorrechte lagen van proletariërs, en daarmee de repressie van de zachte hand van elke revolutionaire aanzet die uit het vorige tijdperk kwam – allemaal mogelijk omdat deze zaken betaalbaar waren. Vandaag de dag zijn ze dat niet. Werknemers kunnen niet als zodanig worden erkend, omdat dit niet betaalbaar is.' (p. 50). Of hiermee de wendbaarheid van het kapitalisme in China niet ernstig wordt onderschat, vraag ik me wel af. Onder druk wordt alles vloeibaar. Als de druk van boze arbeiders zo groot wordt dat Chinese heersers kunnen kiezen tussen vakbonden tolereren en proberen in te kapselen, of al hun kapitaalsmacht kwijtraken, dan twijfel ik nauwelijks aan de keus die de heersers zullen maken. Dat de ruimte voor dit soort compromis vanwege de diepe crisis kleiner is, en de kans op erop-of-eronder-confrontatie daarmee groter, klopt echter ongetwijfeld wel.

Er is veel meer wetenswaardigs te vinden in de niet altijd even leesbare stukken van Chuang, bijvoorbeeld over de rol van binnenlandse arbeidsmigratie, en over de betekenis van de protesten uit 1989. Maar inzichten over de strijd zelf worden wel erg in de schaduw gezet door theoretische uiteenzettingen die voor niet in marxisme getrainde lezers niet allemaal even eenvoudig te volgen zijn. Dat is een beetje jammer, maar vermoedelijk is juist het voor het voetlicht brengen van marxistische, in het bijzonder radencommunistische, opvattingen aan de hand van de Chinese actualiteit, juist een van de bedoelingen van de samensteller geweest.
Het boek kent echter, midden tussen de soms moeizame analytische en verslag leggende teksten, een waarlijk poëtisch hoogtepunt: een negental gedichten van Xu Lizhi. Dat was een arbeider die werkte bij Foxconn, totdat hij zelfmoord pleegde. Hij was niet de enige: kort na elkaar benamen een flink aantal Foxconn-arbeiders zich van het leven, klaarblijkelijk gedreven door wanhoop vanwege enorme werkdruk en arbeidsomstandigheden. De negen gedichten gaan door merg en been in hun verwoording van deze intense verschrikking. Enkele titels: 'Ik val in slaap, gewoon rechtopstaand'; 'De laatste begraafplaats'; 'Ik slikte een maan van ijzer'.

De verleiding is groot om uitvoerig te citeren. Maar de gedichten zijn te treffend in hun gruwelijkheid om er stukken van af te hakken. Deze gedichten verdienen het stuk voor stuk om als muurposters te worden geprint en aan menige kapitalistische fabrieksmuur te worden aangeplakt. Hier is geen woordvoerder aan het woord, geen theoreticus die beschouwingen weggeeft over de klassenstrijd in China. Hier schreef een arbeider zelf. Hij leeft niet meer, hij is door het kapitalisme de dood in gedreven. Laten we hopen dat het kennis nemen van zijn gedichten onze vastberadenheid vergroot om aan het kapitalisme, in China en waar dan ook, terstond een einde te helpen maken.

door Peter Storm

Fredo Corvo (red.), *Wanneer in China een vlinder met zijn vleugels klapt... - Stagnerende groei, toename van rellen en stakingen* (Uitgeverij Brave New Books, Zoetermeer, 2016?), ISBN: 9789402153767.

Economie

De Deutsche Bank en het oogje van de naald

Als we de financiële media mogen geloven, zijn we begin oktober met z'n allen door het spreekwoordelijke oogje van de naald gekropen. De grootste bank van Duitsland, treffend Deutsche Bank getiteld (niet te verwarren met de Centrale Bank van Duitsland die Deutsche Bundesbank heet), dreigde finaal om te vallen. Bondskanselier Merkel had al laten weten in dat geval geen helpende hand uit te zullen steken. In de financiële pers werd ineens openlijk gespeculeerd over de mogelijkheid van een nieuw 'Lehman Moment'.

Het was de Amerikaanse Lehman Brothers bank die in 2008 in september door het ijs zakte, en in een week veertig procent van zijn beurswaarde verloor alvorens soort van failliet te gaan, waarna de kredietcrisis definitief een feit was. De rest van het verhaal kent u. Dat het nu doodleuk weer zo voor de deur kan staan (maar dan erger) is een treffend voorbeeld van het feit dat er sinds 2008 niets gedaan is om de financiële sector structureel te hervormen.

Net als Lehman staat de Deutsche zwaar op verlies en staat de waarde van de aandelen onder grote druk. De druppel die de emmer had kunnen doen overlopen was een besluit van het Amerikaanse ministerie van Justitie over (de hoogte van) een boete wegens de rol die de bank had gespeeld in de beruchte handel in sjoemelhypotheken. Dezelfde die Lehman de kop kostte, inderdaad. De Amerikanen hadden in september al door laten schemeren te denken aan een claim van 14 miljard dollar. Dat was tenminste het bedrag dat ze DB voorlegden om de zaak te schikken. Durfinvesteerders hadden al gereageerd door hun 'blootstelling' drastisch te verminderen, hetgeen de aandelenkoersen natuurlijk verder deed kelderen ('How US Regulators May Be Creating Panic Around Deutsche bank', www.cnbc.com, 30 september). Het doorzetten van de claim zou wel eens de doodsteek hebben kunnen betekenen voor de – naar vermogen gerekend – elfde bank van de wereld. Vanuit de Europese financiële wereld – onze Jeroen Dijsselbloem vooraan – werd dan ook hard stelling genomen tegen de Amerikaanse maatregelen. Uiteindelijk werd de boel geschikt voor een veel lager bedrag, namelijk 5,4 miljard, waarna de aandelenkoers weer wat herstelde en de ondergang van de bank op z'n minst uitgesteld werd ('Why you should be skeptical of that $5.4 billion Deutsche Bank settlement', cnbc.com, 30 september).

De *Financial Times* suggereerde trouwens dat de hoogte van het aanvankelijke bedrag te maken zou kunnen hebben met de eerdere claim van de Europese Commissie tegen Apple, die vanwege belastingontwijking in Ierland precies datzelfde bedrag aan belasting na zou moeten betalen. Dus als we binnenkort horen dat de belastingclaim van de EU aan Apple bijgesteld wordt, weten we hoe dat komt. Hoe dan ook is de Deutsche Bank natuurlijk ook een prachtig geval van 'Too Big to Fail' (of zoals Chomsky het omdoopte: 'Too Big to Jail') en waarschijnlijk was dat precies de reden dat Merkel hardop riep dat ze haar bank zou laten vallen: dat zou de hele wereldeconomie de dip in sleuren en dat wil Wall Street ook niet.

> Wereldwijd staan we 152 biljoen dollar in het rood, en dat bedrag wordt alleen maar groter

Enge banken

Ondertussen blijft de Deutsche Bank natuurlijk een even grote dreiging voor de stabiliteit van 'onze' economie. In de *NRC* van 1 oktober werd het bedrijf 'de engste bank ter wereld' genoemd. De cijfers over de bank zijn dan ook verbijsterend: 'zijn derivatenportefeuille is even groot als de helft van de wereldeconomie'. In echte cijfers, voor zover we ons daar nog wat bij voor kunnen stellen: de balans van de bank vertoont voor 596 miljard euro aan derivaten (dat zijn afgeleide producten van 'echte' aandelen: opties, termijncontracten, swaps, de hele reut die ons sinds de crisis in 2008 losbarstte ineens bekend in de oren kan klinken). Maar daarmee zijn we er nog niet, dat bedrag hierboven is slechts de marktwaarde van hun derivaten. Tel je de nominale waarde van alle 'leningen, valuta, grondstoffen of hypotheekportefeuilles waar de derivaten over zijn afgesloten' dan kom je volgens de bank zelf op een bedrag van 41.940 miljard dollar. Dat is volgens de krant de helft van het BBP van de hele wereld en bijna viermaal dat van de eurozone.

In de berichtgeving van de reguliere financiële media wordt steeds vermeld dat de Deutsche Bank na de crisis van 2008 nooit staatssteun zou hebben ontvangen. Als relativering van haar (on)gezondheid. Maar gelukkig hebben we ook alternatieve financiële media, zoals het Duitse tijdschrift Lunapark21 (www.lunapark21.net) dat opmerkte dat de Deutsche Bank ruimschoots staats-crisissteun heeft ontvangen, alleen ging dat met een boogje. Via Griekenland bijvoorbeeld. Volgens Winfried Wolf van Lunapark21 heeft de Deutsche Bank 'de afgelopen acht jaren minstens 20 miljard euro staatshulp ontvangen', en wel uit drie bronnen. En nog zeer recent ook, want ze gaf in 2015 nog krediet aan investeringen in Griekenland en had daar in dat jaar nog 2,7 miljard uitstaan. Maar dat bedrag is ondertussen drastisch teruggebracht, dankzij het schulden-omslagprogramma dat Griekenland in de herfst van 2015 werd opgedrongen. Dat was belastinggeld dat naar de

Bank ging (en Griekenland met nieuwe schulden opzadelde). Maar een veel groter bedrag werd eerder geschoven, toen na Lehman het Amerikaanse verzekeringsbedrijf AIG om dreigde te vallen en de Amerikaanse overheid 90 miljard dollar moest schokken om dat te voorkomen, waarvan bijna 12 miljard naar de Deutsche ging. En in Duitsland zelf werden in 2008 twee hypotheekbanken voor omvallen behoed met overheidsgeld, IKB en HypoRealEstate, wat weer een tussenweg was voor ettelijke miljarden voor de Deustche Bank ('Die Krise der Deutschen Bank – mit Steuermilliarden auf Abenteuer-Kurs gebracht', www.lunapark21.net, 5 oktober).

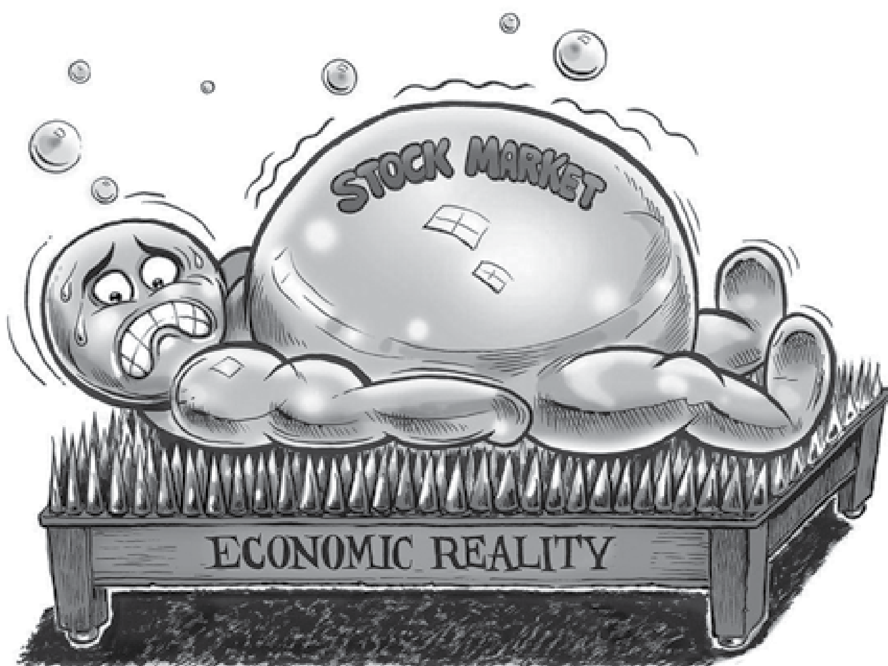
Desondanks is het dus een bouwval, die een ravage in de mondiale economie zou veroorzaken als hij instort. Dat de dalende koers op de beurs tijdelijk even afgevlakt is, verandert daar weinig aan.

Schuldenrecord

Ondertussen hebben het IMF en de Wereldbank aan de vooravond van hun najaarsvergadering in Washington de alarmbellen geluid over de algemene stand van zaken wat schulden betreft. Wereldwijd staan we 152 biljoen dollar in het rood, en dat bedrag wordt alleen maar groter. De schuld is gelijk aan 225 procent van het wereld-BBP ('World debt hits $152tn record, says IMF', www.ft.com, 5 oktober). Dat is een onhoudbare situatie. Een beetje schulden is volgens reguliere neoklassieke economen onoverkomelijk en goed voor de economie, maar dit is levensgevaarlijk en zorgt voor grote onstabiliteit. Vaak wordt gesteld, met name door neoliberalen van D66 en aanverwante groepen, dat iedereen hier medeplichtig aan is, of dat huishoudens voor deze situatie hebben gezorgd. Maar drie kwart van deze schulden zit bij (grote) bedrijven. Het is beleid, mede veroorzaakt door het gesmijt met geld van westerse centrale banken 'om de economie weer aan te jagen'. Nu die economie maar niet op gang komt, weten ze geen ander middel dan maar door te gaan met pompen.

Een van de kwalijke gevolgen die we zien, en die de perversiteit van de wereld van de grote bedrijven goed aantoont, is het toenemende verschijnsel van het opkopen van eigen aandelen door bedrijven, de zogeheten *stock buybacks*. Het geld is toch gratis en het grote voordeel is dat daarmee de koers van de aandelen kunstmatig opgekrikt wordt ('How stock buyback harm the economy', therealnews.com, 21 augustus). Veel commissarissen en managers van bedrijven zien daarmee hun bonussen verhoogd worden. Maar het is tevens de verklaring waarom, ook in de VS waar het economisch herstel beter zou zijn gegaan dan in Europa, de productiviteit juist daalt. Bedrijven investeren een deel van de winst niet meer in innovatie, maar in de *bubbles* van de aandelen. Dat kan natuurlijk niet goed gaan. Je ziet dan ook steeds meer reguliere economen constateren dat de *bubble* op barsten staat ('The stock market is on the verge of a bubble: Economist', www.cnbc.com, 11 oktober). Wat er dan gebeurt hebben we in 2008 al meegemaakt, maar zal deze keer nog dramatischer zijn omdat we nu tien crisis- en bezuinigingsjaren achter de rug hebben (en toen juist een periode van juich en groei).

door Kees Stad

Oproep van de PL-voorbereidingsgroep

Hallo allemaal!

Zoals jullie wel weten is de Pinksterlanddagen (PL) een anarchistisch festival dat inmiddels alweer een traditie van meer dan tachtig jaar kent. Tussen het eerste treffen van jonge anarchisten op een aardappelveld rond 1927 en nu is er een hoop veranderd. Er zijn strijden bijgekomen, gewonnen, verloren, vergeten, genegeerd en zo kunnen we wel even doorgaan... Eén ding daarentegen is er niet veranderd, namelijk het feit dat de PL een bijeenkomst is van anarchisten of mensen die het anarchisme een warm hart toedragen. Wij vinden dan ook dat iedereen die de PL bezoekt of wil bezoeken, onderdeel is van het festival en daar een zekere verantwoording in neemt, niet alleen omtrent je houding op het moment dat je het festival bezoekt maar ook zeker in de aanloop er naar toe! Nou is dat misschien niet altijd even makkelijk (je zit je zwaar gebarricadeerde vers gekraakte pandje te bewaken, de boom waarin je boomhut zit dreigt omgezaagd te worden of je hebt simpelweg geen zin om op het internet te lopen kankeren hoe-het-dan-allemaal-wel-niet-beter-moet), dat begrijpen we! En daarom komt de PL-voorbereidingsgroep naar je toe de komende tijd, om ons voor te stellen en te vragen wat jij wilt zien gebeuren en organiseren op de PL 2017!

Dus wie nodigt ons uit om te komen brainstormen en discussiëren over hoe de PL 2017 eruit moet komen te zien? ACU, Autonoom Centrum Den Haag, Bollox, RKZ, Onderbroek, Sociaal Centrum Groningen? Of als je een ander idee hebt, roep het maar!

Hopelijk tot snel!

De PL-crew 2017
pinksterlanddagen@hotmail.com

Vlaams Belang start ‘offensief’

Op 11 juli 2016 lanceerde de extreemrechtse politieke partij Vlaams Belang (VB) haar 11 juli-offensief. Wie op die dag met een Vlaamse leeuwenvlag zwaaide, of wie een foto opstuurde waarop de gehesen Vlaamse vlag is te zien, kreeg van de partij een gratis cd met het lied ‘Dit is Vlaamse grond’. Ook heeft de partij posters en stickers laten drukken om de campagne extra kracht bij te zetten. Zal al deze moeite beloond worden, of is het slechts een mediastunt?

Het was in ieder geval een bewuste keus van de partij om de campagne op 11 juli te laten starten. Vlaanderen viert die dag feest en herdenkt de Guldensporenslag. In 1302 trok een Vlaams leger, bestaande uit ambachtslieden en boeren, ten strijde tegen de Fransen en dit wist het complete Franse ridderleger weg te vagen. Voor veel Vlamingen staat die dag symbool voor de Vlaamse strijd, zo ook voor het Vlaams Belang. Zij zien 11 juli niet alleen als feestdag maar ook als strijdmoment voor een vrij en onafhankelijk Vlaanderen. Volgens Tom van Grieken, voorzitter van het Vlaams Belang, spoort de partij ieder jaar haar sympathi-

Aanhangers krijgen een beloning in de vorm van een gratis cd

santen aan om op 11 juli de ‘Vlaamse leeuw’ uit te hangen. Dit jaar krijgen de aanhangers dus een beloning in de vorm van een gratis cd. In een interview verduidelijkt Van Grieken de intentie van het nieuwe strijdlied. Door het afspelen van het enige nummer op de geluidsdrager is het voor eenieder duidelijk dat de stad of het dorp is wat het altijd al is geweest en zal blijven, namelijk Vlaamse grond!

Dominant

In de originele tekst van het nummer ‘Dit is Vlaamse grond’, uitgevoerd door de Vlaamse rechtsrockband Vlanarock, komt eigenlijk alleen de strijd tussen de Walen en Vlamingen naar voren. ‘Brussel hoofdstad van ons Vlaanderen, na eeuwen België zo goed als dood, na vervreemding en Waalse chaos maakt Vlaanderen Brussel ooit weer groot’. De tekst is afkomstig uit de koker van Rob Verreycken, een oudgediende binnen de partij en extreemrechts. Echter, het VB heeft de tekst op enkele vlakken aangepast aan de huidige tijd. Waar de originele tekst rept over ‘Eurocraten die voor Vlaanderen een graf graven’, zingen twee Vlaams Belang-vrouwen in deze versie over moslims die Vlaanderen naar de afgrond helpen. ‘In moskeeën en koranscholen, graven djihadisten voor ons een graf, maar zij moeten weten dat de leeuw kan klauwen, dit is ons land dus bol het af’. Daarmee verlegt het VB het accent van de strijd. Het gaat niet alleen meer over de strijd tussen de Vlamingen en Walen maar ook over de islam. In een kort interview in een krant zegt Van Grieken dat het Vlaams Belang de identi-

teit van de Vlamingen wil beschermen. In de hoofdstad zijn volgens hem bepaalde wijken waar de eigen bevolking zich niet meer thuis voelt. In korte bewoordingen stelt de voorzitter dat de Vlaamse cultuur dominant moet zijn.

Kritiek

Op internet is veel kritiek te lezen op de heuse videoclip die het Vlaams Belang heeft gemaakt ter ondersteuning van het lied. Een van de kritiekpunten is bijvoorbeeld dat de muzikanten in een oranje Franse auto rijden. Vlamingen die een afkeer hebben van alles wat Waals en Franstalig is, rijden door Vlaanderen in een Franse auto. Dat is vragen om kritiek! Ook het geluid van de elektrische gitaar wordt in de videoclip vertolkt door een akoestische gitaar en de drummer drumt er lustig op lust, maar dan zonder drumstel. Het geheel doet goedkoop en niet professioneel aan. Ook worden de zangeressen in de videoclip door sommige criticasters seksistisch bekritiseerd. Dat is schrijnend te noemen, want het moet om de inhoud van de tekst gaan en niet over het uiterlijk van de muzikanten.

Anti-islam

Het is niet de eerste keer dat de Vlaamse partij een liedje heeft uitgebracht waarin de strijd tegen de islam een centrale plek inneemt. In december 2007 bracht de partij het lied 'Oh nee alweer een moskee' uit. 'Politiek correct, anti-racist, multicultureel, Het wordt me allemaal veel teveel. Minaret en islamgebed voor Mohammed, Vlaanderenland is toch geen islamland!'. Muzikaal lijkt het op een carnavalskraker met een anti-islamitische boodschap. Voor de basistekst en melodie is de Nederlandse artiest Armando Monsanto verantwoordelijk. Deze voormalige activist van Nieuw Rechts schreef het lied 'Ojee, alweer een moskee' uit irritatie over de zogenaamde 'islamisering' van Nederland. Het Vlaams Belang paste de tekst hier en daar toen ook lichtelijk aan zodat het leek alsof het voor het Vlaamse publiek geschreven was. In de media ontstond enige ophef over het plagiaat van de partij, maar al snel kwam de aap uit de mouw. Philip Dewinter, leider van het Vlaams Belang, had de melodie en tekst gekregen van de toenmalige leider van Nieuw Rechts en die was op zijn beurt vergeten toestemming te vragen aan Monsanto. De Nederlandse artiest had de cd 'Houden van Nederland', waarop het lied 'Ojee, alweer een moskee' is te vinden, geschreven ter ondersteuning van de gelijknamige campagne van Nieuw Rechts. Uiteindelijk heeft het Vlaams Belang met het lied vooral slechte publiciteit geoogst. Maar media-aandacht heeft de partij genoeg gekregen, zelfs in Nederlandse kranten!

Gratis

In andere landen maken diverse extreemrechtse politieke partijen en organisaties ook gebruik van muziekdragers die ze gratis weggeven. Zo werd Duitsland jarenlang geteisterd door de bekende 'Schulhof'-cd's. Vooral de Nationaldemokratische Partei Deutschlands (NPD) had een stevige vinger in de pap bij de productie en gratis verspreiding van de cd's. Deze geluidsdragers bevatten muziek van extreemrechtse bands. Op deze manier wilde de NPD jongeren bereiken die anders niet met dergelijke ideeën in aanraking zouden komen. Ook was het de politieke partij te doen om media-aandacht. Geregeld werden er verspreidingsacties aangekondigd om vervolgens niet te verschijnen. Een soortgelijke actie kreeg navolging in de Verenigde Staten, waar het neonazistische label Panzerfaust Records 'Operation Schoolyard' startte. Zij verspreidde enkele duizenden gratis cd's om haar wereldvisie onder jongeren te verspreiden. 'We don't just entertain racist kids, we create them!', aldus de website van Panzerfaust Records. In Oostenrijk brengt de leider van de Freiheitliche Partei Österreichs (FPO), Heinz Christian Strache, op geheel eigen wijze zijn boodschap aan de man. Door middel van een rap spreekt hij zijn kiezers aan.

Muzikaal lijkt het op een carnavalskraker met een anti-islamitische boodschap

'Wer nicht integrieren will, für den hab'ich ein reiseziel: ab in die Heimat, guten Flug. HC Strache kämpft dafür, dass wir Österreicher Herren im eigenen Haus bleiben'. Wie denkt dat dit slechts eenmalig is, heeft het mis. Nog steeds maakt Strache onder zijn artiestennaam 'HC' raps. 'HC das ist unser Mann, HC der Österreich retten kann'.

Mediastunt

Muziek is een krachtig wapen om de harten van mensen te veroveren. Muziek kan ook ingezet worden als propagandistisch doel. Zoals hierboven is gebleken maken politieke partijen en organisaties gebruik van muziek om hun bereik te vergroten. Niet iedere organisatie lijkt doeltreffend te werk te gaan. Wie de reacties op de 11 juli-campagne van het Vlaams Belang bekijkt, kan niet anders concluderen dan dat het niet erg succesvol is geweest. Wat het VB wel heeft bereikt is dat meerdere mensen over het Vlaams Belang zijn gaan praten, denken en schrijven. Er zijn zelfs grapjassen geweest die op You Tube parodieën hebben gemaakt op het liedje. Als het de bedoeling is geweest om aandacht te genereren dan is de missie geslaagd, alle andere intenties zijn niets anders dan een flop.

door John Postma, redactiecollectief Alert!

Meer info

www.alertmagazine.nl

Een zoektocht naar de wereld als vaderland

1 1967. Als pas bij de anarchistische beweging aangesloten activist van de Studentenvakbeweging schreef ik een proeve over het anarchisme in Nederland, en stuurde die rond naar oudere anarchisten voor commentaar. Zo kwam ik in contact met Albert de Jong, die me tijdens een uitvoerig gesprek van stevig commentaar voorzag en me inwijdde in het anarcho-syndicalisme. Hij was niet optimistisch over de toekomst, vooral omdat hij alleen sterke sociaaldemocratische en communistische bewegingen zag winnen. Hij had hiervoor een verklaring: 'De zwakte van de anarchistische beweging is dat zij altijd een blanke beweging is geweest.' De revolutionairen in niet-blanke landen zouden daar geen voorbeeld aan hebben. Dat deze stelling historisch gezien niet helemaal correct is en dat er in China, Korea en tal van 'niet-blanke' landen wel degelijk anarchistische bewegingen zijn geweest, doet hier niet aan af.

De kwestie werd actueel tijdens het Haagse 2.Dh5 op 1 februari 2015. Zoals bekend is dat een festival voor antiautoritaire actie en organisatie van onderop, waarin praktische thema's aan de orde worden gesteld. 'Racisme' was daar een van de workshops, met onder meer de Palestijn Abulkasim Al-Jaberi. De bedoeling was om door antiracisme sociale bewegingen te verbinden, maar uit de discussie kwamen meer obstakels naar voren dan de kansen die men wilde. Al-Jaberi stelde dat revolutionaire immigranten de voorkeur gaven aan een eigen organisatie dan aan een gemeenschappelijke actie met blanken. Blanke bewegingen, ook revolutionaire en libertaire, zullen in de loop van de geschiedenis verloren gaan, want zij negeren nog altijd de oorspronkelijke identiteit van de niet-blanken die vanuit gekoloniseerde gebieden naar Europa of Amerika zijn gebracht of gekomen. Blanke antiracistische propaganda gebaseerd op opvattingen van universele menselijkheid is nog altijd propaganda van de koloniale overheerser, en daarom moet er een andere dialectiek komen. Slecht nieuws voor anarchisten zolang zij in hun beleving alleen nog maar deel uitmaken van een blanke beweging.

Maar we zullen toch moeten volhouden! De logica die er anders uit de betogen van Al-Jaberi zou moeten worden getrokken is dat met de blanke anarchistische beweging dan ook alle strijd tegen de staat zou moeten verdwijnen en dat immigrantenorganisaties alleen bestaansrecht zouden moeten formuleren vanuit een leidersbeginsel. Vaak worden tegenover de anarchisten dan leiders van bevrijdingsbewegingen gesteld, die de macht van de kolonialen vervingen door hun eigen macht en zelf verbanden aangingen die niet minder imperialistisch waren. Dat het ook anders kan en moet, bewijzen de meest recente ontwikkelingen in het Midden-Oosten. Wij ontvangen deze berichten met gejuich en proberen die zoveel mogelijk te verspreiden, vooral als contra-informatie tegen de versteende mediacultuur. Het is echter wel zo, dat ons pleidooi voor aansluiten aan een bestaande anarchistische bewering eerst de sloop van een reële barrière moet inhouden, en dat kunnen wij als blanke westerlingen niet alleen doen.

2 Tijdens het congres van de IFA is het opkomend nationalisme in de verschillende Europese staten een onderwerp van discussie geweest. Daarbij is geprobeerd een gemeenschappelijk rapport op te stellen over strategieën en tactieken om door bestrijding van nationalisme en racisme tot een organisatie te komen die zich kan keren tegen de staat. Een discussiegroep kwam daarbij de volgende tendensen tegen:

- Een nationalisme dat gepropageerd wordt door de staat en bedoeld is om de ideologie van de staat te versterken: voorbeelden daarvan zijn de AK-partij uit Turkije en de populistische partijen van het type Wilders. De uiterste consequentie van dit soort nationalisme is dat op aanwijzing van een staatsleider bevolkingsgroepen als niet-nationaal moeten worden uitgesloten.
- Een nationalisme dat zich tegen de bestaande staat keert en zich daarvan afscheidt: voorbeelden daarvan zijn Catalonië en Schotland.
- Een belangenstrijd van minderheden die zich tegen de repressie van de staat verzetten, waarbij hun doelstelling vaak wordt vertaald als een burgerlijk recht van etnisch bestaan. Dat kan vaak een sociale strijd zijn, omdat het bedoeld is om uitsluiting op te heffen, maar even vaak functioneert het in onze ogen als ideologie die samenwerking met andere vormen van sociale strijd verstoort.

3 De strategie is op papier eenvoudig: roep de bevolking op tot gemeenschappelijke bestrijding van het racisme en

daadwerkelijke solidariteit met de slachtoffers die er overal zijn. En voor een groot deel hebben we gelijk, want kameraden offeren zich op en laten zich oppakken in de directe strijd tegen etnische profilering, die leidt tot moord op mensen met een kleur die de plaatselijke politie niet aanstaat. Als hoofd van een driehoek in een niet democratisch gecontroleerde 'gemeenschappelijke regeling', die politie Haaglanden heet, schoffeert de burgemeester in Den Haag de gemeenteraad om dit beleid te verdedigen. Hij – of hij nu Deetman of Van Aartsen heet – doet dit krachtens zijn functie, gedicteerd door de politie. In dat geval mogen wij hopen dat er een collectieve opstand komt van de inwoners van de Schilderswijk en dat wij anarchisten daarbij zullen zijn. Om te voorkomen dat deze hoop bewaarheid wordt, heeft de burgemeester nu – volgens mij krachtens zijn leidersopvattingen buiten de wet om en volgens het beginsel *Not kennt kein Verbot* – onze kameraden een gebiedsverbod in de Schilderwijk opgelegd.

Maar met de simpele leuze 'hun strijd onze strijd – internationale solidariteit' lossen we dat niet zomaar op. En niet alleen omdat deze strategisch op zich juiste leuze maar al te vaak is gebruikt om gehoorzaamheid te propageren aan de partijleiders die deze leuze in de mond nemen, en daarmee elk initiatief of contact van onderop – zowel van 'hen' als van 'ons' – buitensluit. Maar ook omdat 'zij' ook zelf onderwerp van deze strijd zijn, zelf een stem hebben en zich nu identificeren als een 'wij' in de eerste persoon.

Op een zeker moment – het nu gegeven moment, om het op zijn Cruijffs te zeggen – zullen de immigranten die daarbij betrokken zijn het niet meer nemen dat alleen blanken zich met hun zaak bemoeien. Zij willen zich in toenemende mate zelf organiseren, omdat zij zich verzetten tegen wat zij binnenlands kolonialisme noemen. Integratieplicht, inburgeringsbeleid, Hollandse opvattingen tegen moslims zoals zij die honderd jaar geleden tegen mijn Roomse voorouders hadden: etnische profilering. In dat geval is het moeilijk om op basis van argumenten als 'wij zijn allen mensen en daarom gelijk' tot samenwerking te komen. Een dergelijk gelijkheidsbeginsel van blanken, die beweren boven het nationale maaiveld te staan, wordt door immigranten uit voormalig gekoloniseerde landen niet altijd geloofd.

Minderheden willen zichzelf organiseren, en vinden zij buiten hun organisatie geen veiligheid, dan zoeken zij die binnen eigen culturele kring. Voor een erkenning van dit probleem pas ik een uitweiding toe die verwijst naar een andere probleemstelling, die ook op het IFA-congres is aangekaart.

Met de simpele leuze 'hun strijd onze strijd – internationale solidariteit' lossen we het niet zomaar op

---

4 Zoals in het vorige nummer van *Buiten de Orde* is aangekondigd werd in dat congres een workshop gewijd aan 'safer spaces', een onderwerp waarin de eigen anarchistische organisatie onder de loep werd genomen. Het gaat hierbij om de vraag in hoeverre 'anders geaarden' veiligheid kunnen vinden in anarchistische organisaties, waarvan de levensstijl en de moraliteit nog onbewuste sporen vertonen van de patriarchale ideologie van de bestaande samenleving. Daarbij werd vastgesteld dat zich binnen de maatschappij als zodanig LHBT-bewegingen als organisaties manifesteren, soms openlijk maar vaak als informele verenigingen en samenlevingsverbanden. Dergelijke organisaties worden binnen de context van zelfbeheerdiscussies 'caucussen' genoemd. De caucusgedachte binnen de anarchistische beweging kan historisch gesproken worden afgeleid van de zelforganisatie van vrouwenbewegingen als de Mujeres Libres binnen of naast de Spaanse CNT-FAI, die bijna de vorm van een clash aannamen. Een ander vroeg voorbeeld is de Paarse September in 1970 in Nederland, waarbij de zelforganisatie van vrouwen tot de ontbinding van de Vrije-groep leidde. Er ontstaan dus binnen de anarchistische beweging deels groepen, deels gefedereerde bonden, maar wel vanuit organisatie van onderop, die voorlopig geen boodschap hebben aan het bestaande kader, omdat ze zich daarin niet thuis voelen.

Een degelijke vorm van organisatie is waarschijnlijk ook de zelfstandige krakersorganisatie van afgewezen immigranten Wij Zijn Hier, die meer en meer eigen initiatieven nemen. Zij kunnen zich spiegelen aan historische voorbeelden die er in het begin van de vorige eeuw in Nederlands-Indië te vinden zijn geweest. Beschrijvingen vindt men in de romancyclus *Aarde der mensen* van Pramoedya Ananda Toer, met name in het tweede en derde deel. In Frankfort haalde ik de *Duivelsverzen* van Salman Rushdie aan, waarin de Brixton-opstanden van oktober 1990 tegen Thatchers Polltax (een hoofdgeld voor alle huizenbewoners, met name huurders) beschreven staan. Ook maakte ik melding van de spontaan opgerichte barricade door de bewoners van de Schilderswijk tegen de fascistenmars van 10 augustus 2014, die – immers ten onrechte – als 'mars van de vrijheid' werd aangekondigd.

De vraag die nu in het debat opkwam is hoever anarchisten zouden moeten gaan met de erkenning van een eigen culturele identiteit van migranten. We weten dat de anarchistische beweging in de Verenigde Staten een heel sterke beweging van migranten is geweest, en dat de strijd tegen anarchisten en de IWW in de jaren vanaf 1917 ook deels een patriottische strijd tegen vreemdelingen (Italianen en Russen) is geweest. Maar in de huidige situatie zijn ook beginselen in het geding die wel degelijk voor anarchisten onaantastbaar zijn, zoals de strijd tegen bijgeloof of tegen godsdienstige vooroordelen. Een organisatie die zich beroept op een leidersbeginsel, zoals de

Nation of Islam van Elijah Muhammad, die zich van Malcolm X ontdeed omdat hij op grond van zijn overtuiging een vrijer wereldbeeld predikte, is daarvan een voorbeeld.

Het is in ieder geval duidelijk dat, willen blanke anarchisten in hun strijd tegen racisme een voorafspiegeling van de toekomstige maatschappij realiseren, zij dit niet alleen kunnen doen. Als zij dit wel willen doen zal dat door andere groepen niet als zodanig worden erkend en is hun visie een illusie. Er moeten grondslagen komen waarin de strijd tegen leiderschap, in wat voor vorm dan ook, niet wordt gezien als een verholen of verkapte strijd om leiderschap van de ene of andere groep. De basis van het onderling vertrouwen is in ieder geval niet gelegen in een door ons van tevoren geformuleerde abstracte 'gemeenschappelijke' definitie van het mensdom of de wereldharmonie. Dan spiegelen we de toekomstige maatschappij niet af – intescheidslijnen. Vaak slaat de sociale strijd de brug die nodig is om de culturen met elkaar te verbinden. Initiatieven van anarcho-syndicalisten tegen uitzendbureaus, samenwerkingsverbanden van autonome organisatoren en andere tactische antiautoritaire vakbondsbewegingen zijn nog altijd de historische voorbeelden daarvan. Het is alleen zaak dat de vaak blanke kaders zich daarvoor open te stellen en de organisatie van het verzet een kans te geven *spontaan* te zijn.

We moeten voorkomen dat de anarchistische beweging een eilandenrijk wordt

5 Tijdens het IFA-congres zijn de federaties van Mexico, Brazilië en Chili toegelaten. Dat zijn – voor het eerst – federaties waarvan de gedelegeerden duidelijk geen blanken zijn. We moeten teruggaan tot de eerste conferenties van de Anarchistische Internationale in de jaren vlak na de Tweede Wereldoorlog. Toen was er een delegatie uit het nog onverdeelde Korea, waar men zesduizend anarchisten telde. Nu waren er naast de nieuw aangenomen federaties ook nog genodigden uit Cuba en – uiteraard – de DAF uit Turkije en Koerdische immigranten in Europa. Opmerkelijk was hierbij de opmerking van de Cubaanse delegatie, die bij een document vragen stelde over de absolute bestrijding van godsdienst: horen daar soms ook de Afrikaanse culturen bij, die in Cuba sedert de daar ingevoerde slavernij uit de zestiende eeuw door blanken werden onderdrukt, maar volgens de anarchisten aldaar als een emancipatorische kracht gelden? In Chili en in Mexico bepalen vooral de indiaanse *indigenas* de sociale strijd: Zapatistas, communales, burgergroepen voeren een rechtstreekse en deels gewapende strijd tegen een gewapende bureaucratie die de dictaten van 'trans-Amerikaanse' vrijhandelsverdragen doordrukt. Deze dictaten worden een nieuw soort cultuurstelsel dat tot verzet van alle agrarische gemeenschappen moet leiden. En die kennen de decentrale libertaire tradities van de guerrilla tegen de staat en de ordetroepen van zijn *federales*. Daar kunnen in de toekomst initiatieven uit het Midden-Oosten met hun eigen opvattingen over de islam en het daaraan verbonden agrarische grondrecht bijkomen.

Wereldwijd betekent het dat revolutionaire maatschappijverandering niet alleen van het industrieproletariaat te verwachten is, maar ook van de massa's in agrarische gebieden die recht op hun eigen gemeenschappelijke landbouw- en voedselproductie opeisen. Het libertaire wereldbeeld dat nagenoeg spontaan uit de Arabische Lente lijkt te zijn voortgekomen en voorlopig door de revolutie van Rojava is gepropageerd, houdt nog steeds stand en wordt nog steeds – ook buiten Rojava – uitgedragen.

gendeel: we lopen erop vooruit en proberen die te dicteren ten koste van anderen. Gaan we daarover discussiëren, dan lijkt het alsof iedere groep een ander *sjibbolet* heeft, en dat is geen basis voor veilig vertrouwen. De basis bestaat wel op momenten waarop een gemeenschappelijke belangenstrijd wordt gevonden, en de maatschappij waarin wij leven geeft daarvoor gelegenheden. Er zijn situaties die een gemeenschappelijke belangenstrijd vergen en die zijn de gehele geschiedenis door wel dezelfde geweest. Loonarbeid in kapitalistische ondernemingen, landarbeid in een samenleving met grootgrondbezit, leefomgevingen van steden met ver doorgevoerde gentrificatie met de zichtbare scheiding van rijk en arm in de wijken als gevolg. Dan worden de culturele tegenstellingen vaak opgeheven door sociale tegenstellingen, behalve in gebieden waar de vervreemding of ongelijkheid ook gelijk vallen met culturele

Wat we moeten voorkomen is dat de anarchistische beweging een eilandenrijk wordt met begrensde omgevingen en afgebakende structuren. De onbewuste heiligheid van onze eigen Hollandse organisatie als vertegenwoordiger van het mensdom in de toekomst kan niet het criterium zijn waarmee we proberen die toekomst te projecteren. Dat verband moet open.

door Jan Bervoets

Solidariteit met de DAF in Turkije

Tijdens het congres van de Internationale van Anarchistische Federaties IFA is een verklaring aangenomen naar aanleiding van de mededelingen die de DAF heeft gedaan over de situatie in Turkije na de invoering van de noodtoestand. De berichten over de Koerden in Turkije en ook over Rojava zijn somber. DAF vreest dat Rojava met Amerikaanse steun door Barzani op de knieën zal worden gedwongen, zoals dat met de CNT-FAI in Spanje indertijd door Stalin is gebeurd. Sedert medio augustus is Turkije ook de oorlog met Rojava aangegaan, gesteund door een NAVO-afspraak van augustus 2015 waarin zij Turkije toestemming geeft tot de vorming van een bufferzone in Syrië. De DAF zelf is van zijn bestaansmiddelen beroofd, en de dreiging is dat mensen van de DAF zullen worden gearresteerd en wegens hoogverraad terecht zullen staan. Mogelijk wacht hen de doodstraf, zoals vele andere politieke tegenstanders van Erdogan (waaronder 'terrorist' Demirtas, leider van de HDP). De DAF zal dus clandestien moeten opereren.

De organisatie en de communes voorzagen zich van financiële middelen door verspreiding van kopieën en de uitgave van het tijdschrift *Meydan*. Dit tijdschrift is als zoveel andere persmedia door Erdogan in beslag genomen en opgeheven. De exploitatie daarvan droeg bij aan een begroting van 10.000 euro per maand, waarmee de activistische communes hun kantoren in stand konden houden. Deze zijn inmiddels na de 'Kristallnachten' van 14 september 2015 ook gesloten.

Aan de IFA en alle anarchistische organisaties ter wereld vraagt de DAF nu steun. Maar aan die aanvraag is geen bankrekening toegevoegd, omdat de regering het bankgeld in beslag kan nemen. Het geld dat zal worden ingezameld moet dus persoonlijk worden overhandigd. Het secretariaat van de IFA heeft zich bereid verklaard de ingezamelde gelden te beheren en een weg te vinden om het over te brengen.

Hieronder de verklaring van de IFA:

DAF in Turkije
Na de staatsgreep in Turkije en de uitroeping van de noodtoestand hebben we een toenemende onderdrukking gezien van veel groepen en bewegingen die daar actief waren. Dit is niet alleen gericht tegen de organisatoren van de staatsgreep; het is een brede repressie van democratische, socialistische en Koerdische groepen, met daarbij onze anarchistische kameraden van de DAF (Devrimci Anarşist Faaliyet/Revolutionaire Anarchistische Actie).

Bij twee gebeurtenissen, in 2010 en 2013, is door de staat al tegen de DAF een onderzoek ingesteld geweest als terreurorganisatie, maar deze zaken werden geseponeerd. Nu is als gevolg van de noodtoestand het organisatievermogen van de DAF nog meer bemoeilijkt. Haar krant *Meydan* is gesloten en er zijn drie nieuwe onderzoeken begonnen. Dit heeft voor de DAF ook ernstige economische gevolgen.

In de afgelopen jaren is de DAF betrokken geweest bij veel gevechten, waaronder Gezi Park, steun aan het Koerdische revolutionaire proces in Rojava en Bakoer (Turks Koerdistan) en de steun aan vluchtelingen daarvandaan. Ze doet mee aan activiteiten van de arbeiders- en jeugdbewegingen, ecologische acties en het antimilitarisme, keert zich tegen het patriarchaat en steunt de LHBT-beweging, en heeft praktijken van collectief leven, collectieve economie en zelforganisatie ontwikkeld.

De IFA is al op vele manieren in nauwe samenwerking met de DAF betrokken geweest bij de solidariteitsbeweging met Rojava. Nu moeten we als gevolg van de veranderde situatie in Turkije onze steun aan de DAF op een meer concrete manier uitbreiden. We moeten ook alerter zijn op de reële mogelijkheid van een toenemende onderdrukking van de DAF en de bredere anarchistische beweging in dat gebied en we moeten in staat zijn om snel te antwoorden met sterke solidariteitsacties. De IFA is daarbij betrokken en we roepen alle met ons bevriende organisaties op om zich bij ons aan te sluiten om zo financiële solidariteit met de DAF te leveren.

Meer info
In Nederland wordt de inzameling (o.a.) gehouden via de Solidariteitskas van de Vrije Bond, rekeningnummer NL80INGB0005495473.

Website van de DAF: anarsistfaaliyet.org

Uit de oude doos

Mijn oma en opa waren anarchisten

Appelscha

Iemand heeft mij wel eens gevraagd of ik kon uitleggen wat het voor mij betekende dat mijn grootouders anarchisten waren. Ik heb hem toen geantwoord dat ik dat niet zo goed weet. Mijn grootouders waren namelijk ook Amsterdammers, arbeiders, kinderen van hun ouders en hun tijd met ieder een eigen karakter. En ze waren mijn oma en opa.

Ik was een jaar of veertien toen mijn opa me vertelde over de Pinksterlanddagen in Appelscha. Ik weet niet over welke tijd hij toen sprak. Ik denk dat hij het over de tijd vóór de oorlog had.

Hij vertelde dat de anarchisten van Nederland met Pinksteren samen kwamen om te bespreken wat de agenda voor dat jaar zou worden. Zoals ik het begreep was er gedurende de Pinksterlanddagen een grote vergadering van alle aanwezigen waarbij werd gediscussieerd over de speerpunten die de anarchistische beweging zou kiezen voor het komende jaar. De communicatie tussen de anarchisten in Nederland (en al helemaal internationaal) verliep vrij gebrekkig. De meesten waren arm en de enige manier om met elkaar te overleggen was door naar iemand toe te reizen. In een tijd waarin nog geen vijfdaagse werkweek bestond en reizen voor arbeiders een hele dure aangelegenheid was, werd er dus weinig overlegd tussen de verschillende groeperingen in Nederland. Er werd gecommuniceerd via artikelen in anarchistische bladen, eventueel een briefje of een briefkaart en dus eenmaal per jaar in Appelscha.

Mijn opa legde mij uit dat er tijdens de vergadering werd besloten bij consensus en niet bij meerderheid. Hij legde me uit waarom er niet bij meerderheid werd besloten; de meerderheid is de helft plus één. Dat lijkt mooi, maar als de meningen ver uiteen lopen, dan is de helft minus één gedwongen iets te doen waar ze het helemaal niet meer eens is. Dat is de dictatuur van de meerderheid. Dus is besluiten bij consensus veel prettiger voor iedereen.

Ik kon me daar wel iets bij voorstellen maar ik vroeg me wel af hoe al die mensen uit al die verschillende delen van Nederland tot besluiten konden komen als ze het ook nog eens moesten uitdiscussiëren tot ze het allemaal met elkaar eens waren. Ik vroeg mijn grootvader wat er gebeurde als ze het echt niet eens konden worden. Mijn grootvader zei kort en op neutrale toon: 'Dan beslist de voorzitter.' Hij kreeg de reactie die hij had verwacht. Ik ontplofte. 'Wat!? En dat is zeker niet dictatoriaal! Niet de dictatuur van de meerderheid, maar van één persoon! Dat is nog veel erger!...' Toen ik de twinkelende ogen van mijn grootvader zag realiseerde ik me dat hij expres dat ene droge zinnetje had gezegd alleen om mij erin te laten lopen.

Hij legde me uit dat de discussie die vooraf was gegaan aan het besef dat er geen consensus kon worden bereikt door de voorzitter werd meegenomen in zijn beslissing. Hij formuleerde een besluit waarbij het minderheidsstandpunt niet verdween maar in het uiteindelijke besluit een plaats kreeg.

Ik vond het nog steeds geen goede oplossing, alhoewel ik door dat gesprek met mijn grootvader wel heb geleerd dat besluiten bij meerderheid niet zo vanzelfsprekend zijn en dat het belangrijk is alert te blijven op minderheidsstandpunten. Besluiten door de voorzitter wanneer geen consensus kan worden bereikt, zie ik binnen de beweging niet gebeuren, maar ik zie wel vaak voorstellen die proberen rekening te houden met een minderheidsstandpunt wanneer het erop lijkt dat er geen consensus kan worden bereikt.

Ik ben er nog steeds niet helemaal uit of dat de oplossing is; sommige meningsverschillen zijn zo principieel of tegenstrijdig aan elkaar dat er geen compromis over te formuleren valt. Daar waar acties worden voorbereid en een deel van de mensen geweld niet uitsluit en een ander deel strikt geweldloze actie voorstaat kun je niet besluiten tot 'een beetje geweld' of 'we doen wel samen een actie maar wie geweldloos wil gaat geweldloos en wie geweld wil gebruiken, gebruikt geweld.'

Daar staat tegenover dat er bij de andersglobalisten bij grote acties in Seattle bijvoorbeeld vakken in de stad werden georganiseerd voor de verschillende vormen van actievoeren. Ik vond het een heel mooi compromis, maar het is ook een compromis dat samenwerking met de autoriteiten vereist; de autoriteiten moeten weten, begrijpen en respecteren dat de verschillende vakken verschillende actievoerders herbergen en daar 'gepast' op reageren.

Dat laatste is bij de acties van de andersglobalisten in ieder geval niet gelukt, maar het zal van tevoren toch zijn besproken stel ik me zo voor. Ik ben eigenlijk wel benieuwd wat de anarchisten van vroeger van die creatieve oplossing zouden hebben gevonden.

door Anita

Tattoo Circus Amsterdam

Een kort verslag

In het weekend van 15 en 16 oktober jl. vond in de Plantage Doklaan het allereerste Tattoo Circus Amsterdam plaats.

Het Tattoo Circus is een DIY georganiseerd festival tegen repressie en opsluiting. Het idee van een Tattoo Circus begon in 2007 in Rome en sindsdien wordt op verschillende locaties in Europa (Barcelona, Londen, Thessaloniki, Bern, Athene, Madrid, Basel, Berlijn…) het Tattoo Circus georganiseerd om gevangen kameraden te ondersteunen en hun strijd kracht bij te zetten.

In tegenstelling tot andere (tattoo)festivals vind het Tattoo Circus plaats in een non-competitieve, non-commerciële en non-hiërarchische atmosfeer.

Het festival is een van de manieren waarop wij onze solidariteit uiten met onze kameraden die te maken hebben met vervolging en gevangenschap, vanwege hun strijd tegen de staat en andere vormen van repressie. Op beide dagen was er een filmprogramma en waren er presentaties en discussies over de gevangenis, solidariteit, dierenbevrijding en in het algemeen de antiautoritaire strijd. Antiautoritaire collectieven uit Nederland en het buitenland (onder andere ABC Belarus, Tameio solidariteitsfonds en de Anarchistische Antideportatie Groep Utrecht) hebben gesproken over hun activiteiten en ideeën. Er zijn veel kaarten verstuurd naar gevangenen met solidariteitsgroeten. En er is live contact op genomen met drie kameraden die gevangen zitten in Athene, Griekenland.

Dit is een shout-out naar iedereen die mee heeft geholpen met het festival, zonder jullie was er geen Tattoo Circus! Twee dagen lang is door 21 tattoo-artiesten volop getattooeërd, er waren fantastische aerial performers, piercers, bands en het Ajo Negro kookcollectief heeft lekker veganistisch gekookt voor meer dan 400 mensen. En bedankt aan iedereen die een taak op zich heeft genomen en het benefietfestival direct heeft ondersteund, een tattoo heeft genomen en tot laat heeft gedanst in de Vrankrijk. Alle donaties zijn naar opgesloten en vervolgde kameraden gegaan.

Solidaire groeten tot het volgende festival!

Tattoo Circus Amsterdam

cobra museum
amstelveen
voor moderne kunst
museum of modern art

Enrico Baj: Play as Protest*

Zaterdag 4 februari t/m zondag 14 mei 2017.
Opening zondag 5 februari, 16:00 uur.

Vanaf de jaren ’50 speelde de Italiaanse kunstenaar Enrico Baj (1924-2003) een belangrijke rol in de internationale avant-garde en was hij een prominente stem in het Italiaanse intellectuele en artistieke klimaat.

Er is sinds 1974 in Museum Boijmans van Beuningen geen museaal overzicht van Enrico Baj te zien geweest in Nederland.

In de tentoonstelling zijn bijna 100 werken van Baj opgenomen, afkomstig uit de jaren ‘50, ’60 en ’70.

Aanleiding van de tentoonstelling is het speelse en maatschappijkritische werk van Baj zelf, dat ook vandaag de dag nog zoveel relevantie lijkt te hebben, alsmede een visuele verwantschap met Cobra en de relatie tussen Baj en Asger Jorn (mede-oprichter van de Cobra groep).

De tentoonstelling laat zien hoe Baj zijn speelse strategieën, satire en het bewust oneerbiedig zijn, als middelen inzette tegen een samenleving die in staat lijkt te zijn zichzelf te vernietigen.

Enrico Baj in de tuin aan het werk met zijn Punching General, 1970.
Foto- Lorenzo Capellini

Enrico Baj en Cobra
‘Beste kameraad, Dit is dan de eerste band die ik na mijn jaren van isolement aanga. Het zal mij een genoegen zijn om samen te werken.’ – Asger Jorn, mede-oprichter van Cobra, in een brief aan Baj uit 1953

Net als de leden van de Cobra-groep laat Baj al in het begin van de jaren ‘50 een grote behoefte zien aan artistieke vrijheid en samenwerking. Het werk dat hij tot rond 1957 maakt heeft een zekere visuele verwantschap met Cobra. In 1951 richt hij samen met Sergio Dangelo de Movimento Arte Nucleare (Beweging voor Nucleaire Kunst) op, waaraan Asger Jorn, de mede-oprichter van Cobra, later nog zou deelnemen. Daarnaast was Baj lid van de Mouvement international pour une Bauhaus imaginiste (Internationale beweging voor een imaginistisch Bauhaus) geïnitieerd door Asger Jorn in 1954. In datzelfde jaar nam Baj, net als veel leden van de uiteengevallen Cobragroep, deel aan de zogenaamde Incontro internazionale della ceramica, een internationale keramiekbijeenkomst in Albissola, Italië, waarbij de kunstenaars de grenzen van het medium opzochten. Kunsthistorica Ursula Lehmann-Brockhaus beschrijft de gebeurtenis in Incontri Internazionali della Ceramica (Internationale bijeenkomst van keramiek) als ‘een historisch moment in de geschiedenis van de artistieke keramiek’.

Play as Protest
Baj was een invloedrijke avant-garde kunstenaar in de tweede helft van de vorige eeuw. Hij was afkomstig uit een welgestelde familie in Milaan. Op zeer jonge leeftijd had hij een gezonde aversie tegen autoriteit, bijvoorbeeld toen hij publiekelijk een fascistische parade belachelijk maakte. Tijdens WOII vluchtte hij naar Zwitserland om dienst in het leger van Mussolini te vermijden. Na zijn terugkomst studeerde hij aan de vermaarde Brerar Kunstacademie in Milaan.

Bajs maatschappijkritische, zelfs anarchistische houding kenmerkt een groot deel van zijn werk, dat tevens gekenmerkt wordt door humor en door speelsheid in vorm. Zelf stelde Baj dat ‘De enige valide manier om je tegen het systeem te verzetten is door middel van vreugde’. Baj zet spel in als een

Enrico Baj Personaggio urlant (schreeuwend personage), olieverf, collage, Meccano en watten op stof, 1964 Collectie Fondazione Marconi. © Archivio Baj, Vergate.

vorm van engagement. Creatie als een vorm van protest. Zo richtte zijn creatief protest zich tegen het fascisme, totalitaire systemen, de macht van de heersende klasse en de potentiële vernietiging van de leefomgeving (de toen nieuwe nucleaire dreiging).

Helaas moeten we constateren dat die bedreigingen er ook vandaag de dag nog steeds zijn. De kunst van Enrico Baj heeft daarmee niet aan actualiteit en relevantie ingeboet, kan misschien zelfs een inspiratiebron zijn voor hedendaags protest. De tentoonstelling laat zien hoe Baj speelse strategieën, satire en het bewust oneerbiedig zijn, als middelen inzette tegen een samenleving die voortdurend in staat lijkt zichzelf te vernietigen.

De tentoonstelling

Aan het werk van Baj valt het maakplezier direct af te lezen. Net als de Cobra kunstenaars hield hij ervan met materialen te experimenteren en in de tentoonstelling zijn dan ook niet alleen schilderijen, maar ook keramiek, Meccano-sculpturen, assemblages, publicaties en manifesten opgenomen.

De tentoonstelling Play as Protest bestaat uit verschillende secties. Via de Movimento Arte Nucleare (Beweging voor Nucleaire Kunst) komen we bij de internationale keramiekbijeenkomst in Albissola. Via zijn contacten met Asger Jorn, met wie Baj jarenlang een uitgebreide briefwisseling onderhield, komen we eind jaren '50 aan bij de zogenaamde 'Interplanetaire Kunst'. Deze kwam deels voort uit een (met Jorn gedeelde) interesse in ruimtevaart en sciencefiction.

In het hart van de tentoonstelling bevindt zich een selectie werken uit Bajs reeks *Generali* (De Generaals) uit de eerste helft van de jaren '60. Met deze serie werd Baj in zijn tijd het bekendst en nam hij ook deel aan de Biënnale van Venetië in 1964. De Generaals zijn absurde karakters die deels bestaan uit gevonden objecten zoals riemen en medailles.

Enrico Baj, Generale (Generaal), olieverf, collage, passementen, decoraties op stof, 1961. Collection-Fondazione Marconi. ©Archivio Baj, Vergiate.

Ook de hier getoonde 'high-society' dames uit de serie *Dame*, de vrouwelijke tegenhangers van de door Baj bespotte, machtige generaals bestaan deels uit gevonden materialen, zoals passementen, ladeknoppen, kant en kwastjes.

Verderop in de tentoonstelling belanden we bij werken die Baj maakte van Meccano, zoals grote 'robots', die een commentaar vormen op het onoordeelkundig inzetten van technologie en de robotisering van de mens in de maatschappij.

Kleinere figuren, in opdracht gegeven door de poppenspeler Massimo Schuster, vormen samen de karakters en de set van het roemruchte toneelstuk 'Ubu Roi' uit 1896 van Alfred Jarry. Het Meccano theater werd gedurende twaalf jaar in meer dan dertig landen uitgevoerd.

Het sluitstuk van de tentoonstelling is het 12 meter brede stuk *I funerali dell'anarchico Pinelli* (De begrafenis van de anarchist Pinelli) uit 1972, gebaseerd op waargebeurde geschiedenis, dat destijds in Italië gecensureerd werd, maar in 1973 internationaal getoond werd, waaronder in Museum Boijmans van Beuningen.

De werken in de tentoonstelling zijn hoofdzakelijk afkomstig van het Archivio Baj en van Fondazione Marconi in Milaan. Daarnaast zijn er waardevolle aanvullende bruiklenen uit privécollecties en uit het SMAK uit Gent en MART uit Rovereto.

Enrico Baj: Play as Protest is samengesteld door curator Carrie Pilto, met medewerking van Luca Bochicchio in de rol van 'research consultant' en Archivio Enrico Baj. Bij de tentoonstelling verschijnt een publicatie vormgegeven door Richard Niessen, uitgegeven door het Cobra Museum.

Wilt u meer weten over deze tentoonstelling, over Enrico Baj of beeldmateriaal ontvangen? Neem contact op met Eric Wie van het Cobra Museum:
e.wie@cobra-museum.nl | 020 5475052
www.cobra-museum.nl

* De Vrije Bond is door het COBRA Museum benaderd om medewerking te verlenen aan de tentoonstelling van de anarchistische schilder Baj. Wat de rol van de Vrije Bond hierin precies zal zijn is op het moment van schrijven nog niet duidelijk. Voor meer info houd de website van de Vrije Bond in de gaten.

Enrico Baj, I Funerali dell' anarchico Pinelli (De begrafenis van de anarchist Pinelli), 1972. Collectie- Fondazione Marconi. ©Archivio Baj, Vergiate.

Het anarchisme in Syrië

Onlangs werd mijn aandacht gevestigd op een stuk waarin vanuit anarchistische hoek in Syrië werd geklaagd over het ontbreken van berichtgeving over de beweging en alleen Rojava voor het voetlicht kwam. Een van de redenen was dat ballingen vanuit het noordwesten van Syrië met ernstige kritiek over Rojava kwamen, en daarbij opriepen tot solidariteit met andere bewegingen. Aanleiding was het boek *Burning Country, Syria in revolution and war*, door Robin Yassin-Kassab en Leila Al-Shami. In het discussiestuk dat toen werd opgesteld en waarin een anonieme 'vriend' aan het woord kwam, stonden tal van links naar artikelen over het anarchisme in Syrië, waarvan de voornaamste protagonisten Omar Aziz en Razam Zaitiouneh zijn. De laatste is een van de grote organisatoren van geweldloze demonstraties voor mensenrechten, en Leila Al-Shami werkte met hem mee. Zij komt nu aan het woord om meer bekendheid te geven aan het leven en werk van Omar Aziz en zijn betekenis voor het anarchisme in Syrië. Met zijn biografie hoop ik het beeld te corrigeren dat er in Nederland zou bestaan en dat wijzelf ook hebben gekoesterd – als zou er aan de libertaire beweging in Syrië buiten Rojava geen anarchistische basisgedachte ten grondslag hebben gelegen.

Na twee gedateerde verhalen die de grondslag van de beweging zo'n beetje weergeven, zal ik ingaan op de discussie die er nu onder Syrische ballingen met Rojava is ontstaan. Daarbij wordt er een aantal visies ernstig beschadigd, die om herstel vragen, want niet alle argumenten zijn even geldig. Om meer helderheid te krijgen heb ik een kleine dossiervorm gekozen om de zaak uiteen te zetten.

Deel I:
Het leven en werk van de anarchist Omar Aziz (1969-2013)

Omar Aziz (bij vrienden ook bekend als Abu Kamel), geboren in Damascus, keerde in de vroege dagen van de Arabische Lente daar op 63-jarige leeftijd terug na een ballingschap in Saoedi-Arabië en de Verenigde Staten. Hij was op 16 maart 2011 werkzaam als hulpverlener in de buitenwijken Damascus, en werkte daar samen met plaatselijke activisten om demonstraties te faciliteren en goederen te verdelen. Hij had zich ontwikkeld tot econoom en anarchist en paste bij zijn werkzaamheden zijn denkbeelden toe door plaatselijk zelfbeheer, horizontale organisatie, solidariteit en wederzijds hulp in de praktijk te propageren. Op die manier konden de mensen zich bevrijden van de tirannie van de staat. Aziz vormde al tijdens de maartdemonstraties van 2011 met kameraden ter plaatse het eerste plaatselijke Coördinatiecomité in de wijk Barzeh (Damascus), dat een voorbeeld werd voor heel Syrië. Daarmee werd in de Arabische lente een van de meest belovende en duurzame voorbeelden van niet-hiërarchische zelforganisatie tot stand gebracht.

Omar Aziz 'had geen bivakmuts op en vormde ook geen zwarte blokken. Hij stond er niet op interviews aan de pers te geven. Maar in een tijd waarin de meeste anti-imperialisten liepen te jammeren over de ineenstorting van de Syrische staat en het 'kapen' van de revolutie die ze eigenlijk nooit hadden gesteund, knokten Aziz en zijn kameraden onvermoeibaar naar onvoorwaardelijke bevrijding van alle vormen van despotisme en overheersing door de staat'.*

Aziz werd aangemoedigd door de revolutionaire golf die over het land spoelde en geloofde dat 'de voortdurende demonstraties in staat waren de heerschappij van de absolute macht te breken'. Maar hij zag een gebrek aan samenhang tussen de revolutionaire activiteit en het normale dagelijkse

leven. Voor Aziz was het zinloos met demonstraties mee te lopen en om omverwerping van het regime re roepen als je zelf nog bleef leven binnen de streng hiërarchische en autoritaire structuren die door de staat werden opgelegd. Hij schreef die spagaat toe aan het feit dat Syrië onderhevig was aan de overlapping van twee perioden: 'de periode van de macht', die 'nog steeds de activiteiten van het leven bestiert' en 'de periode van revolutie' die hoort bij de activisten die werken aan de omverwerping van het regime. Aziz geloofde dat voor de voortzetting en overwinning van de revolutie revolutionaire activiteit nodig was om alle aspecten van het leven van de mensen te doordringen. Hij pleitte voor radicale veranderingen in de sociale organisatie en persoonlijke betrekkingen om de grondvesten van een systeem aan te tasten dat was gegrondvest op overheersing en onderdrukking.

Overal om zich heen zag Aziz positieve voorbeelden. Hij werd aangemoedigd door de talrijke initiatieven die door het hele land opbloeiden, waaronder de vrijwillige hulpverlening in nood op medisch en juridisch terrein: huizen werden veldhospitalen, voedselbanken deelden uit. In deze daden zag hij 'de verzetsgeest van het Syrische volk tegen het geweld van het systeem en het systematisch doden en vernietigen van gemeenschappen.' Omar zag dat hij deze praktijken moest verbreiden en hij geloofde dat de manier om dat te bereiken de oprichting van plaatselijke raden was. In de achtste maand van de Syrische revolutie, toen de wijd verbreide protesten tegen het regime nog hoofdzakelijk vreedzaam waren, schreef Omar Aziz een discussiestuk over plaatselijke raden in Syrië, waarin hij zijn zienswijze uiteenzette.

Volgens Aziz was de Plaatselijke Raad het forum waardoor mensen vanuit verschillende culturen en plaatselijke sociale milieus konden samenwerken om drie basisdoelstellingen te bereiken: hun leven onafhankelijk van de instellingen en organen van de staat op poten te zetten, ruimte te creëren om de collectieve samenwerking van individuen tot stand te brengen en de sociale revolutie op plaatselijk, dan regionaal en nationaal niveau op te zetten. In zijn stuk somt Aziz op wat volgens hem het kernbeleid van de plaatselijke raden moet zijn:

1. De bevordering van menselijke en burgerlijke solidariteit door verbetering van de levensomstandigheden, vooral door te voorzien in veilige behuizing van de ontheemden: door zowel psychologische en materiële bijstand te verlenen aan de gezinnen van gewonden en gevangenen door hulp met eten en medicijnen, door de voortgang van onderwijs te verzekeren en activiteiten van de media te steunen en te coördineren. Aziz tekent daarbij aan dat deze daden vrijwillig moesten zijn en niet in de plaats moesten komen voor ondersteuningsnetwerken van gezinnen en familieleden. Hij geloofde dat er tijd nodig zou zijn voor de mensen voordat ze zich buiten de voorzieningen van staatsdiensten comfortabel zouden voelen en hun sociaal gedrag zouden aanpassen door beter samen te werken. Aziz geloofde dat de rol van de raad tot een minimum beperkt zou moeten zijn waardoor er unieke initiatieven zouden ontwikkelen van de gemeenschap zelf.

2. De bevordering van samenwerking, zoals de opbouw van plaatselijke gemeenschapsinitiatieven en bedrijvigheden en de bevordering van innovaties en uitvindingen, die volgens Aziz een halve eeuw lang door tirannie werden tegengehouden. De plaatselijke raad zou het forum zijn waarin het volk de problemen kon bediscussiëren die ze in hun leven en de dagelijkse omstandigheden tegen kwamen. De plaatselijke raad zou samenwerking tussen ondersteunen en de mensen in staat stellen om geschikte oplossingen te bedenken voor die problemen, zoals onderwerpen als infrastructuur, sociale harmonie en handel, ook vraagstukken die om oplossingen vroegen die verder gingen dan de plaatselijke gemeenschap. Aziz zag in de raad een sleutelrol in de verdediging van het grondgebied in stedelijke of landelijke terreinen die door de staat waren onteigend of opgekocht. Hij was tegen grondonteigening door de stad en de marginalisering of het verdrijven van plattelandsgemeenschappen. Hij zag dat als een methode van de regering om haar beleid van overheersing en sociale uitsluiting door te drukken. Aziz achtte het noodzakelijk dat men toegang had tot het land dat aan ieders levensbehoeften kan voldoen en riep op tot het opnieuw tot leven brengen van het traditionele gemeenschappelijke bezit, dat vrij is van eigendomsclaims. Hij was realistisch maar optimistisch. Hij merkte op: 'Het is duidelijk dat dergelijke daden van toepassing zijn voor veilige locaties en terreinen die als het ware van de macht 'bevrijd' zijn. Maar het is mogelijk de situatie van elk terrein op zijn merites te beoordelen en te bepalen wat er kan worden bereikt.' Aziz pleitte voor horizontale banden tussen de raden om tussen de verschillende geografische regio's een band en onderlinge afhankelijkheid tot stand te brengen.

Omar Aziz

3. De relatie met het Vrije Syrische Leger (FSA) en het onderlinge verband tussen bescherming en verdediging van de gemeenschap en de voortgang van de revolutie. Aziz geloofde dat coördinatie tussen het burgerlijke verzet en het gewapend verzet van het volk een absolute noodzaak was. Hij zag dat de taak van de FSA moest zijn de verzekering van de veiligheid van de gemeenschap en de verdediging van de gemeenschap met name tijdens demonstraties, ondersteuning van de zekerheid van communicatienetten tussen regio's en bescherming van de beweging van het volk en logistieke aanvoer. De rol van de raad zou dan zijn het verschaffen van eten en onderdak voor alle leden van de FSA en coördinatie met de FSA over veiligheid van de gemeenschap en verdedigingsstrategie voor de streek.

4. De samenstelling van plaatselijke raden en hun organisatiestructuur. Aziz zag in de vorming van tal van lokale raden een grote hoeveelheid uitdagingen. De eerste was het regime, dat herhaaldelijk steden en dorpen aanviel om de beweging te verlammen, de mensen in enclaves isoleerde en samenwerking wist tegen te houden. Aziz beaamde dat als antwoord op dergelijke slachtpartijen door de staat de verzetsmechanismen flexibel moesten blijven en steeds vernieuwend. Raden moeten naar behoefte groter of kleiner kunnen worden en zich aanpassen aan de machtsrelaties in het gebied. Hij geloofde dat die flexibiliteit noodzakelijk was voor het verlangen van de gemeenschap naar de vrijheid die moest worden verwezenlijkt. Hij zag ook een uitdaging in de aanmoediging van mensen om een levenswijze en sociale betrekkingen aan te gaan die nieuw en ongewoon waren. Dus dienden voorzieningen in stand te blijven en was het noodzakelijk een manier te vinden om bij afsluitingen een onafhankelijke elektriciteitsbron te vinden en ook om sociale en economische activiteiten in ontwikkeling te brengen. Om deze reden geloofde hij dat er onder de leden van de plaatselijke raad er ook sociale werkers en mensen met expertise op verschillende sociale, organisatorische en technische terreinen dienden te zijn, die zowel het respect van de bevolking genieten als bereid zijn dit werk vrijwillig te doen. Voor Aziz is de organisatiestructuur

van de plaatselijke raad een proces dat begint met het minimum dat vereist is en zich moet ontwikkelen naargelang het niveau van verandering dat door de revolutie tot stand is gebracht, het machtsevenwicht binnen een bepaald gebied en de betrekkingen met naburige gebieden. Hij moedigde plaatselijke raden aan kennis te delen, te legen van de ervaringen van andere raden en regionaal te coördineren.

5. De rol van de Nationale Raad is legitimiteit te geven aan het initiatief en te zorgen dat ze door activisten wordt erkend. Zij moet zoeken naar fondsen om noodzakelijk werk uit te voeren en uitgaven te dekken wanneer deze op regionaal niveau niet gedekt zouden kunnen worden. De Nationale Raad moet de coördinatie tussen regio's faciliteren om een gemeenschappelijke grondslag te vinden en een grotere onderlinge afhankelijkheid te bevorderen.

Het werk van Omar Aziz had een enorme uitwerking op de revolutionaire organisatie in Syrië. Maar hij zou de vaak schijnbaar onoverkoombare uitdagingen die de revolutionairen in Syrië moeten overwinnen niet meer meemaken en evenmin de overwinningen en mislukkingen van experimenten in plaatselijke zelforganisatie. Op 20 november 2012 werd hij voor zijn huis opgepakt door Assads geheime dienst, de *Mukhabarat.* Kort daarvoor twitterde hij: 'Wij zijn verder dan de arbeiders van de Commune van Parijs, die waren zeventig dagen in verzet en wij gaan nu al anderhalf jaar door.' Aziz werd gevangen gehouden in een cel van de geheime dienst van 4 bij 4 meter, waarin nog vijfentachtig andere mensen zouden zijn opgepropt. Waarschijnlijk droeg dit bij tot de verslechtering van zijn al zwakke gezondheid. Hij werd later overgebracht naar de Adra-gevangenis, waar hij in februari 2013 aan hartcomplicaties overleed, een dag vóór zijn 64ste verjaardag.

door Leila Al-Shami

vertaling en bewerking: Jan Bervoets

Noot:

* Deze en volgende citaten zijn van Badour Hassan in een overlijdensbericht 'Omar Aziz: Rest in Power', 20 February 2013, http://budourhassan. wordpresscom /2013/02/20/omar-aziz/

Deel II:
De Syrische revolutie in 2013

Omdat de gebruikelijke politieke oppositie in Syrië niet in staat was iets van belang te bereiken in de jaren 2011-2013 is de oppositiebeweging van onderop tegenover de gewelddadige onderdrukking dynamisch en vernieuwend gebleken. Zij heeft de anarchistische geest belichaamd. De kern van de oppositie van onderop is de jeugd, voornamelijk van de armen en de middenklasse, waarin vrouwen en diverse religieuze en etnische groepen actieve rollen hebben gespeeld. [In het origineel zijn verschillende video's als bewijs hiervan te zien –J.B.]. Veel van deze activiteiten zijn niet verbonden met traditionele politieke ideologieën maar worden gemotiveerd door verlangen naar vrijheid, waardigheid en normale mensenrechten. Hun eerste doel is de omverwerping van het regime gebleven en niet de ontwikkeling van grootse voorstellen voor een toekomstig Syrië.

De voornaamste vorm van revolutionaire organisatie geschiedde door de ontwikkeling van de *tansiqiyyat*: honderden plaatselijke comités opgericht in wijken en dorpen over het hele land. Hier storten revolutionaire activisten zich in tal van activiteiten, van bewijs zoeken en bericht geven over geweld van de regering (en in toenemende mate door elementen van de oppositie), tot het organiseren van protes-

ten en campagnes van burgerlijke ongehoorzaamheid (zoals stakingen en betaalweigeringen) en het verzamelen van hulpgoederen en het verlenen van bijstand naar gebombardeerde en belegerde gebieden. Er is geen eenduidig model maar vaak gaan ze te werk als horizontaal georganiseerde groepen zonder leiders, gevormd door alle segmenten van de maatschappij. Zij zijn de grondslag van de revolutionaire beweging geweest, omdat zij onder de bevolking solidariteit, en een gevoel voor gemeenschappelijkheid en collectieve actie hebben teweeggebracht. De wijk Yabroud in Damascus heeft zichzelf georganiseerd, wat men op video's kan zien door de wijze waarop men zelf de straten en pleinen versiert. Enkele plaatselijke comités hebben vertegenwoordigers verkozen, zoals in Kafranbel Idlib, waar een comité van verkozen vertegenwoordigers drie jaar vóór Rojava hun eigen grondwet hebben geschreven. Jonge activisten van Kafranbel houden de protestbeweging van het volk in beweging en zijn wereldberoemd geworden door hun kleurrijke en satirische spandoeken tijdens wekelijkse demonstraties. Zij doen ook mee in activiteiten van de burgerij als psychologische steun aan kinderen en forums voor volwassenen om thema's te bespreken als burgerlijke ongehoorzaamheid en vreedzaam verzet.

In de steden en in districten zijn revolutionaire raden of *majlis thawar* opgezet. Zij zijn vaak de eerste burgerlijke administratiestructuren in gebieden die van de staat bevrijd zijn, maar ook gebieden die onder staatsbestuur zijn gebleven [Rojava, dat formeel niet tegen Assad in opstand was, valt hierbuiten – J.B.]. Zij stellen de voorziening van de voornaamste diensten zeker, coördineren de activiteiten van plaatselijke comités en het gewapende verzet van de bevolking. Ongetwijfeld hebben ze in toenemende mate een vitale rol gespeeld naarmate de openbare diensten van de staat in sommige gebieden zijn verdwenen. Er is geen eenduidig model voor de Plaatselijke Raden, maar zij volgen hoofdzakelijk een of andere vorm van vertegenwoordigend democratisch model. Enkele hebben verschillende bestuursdepartementen opgericht om functies over te nemen die tevoren door de staat werden uitgeoefend. Anderen hebben meer succes gehad en zijn meer inclusief geweest dan anderen, die hebben moeten vechten om de bureaucratie van het oude regime weg te krijgen of die te maken hebben gehad met milities.

Terwijl de voornaamste grondslag van de activiteiten zich heel vaak op plaatselijk niveau afspeelt, is er een aantal koepels die zijn ontstaan om op regionaal en nationaal niveau te netwerken en te coördineren. Daaronder vallen de Plaatselijke Coördinatie Comités, de Nationale Actie Comités, de Federatie van de Coördinatiecomités van de Syrische Revolutie (FCC) en de Algemene Commissie van de Syrische Revolutie (SRCC). Geen ervan vertegenwoordigt de totaliteit van de plaatselijke comités en ze hebben verschillende organisatiestructuren en verschillende niveaus van samenwerking met of afzijdigheid van de formele politieke oppositie.

Een zeer grote bedreiging voor deze initiatieven staat los van de vervolging van activisten door het regime: het gebrek aan hulpmiddelen, het bloedbad door aanvallen van de staat op woongebieden en de toenemende verslechtering van de veiligheid en menswaardige leefomstandigheden. Enkele plaatselijke raden zijn gekaapt door reactionaire en contrarevolutionaire eenheden. Bijvoorbeeld hebben in Al-Raqqa niet-plaatselijke rebellengroepen met salafistische en taqfiri neigingen veel van de macht van de plaatselijke raad ontnomen. Omdat ze hebben geprobeerd een islamistische visie op te leggen die vreemd is voor vrijwel iedereen, hebben de inwoners van Raqqa voortdurend demonstraties tegen hen gehouden. In Juni 2013 gingen zij de straat op om te protesteren tegen het oppakken van familieleden door Jabat Al-Nusra. De vrouwen schreeuwen 'Schande voor jullie! Jullie hebben ons in naam van de islam verraden!' De hele maand augustus 2013 door heeft de bevolking vrijwel dagelijks geprotesteerd tegen de Islamitische Staat van Irak en Al-Sham (ISIS) waarbij ze de vrijlating eisten van honderden gevangen, ontvoerde en verdwenen personen. Op dezelfde manier begonnen inwoners van Aleppo de 'genoeg is genoeg'-campagne met een oproep tot een einde van mishandelingen door rebellen en om ze ter verantwoording te roepen. Deze demonstratie werd in juli 2013 gehouden voor het Sharia-hof in Aleppo nadat er een kind was gedood omdat die de profeet Mohammed zou hebben beledigd. De mensen roepen hier om berechting van de moordenaars met de leuze 'Het Sharia Comité is de geheime dienst van de Luchtmacht geworden' (de meest gewelddadige veiligheidsdienst van Assad). In Idlib waren ook mensen aan het protesteren tegen een pas opgericht Sharia Comité. Hier roepen zij: 'Wij zijn tegen het regime, tegen het moorden door extremisten en onderdrukking', en eisen de terugkeer van professionele (onafhankelijke) rechters naar het hof in plaats van religieuze leiders.

door Leila Al Shami

vertaling en bewerking: Jan Bervoets

Deel III:
Rojava, goed of fout?

Een anarchistisch tweestromenland of een Babylonische spraakverwarring?

Op 13 mei van dit jaar publiceerde een groep The Hamilton Institute het verslag van een discussie over Rojava en de ervaringen van de Assyrische massa's die vier jaar geleden hun plaatselijke communes en raden hadden opgericht om de staat en in ieder geval Assad omver te werpen. De anonieme auteur van dit instituut sprak met een even anonieme vriend, die de situatie in 2013 had meegemaakt en nu ziet hoe in het buitenland de ervaringen van die tijd bleken te zijn overschaduwd door de geschiedenis van Rojava.* Toen Omar Aziz in 2013 in de gevangenis overleed was de Syrische staat in tientallen steden en dorpen vernietigd. Je zou kunnen zeggen dat er over het hele land een anarchistische maatschappij was opgekomen. Raden als in de tijd van Omar opgericht zouden er nu nog bij honderden bestaan. Nog steeds ontwikkelen protestbijeenkomsten zich tot organisaties en permanente structuren die de centrale staat vervangen. De plattelandscommunes van The Day After die in februari werden vermeld op 2.Dh5 maken dus deel uit van een groter geheel. Maar waarom lijken de massa's dan alleen in Rojava de macht te hebben overgenomen?

En waarom vindt het gebied Rojava geen aansluiting bij die gemeenschappen van Aziz, die immers hetzelfde zijn als de communes van de democratische autonomie? De beweging bloeide toch op met nevenvertakkingen in Turks Koerdistan en het Jezidigebied in Irak? Maar buiten Rojava bestaan er geen bindingen tussen deze communes die elkaar propageren, het stelsel van lokale netwerken dat alles de wereld instuurt

bereikt de grote media niet. Gedurende de jaren waarin Rojava zich zelfstandig verklaarde en voor het voetlicht kwam, moesten elders in Syrië de arbeiders- en burgergemeenschappen overleven, belegerd, weggeschoten, en volledig door de wereld opgegeven. Gebieden onder beheer van de opstandelingen zijn nooit in staat geweest duidelijk tot een gezamenlijkheid te komen, omdat de infrastructuur door bombardementen van de staat slechts uit puinhopen bestaat. De bewegingen zijn op drift geslagen.

Het gevolg is dat ballingen die in steeds groter aantal de discussiefora in het westen gaan betreden verbitterd klagen over de miskenning van de oorspronkelijke boodschap, die niet is gehoord. 'De meeste mensen van internationaal links luisterden of naar de ideologie van Assad of de ideologie van Rojava maar waren niet in staat of te begrijpen van wat de Syrische revolutie werkelijk had gedaan.' In dit commentaar wordt de Syrische revolutie niet meer gezien als verenigbaar met de revolutie in Rojava, en volgt men met wantrouwen hoe Rojava zich meer en meer ontwikkelt tot een staat met grenzen.

En dit leidt tot uitspraken als 'Waarom moeten de anarchisten hun solidariteit pas tonen als zij expliciete anarchistische theorie horen?' 'Ideologie weerhoudt ons om te zien wat werkelijk gebeurt?' Tegenover de praktijk van de Syrische revolutie wordt die van Rojava als ideologie gesteld, die de schijn krijgt het stalinisme van de oude PKK te maskeren. Zelf ben ik van mening dat de uitspraak: 'Ik denk dat we allemaal kunnen denken aan andere bewegingen waarbij anarchisten hebben geaarzeld of geweigerd mee te doen', ook voor Rojava zal moeten gelden totdat het tegendeel bewezen is.

Een andere academische verklaring is: 'Als de organisaties van onderop aan politiek gaan doen is dat tevens cultuur'. Dus worden die niet als een politieke entiteit beschouwd maar een object voor cultureel-antropologische studeerkamers en dus onbelangrijk om kennis van te nemen, ook al ontwikkelt deze cultuur zich in een levensstijl die de staat bestrijdt en een al dan door God gegeven 'overheid' of regering uitsluit. En zij zeggen: wat we moeten doen voor Syrië is alles ter discussie stellen wat door de media in het buitenland op tafel wordt gelegd, want dat raakt de kern van de situatie niet: het regime, de oppositie van de elite in ballingschap (waartoe dus overigens nu ook de auteurs zelf behoren), het vrije leger, de islamistische militie, de PYD, gender rollen, democratie. Waar we ons van bewust moeten zijn is dat overal in Syrië er –

welke elite of macht er de overheersing claimt – organisaties of kernen van organisaties zijn die de staatsmacht als zodanig aanvechten en alternatieve vormen van leven hebben geschapen – een algehele anarchistische onderlaag of substraat. Dat wordt pas verwoest als die gemeenschappen door bommen, massa-executies en andere vormen van terreur volledig zijn uitgewist of verdreven. En dat gebeurt helaas, omdat het Midden-Oostelijke staatssysteem – en daaronder reken ik naast Assad ook Erdoğan en Netanyahu! – zijn apparaat tot in zijn uiterste dodelijke consequenties toepast en een leeg gebombardeerd maanlandschap van versplinterd beton achterlaat. Gesteund door Poetin, die verdomd goed weet dat er ook in Rusland anarchisten bestaan en daarom zijn Goelag in stand houdt, en gedoogd door de VS, die de voorkeur geven aan sterke mannen boven een revolutionaire maatschappij die de macht heeft aan de wereld een ander voorbeeld te geven.

Voorlopig ga ik er dus nog van uit dat in Rojava de democratische autonomie nog wordt nageleefd, zij het dan bij gebrek aan nadere informatie. We weten niet of dezelfde autonomie daadwerkelijk ook in het in 2015 veroverde Tel Abyad wordt nageleefd, dat vóór de bezetting van IS een autonoom onderdeel was van het Plaatselijk Coördinatie Comité van Raqqa, een gemeenschap onder zelfbestuur. We kunnen dus ook niet de veronderstelling tegenspreken dat het communalistische gebied Rojava ook 'generaliteitslanden' kent waarbij de maatschappelijke zorg van de Asaisj, – die door Karadjis overigens gewoon politieagenten worden genoemd, wel eens wat meer betekent dan alleen maar het opruimen van mijnen en clusterbommen en helpen met puinruimen. Maar we kunnen in het internationale debat wel constateren dat er verschillen van opvatting zijn tussen degenen die solidair zijn met Rojava en de Syrische anarchisten die daar sceptisch tegenover staan en Rojava als een staat zien.

Met name de Australische journalist Michael Karadjis, die in het voorjaar van 2014 een bezoek aan Rojava bracht en een uitvoerig en enthousiast stuk schreef over zijn reis, heeft nu felle kritiek. De verklaring van 19 maart 2016 die een vertegenwoordiger van Rojava uitvaardigde als protest tegen zijn uitsluiting van het vredesoverleg in Genève is door mij geïnterpreteerd als een oproep tot afschaffing van de staat. Karadjis is van mening dat dergelijke verklaringen veeleer duiden op beginselen die door een centraal staatssysteem worden uitgevaardigd en niet het product zijn van een open diplomatie waarmee propaganda wordt gevoerd. Misschien had Rojava in zijn ogen zich beter principieel van dergelijke mogendhedenconferenties moeten onthouden, evenals van andere verzoeken om erkenning. Maar dan vergeet men dat alle inwoners van Rojava als gevolg van Turkse diplomatie als 'aanhangers van de PKK' op een internationale terroristenlijst staan en dat ook daar op internationaal niveau contra-informatie noodzakelijk is.

Toch kunnen we tegenstellingen niet ontkennen. Er bestaat een historisch verschil tussen de totstandkoming van de revolutie van Rojava en de revolutie als gevolg van opstanden elders. In Rojava, maar ook in Diyarbakir en de Koerdische districten in Turkije hebben zich al eerder democratische zelforganisaties gevormd, met eigen sociale systemen en eigen 'culturen'. In Turkije leidde dat tot repressie, in Syrië werd dat gedoogd. Daar hadden deze initiatieven niet geleid tot een directe aanval op de administratie van het regime-Assad. Assad kende namelijk de Koerdische regio's autonomie toe door een machtsoverdracht aan de PYD, en kocht daarmee voor zichzelf de vrijheid om niet op twee fronten zijn luchtmacht te hoeven inzetten. De Koerden zelf accepteerden de situatie en ontliepen daarmee de vatenbommen voor Homs, Aleppo en zoveel andere steden. Het gevolg was dat de Koerden zich afzijdig hielden van Arabische demonstraties maar ook optraden tegen Koerden die daarmee wel degelijk sympathiseerden, zoals in Amuda in 2013.

In Damascus werd het manifest van Omar Aziz verspreid toen vanuit Turkije een PKK-delegatie zichzelf presenteerde voor de internationale anarchistische bijeenkomst van St. Imier. Dat leidde tot verder onderzoek in Syrië, maar in andere regio's dan Rojava of Diyarbakir – waar toen nog behoorlijke websites waren – was het moeilijk contact maken. Bovendien kregen we later ook het akkoord van de Turkse DAF. Er is na berichten van de dood van Aziz nog naar inlichtingen over zijn organisaties gezocht door Britse anarchosyndicalisten van *Solidarity*, maar dat heeft voor de berichtgeving op anarchistische netwerken niets opgeleverd. Het resultaat is dat tal van anarchisten, comitéleden en bewuste revolutionairen uit Aleppo, Damascus en Homs hun ballingschap zijn ingegaan met het besef dat zij als enige overlevenden hun idealen hebben moeten betalen met bloedige en vernietigende offers van huis, haard en verwanten, iets waarvan Rojava zich heeft weten te vrijwaren. En als zij bovendien dreigen te worden vergeten, steekt dat.

Er is echter nog een ernstiger verschil en dat is het aspect van de gewapende strijd. Rojava is verbonden met de PKK, die op zijn beurt is verbonden met een guerrillatraditie. Niet die van Mao Zedong of Che Guevara, maar wel de tradities die we herkennen van Nestor Machno en de Spaanse geschiedenis die aan hun gedachtegoed voorafging. De Koerden waren dus principieel weerbaar. De anarchistische bewegingen elders waren dat niet, velen daarvan waren zelfs principieel geweldloos en handelden massaal op de manier van de Palestijnse volkscomités in hun strijd tegen de Muur. Toen Aziz zijn manifest schreef, beschikten de massa's kameraden dus niet over middelen om zich tegenover Assads leger te verweren en eindeloze herhalingen van een niet in de openbaarheid komend Sharpeville was ook geen oplossing. In zijn manifest zoekt hij dus hulp van buitenaf en bedenkt hij een procedure om het Vrije Syrische Leger (FSA) in te huren en aan de raden te verbinden. Anders dan het YPG-stelsel, dat in principe wortels in de eigen gemeenschap heeft, is de FSA een vreemd leger, en waar men daadwerkelijk de hulp van de FSA inriep ging men vaak bij een of andere islamitische duivel te biecht. Militarisering leidde hier tot meer ontaarding. Niet zelden werden besturen van radenrepubliekjes vervangen door coups van het Islamitisch Front of de Moslim Broederschap, of losse militante salafistengroepen, vaak bewapend door Saoedi-Arabië of Qatar – of erger: door Al Nusra of IS. Tekenen daarvan waren al hierboven over het verslag van 2013 te bespeuren. In Idlib, dat nu in handen van IS is, zijn regelmatig democratische demonstraties tegen de toenemende willekeur van zogenaamde sharia-rechtbanken, maar die bestaan ook in gebieden waar minder extremistische salafisten het recht in handen hebben genomen. Anders dan Karadjis betwijfel ik of onder dit bestuur de vrijheid van zelforganisatie zodanig is dat iedereen – zowel man als vrouw – de werkelijke vrijheid heeft bereikt of dat de gemeenschappen bereid zijn hun grenzen te slopen of culturen uit te wisselen.

Intussen hebben zich in en rond Rojava ontwikkelingen voorgedaan die tot verontrusting leiden. Rojava heeft nadat het in 2014 delen van West-Irak en de mensen op de berg Sinjar had bevrijd zich moeten verweren tegen een wraakactie van IS, dat Kobani aanviel. Bij de verdediging van de stad leverden de VS luchtsteun, enkele wapens en bemiddelden zij bij Barzani om troepenversterking door de Peshmerga. Sedertdien voert de YPG offensieve oorlogen met hulp van de VS tegen IS. Dit leidde tot de bevrijding van Tel Abyad en de verbinding van Kobani met het kanton Jazeera (Cizire). De militaire eenheden van Rojava werkten nu verder met de Amerikanen voor de verovering van Manbij be-

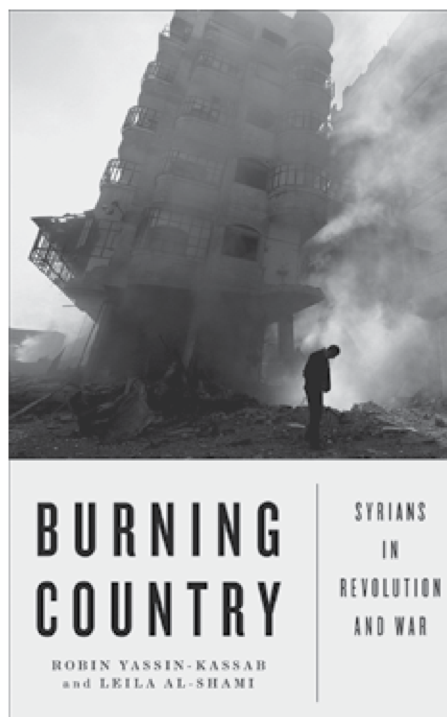
westen de Eufraat en van Raqqa, het IS-hoofdkwartier bezuiden Tel Abyad.

De discussies tussen de Syrische anarchisten en de aanhangers van Rojava hebben zich toegespitst toen in het voorjaar van dit jaar eenheden van de YPG en de SDF links van Kobani de Eufraat overtrokken. Doel daarvan leek in de eerste plaats het veiligstellen van een watervoorziening en een oliewinning uit handen van IS. Maar tegelijkertijd was er de missie-Manbij tegen IS. Daarmee had de democratische autonomie zich definitief op het district Aleppo, het gebied tussen Kobani en Afrin gevestigd. Manbij zit intussen met de gebruikelijke platgebombardeerde wijken met boobytraps en leeggeroofde bakstenen holen, duizenden ontvoeringen en slachtoffers van massa-executies en andere sporen van de vertrokken bezetter. Want IS voerde een continu schrikbewind omdat het werd ontvangen door massademonstraties van de democratisch georganiseerde bevolking. Laten we hopen dat de militaire raad die nu in Manbij is gevormd zich nog kan wortelen op de democratische organisatie van het restant.

De samenwerking van de YPG met de VS tegen IS is al verontrustend te noemen, omdat dit al lijkt op ‘verbreiding van de revolutie door verovering’ en een spel met afgebakende terreinen. Want naarmate de jaren vorderen worden de grenzen rond Rojava hogere muren, meestal van omringende landen, maar ook door eigen verdedigers. Rojava krijgt het geografische uiterlijk van een staat, met eigen bestanden, diplomatie en stedendwingers. En daarmee wordt de democratische autonomie ingeperkt en komt daarvoor staatshandelen in de plaats. YPG-leiders roepen zelfs op om ook Afrin met de rest van Rojava te verbinden.

Maar het wordt nog erger. Op 15 februari 2016 wordt vanaf de andere kant van Afrin het nabije stadje Tel Rifaat veroverd met luchtsteun van de Russen. Tijdens deze operatie bombardeerden de Russen drie ziekenhuizen. Volgens de Koerdische propaganda werd er tegenstand geboden door Al Nusra, maar in feite was Tel Rifaat al door de bevolking van IS ontdaan met hulp van het Vrije Syrische Leger. De legers van Afrin (SDF) gingen op dezelfde manier voort met de verovering van Azaz, dat gelegen was aan de rand van de vluchtcorridor Aleppo-Turkije en de vrijplaats die daarmee verbonden was. Een en ander leek aanleiding voor Turkije te zijn om zelf zijn door de NAVO goedgekeurde claim op een bufferzone in Syrië met militaire middelen te verzilveren.

Het optreden van Afrin lijkt de anarchie te verraden. In mijn vorige stukken over Rojava is voetstoots aangenomen dat de binnenlandse structuren in Afrin dezelfde zijn als in Cizire en Kobani, maar daarover heb ik nu twijfel: heeft de interne ontwikkeling wel tot communevorming geleid, of is de invloed van oude PKK-stalinisten hier groter geweest? Hoe dan ook, de wijze waarop Tel Rifaat is veroverd wijkt aanzienlijk af van de relatieve(!) voorzichtigheid waarmee rond Tel Abyad en Manbij is geopereerd. Zij is ook niet te verdedigen. De centrale woordvoerders van YPG en PYD doen dat echter wel; zij voeren aan dat het Vrije Syrische Leger verbonden is met Al Nusra. Dat lijkt voor het district Aleppo niet juist. Ok, er stond een sharia-rechtbank in Tel Rifaat, er was een dominante beweging Liwa al-Fatah, een sekte van het door Saoedi-Arabië gesteunde Islamitisch Front. Ook waren in dat klimaat leiders rond, die bijvoorbeeld om de doodstraf van sjiieten vragen maar door andere geestverwanten weer worden tegengesproken. Mogelijk is ook gebrek aan watervoorziening in Afrin de reden en is men daarom tot uitbreiding overgegaan. Maar niets van dat alles is reden voor steun aan daden die in strijd zijn met de Conventie van Genève en zeker geen goed doen aan onze zaak! Door dit optreden is binnen het district Aleppo een frontenoorlog ontstaan, waarbij perspectieven voor anarchistische solidariteit en wederzijdse hulp ver te zoeken zijn.

Inmiddels heeft een en ander ook tot Turks ingrijpen geleid. Turkije had kort na de IS-aanslag in Suruç in juli 2015 bij de NAVO gedaan weten te krijgen dat het desgewenst een bufferzone mocht vormen in Noord-Syrië om ‘het terrorisme te bestrijden’. Het is de zone waar Turkmenen kort daarop Russische piloten hadden afgemaakt uit een door Turkije neergeschoten vliegtuig. Erdoğan, die na de verwikkelingen rond de staatsgreep van 15 juli 2016 de volledige macht aan zich had toegetrokken en gevrijwaard was van alle parlementaire oppositie, – en met het bloed van Cizre, Nusaybin en middeleeuws Diyarbakir aan zijn handen – zag nu ook reden om zijn claim op *Lebensraum* waar te maken en viel Jalablus binnen. Tegelijkertijd wist hij na een gesprek met president Obama en vice-president Joe Biden van de VS te bewerkstelligen dat ‘de Koerden’ zich uit het district Aleppo zouden terugtrekken met de Eufraat als demarcatielijn. Dat is volgens berichten uit het Pentagon daadwerkelijk gebeurd. Maar de militaire raad blijft bestaan en daarmee zal het volk van Manbij zich moeten verweren.

Wat wij moeten doen is vasthouden aan solidariteit met de globale visie van een anarchistisch Syrië in een federale organisatie van steden, regio’s en discussies voeren, verklaren en argumenten onderzoeken en problemen stellen, maar geen partij kiezen. Er mogen geen partijen ontstaan. Beide groepen, waarvan we nu weten of mogen hopen dat de bewegingsgolf die Aziz heeft beschreven de grootste is, zijn van dezelfde ideeën uitgegaan en hebben dezelfde processen gevoerd – zij waren op weg niet alleen een omverwerping te bewerkstellingen maar de klassenstrijd tegen de staat te winnen. Je zou hun commentaren en daden achteraf kunnen beoordelen aan de hand van criteria die de eenheid aan de basis zouden hebben versterkt of verstoord. Maar daarvoor is de tijd nog niet aangebroken.

door Jan Bervoets

Noot

* Veel, oneindig veel meer hierover in: Robin Yassin-Kassab en Leila Al-Shami, *Burning Country: Syrians in Revolution and War* (Pluto Press: Londen 2016), dat qua historische betekenis te vergelijken is met het werk van Volin over Rusland, Arsinov over Nestor Machno en Augustin Souchy over Spanje. Maar deze beschrijving van wat nu een vergeten revolutie dreigt te worden is veel breder van opzet, veel meeslepender en veel directer van overtuigingskracht.

Inleiding

Het thema van deze *Buiten de Orde* is marktwerking. Hier kan je van alles onder scharen, en dat hebben we dan ook gedaan. Belangrijke trefwoorden zijn in ieder geval (neo)liberalisme, anarcho-kapitalisme en vrije markt. De artikelen bevatten vooral analyses en kritieken op het neoliberale economische systeem, en zijn niet zozeer gericht op het aandragen van alternatieven. Hopelijk kunnen we daar het thema in een volgende *Buiten de Orde* aan wijden.

Zo is er bijvoorbeeld aandacht voor Karl Polanyi's boek *The Great Transformation* (1944), een vergeten klassieker, van Kees Provincie. In het boek wordt onder andere de ruilhandelsmythe onderuit gehaald, om vervolgens aan te tonen hoe ironisch genoeg de *laissez faire* economie een geplande operatie van het kapitaal was. En over hoe het kapitaal land en arbeid commodificeerde en het oude dorpsleven en zelfvoorzienende landbouweconomieën vernietigde met massale hongersnoden tot gevolg.

Vervolgens neemt ook Mariama Cromer marktwerking op de korrel in haar artikel 'De neoliberale veren afschudden'. Zij ontmaskert het marktmechanisme als een natuurlijke wetmatigheid, die claimt niet alleen op het economische maar ook op het politieke, maatschappelijke en sociale vlak de meeste efficiëntie op te leveren.

Peter Storm schrijft een artikel over anarcho-kapitalisme, waarin hij haarfijn (en hopelijk voor eens en altijd) duidelijk maakt dat het niets met anarchisme te maken heeft. Anarcho-kapitalisten maken het eigendomsrecht tot iets absoluuts, een opvatting die haaks staat op de overtuiging van het anarchisme.

Hadrian Ferran blikt vooruit naar een staatloze, anarchistische maatschappij, de enige maatschappij waarbinnen een waar vrij verkeer van personen en goederen kan bestaan: vrije markt communisme.

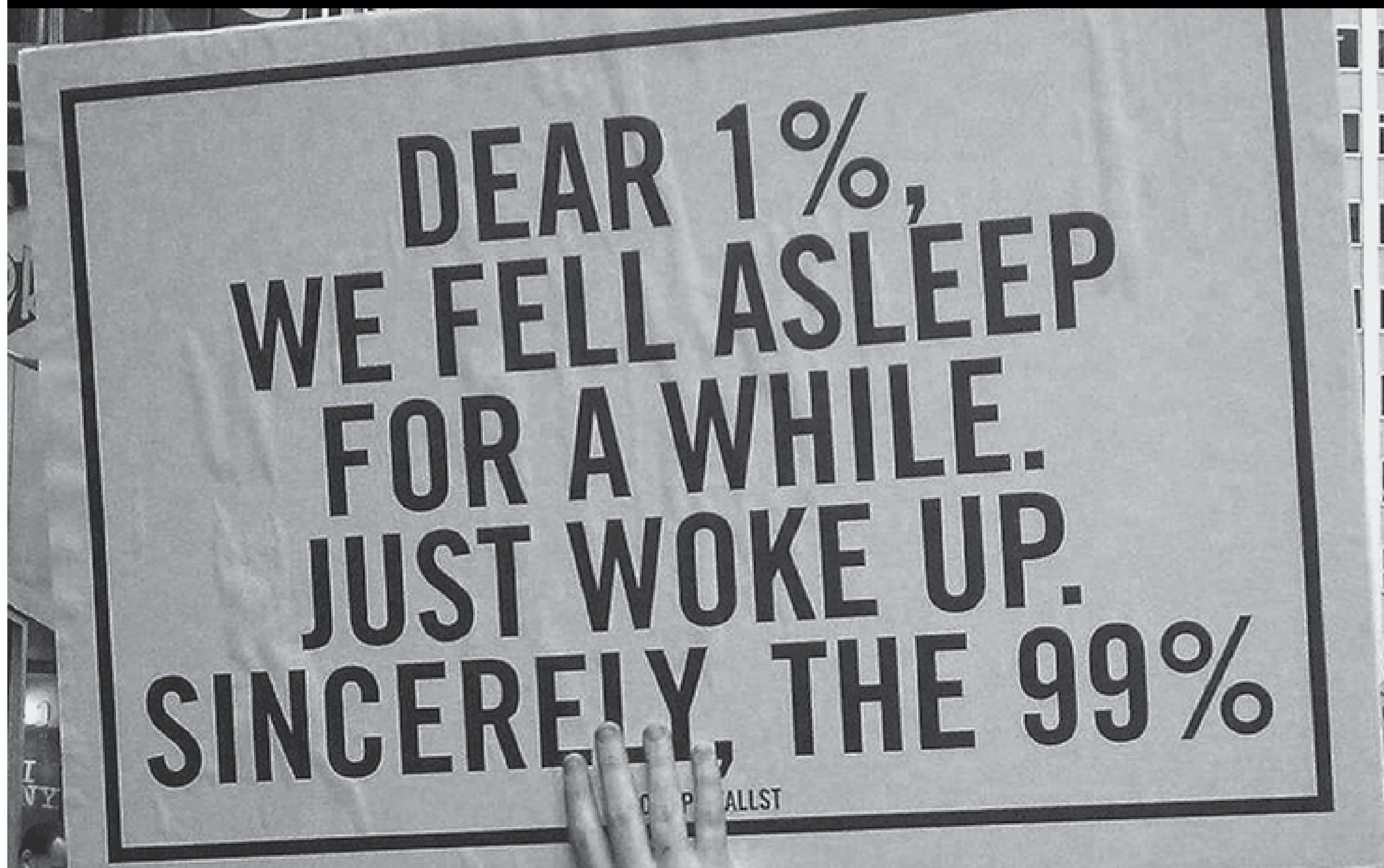
In het artikel 'Globalisering en uitbuiting' van Fricche wordt de noodzaak bepleit van een gemeenschappelijke strijd tegen het globale kapitalisme dat de sociale piramide heeft omgedraaid.

En ook Sjakoo's boekentips staat in het teken van marktwerking.

Genoeg stof tot nadenken hopen we.

Marktwerking

De neoliberale veren afschudden

Een analyse van de waarde van marktwerking

Markt is in deze tijd geen eenduidig begrip. Marktwerking heeft zich kunnen vestigen als de manier waarop we de economie kunnen verbeteren: hoe meer marktliberalisatie, hoe beter die markt functioneert, wat in ons aller voordeel uitpakt. Het concept van marktwerking staat echter in contrast met de reële effecten die deze praktijk van marktliberalisering oplevert. De belofte van betere goederen en sociaaleconomische omstandigheden pakt uit als een concentratie van economische macht en de verscherping van sociaaleconomische ongelijkheid.

Aan de ene kant bestaat er het idee van een marktplaats, waar mensen goederen uitwisselen in hun eigen voordeel. Losstaand daarvan bestaat er in de orthodoxe neoklassieke economie het concept marktwerking. Marktwerking wordt beschouwd als een proces dat het effect heeft dat er uit de verhouding tussen vraag en aanbod op de markt een evenwichtsprijs voor een product tot stand komt. Als economisch instrument is het concept marktwerking eigenlijk een graadmeter voor het snel, minder snel of helemaal niet tot stand komen van deze evenwichtsverhouding, die een zekere stabilisatie of optimalisatie zou moeten geven. Aan de andere kant bestaat er de specifieke neoliberale waardering van het concept marktwerking, die stelt dat het zonder inmenging laten voltrekken van de markt ons economische groei en dus voorspoed zal brengen. Overheidsbeleid dat de positie van het bedrijfsleven niet ten goede komt, wordt als belemmerende inmenging beschouwd (slecht voor de concurrentiepositie) en de standaarden die het bedrijfsleven zelf nastreeft worden marktliberaliseringen genoemd. Wanneer het neoliberalisme in naam van het ‘algemene belang’ de vrijheid van de markt omwille van de marktwerking zelf gaat vereren, koesteren en hardhandig verdedigen, dan is er heel wat anders aan de hand. De neoliberale retoriek probeert ons te laten geloven dat we om goed van de marktplaats gebruik te kunnen maken hún waardering van marktwaarde nodig hebben.

Welke van deze drie concepten: marktplaats, marktwerking en de neoliberale waardering, hoort niet in het rijtje van bruikbare ideeën voor de toekomst thuis? Mijns inziens is de laatste in een progressief toekomstbeeld niet relevant. Het is immers deze ideologie die het economisch beleid al jaren bepaalt, en waarin de orthodoxe neoklassieke economische wetenschap al decennia stagneert. De neoklassieke economische wetenschap kunnen we begrijpen als het overheersende economisch paradigma van deze tijd.

Volgens de neoliberale redenering van marktwerking profiteert iedereen ervan als er meer economische transacties plaatsvinden. ‘Vrijheid van de markt’ in neoliberale zin kan ook betekenen dat er onder de noemer van vrijheid limiterende afspraken omtrent handel drijven worden vastgelegd; deze handelsafspraken bevorderen blijkbaar ook de vrijheid van de handel. Maar bepaalde afspraken, zoals bijvoorbeeld over milieubeleid en arbeidsomstandigheden, zijn dan weer handelsbelemmeringen, omdat ze de vrije markt weer zouden tegenwerken. Wat in het neoliberale taalgebruik een ‘belemmering’ of een ‘bevordering’ wordt genoemd, hangt af van het voordeel of nadeel voor de hoge sociaal economische klasse. Een handelsafspraak

waarop deze klasse achteruit gaat is een belemmering, en een waarop deze op vooruit gaat is een bevordering.

Een marktplaats is sinds eeuwen een plek om in ons voortbestaan te voorzien door goederen uit te wisselen. Die marktplaats hebben we altijd gewild en daarop zou zeker een grote vrijheid moeten bestaan. Marktwerking als neutraal economisch instrument, die dient als indicatie van de stabiliteit van de prijs van een bepaald product, kan wellicht een nuttig doel dienen, of aangeven dat er juist totaal geen sprake van marktwerking is. Dit laatste is gebleken in veel van de sectoren waarop dit instrument is toegepast. Ondanks dat marktwerking haar eigen gebreken al aan de bevolking heeft getoond, blijft het volgens de neoliberalen de manier om welvaart te creëren.

Wat er precies onder neoliberalisme moet worden verstaan is echter geen uitgemaakte zaak. Onder de tendens van neoliberalisering vallen ook de verschillende uitwerkingen van het neoliberale beleid. Door eigendommen aan het collectief te ontnemen en letterlijk te verkopen aan de hoogste bieder, heeft neoliberalisering voornamelijk tot effect gehad dat wat voorheen publiek kapitaal was nu als privé eigendom in de handen van de hoge sociaaleconomische klasse gecentreerd is. Het problematische aspect van deze klasse is niet dat het geen volledig statisch gegeven is. Sociaaleconomische mobiliteit is mogelijk en er is dus in beperkte mate sprake van een stijgende meritocratie. Juist de structurele vergroting van ongelijkheid maakt dat deze klasse symbool staat voor de onrechtvaardigheid van het economisch systeem; deze overmachtige klasse komt voort uit de blauwdruk van het economisch model. De economische groei is in het neoliberale tijdsbestek juist trager geworden. Door het uitblijven van brede economische groei heeft deze uitverkoop bovendien de sociale tegenstellingen vergroot.

In plaats van een brede verdeling van de welvaart ontstaan er overal ter wereld uitzonderlijk grote concentraties van rijkdom en macht. De asymmetrische machtsrelaties tussen individuen en bedrijven zijn onder het neoliberalisme verder verscherpt. Deze asymmetrische machtsverhouding kan ook begrepen worden als de klassenstrijd tussen kapitaal en arbeid, en daarbij wordt in dit geval de strijd vanuit het kapitaal gevoerd; globale regulering heeft enkel tot doel om internationale handel, financiële stromen en productie te faciliteren, maar regulering die bijvoorbeeld de werk en dus leefomstandigheden van arbeiders ten goede komt, is volgens de neoliberale theorie onwenselijk. En dat geldt ook voor alle veranderingen die nodig zijn om de natuur te besparen van een al te zware aantasting door menselijke producerende en economische activiteiten.

Deze asymmetrische machtsverhouding kan ook begrepen worden als de klassenstrijd tussen kapitaal en arbeid

In het neoliberale tijdperk wordt het wordt het marktmechanisme beschouwd als een natuurlijke wetmatigheid, die de best mogelijke resultaten en meest efficiënte economische productie oplevert. Sferen die voorheen tot de publieke voorzieningen behoorden en niet aan marktwerking onderhevig waren – zoals zorg, onderwijs, post, openbaar vervoer, telefonie, energie- en watervoorzieningen etc. – worden tot economische sectoren gemaakt en zodoende aan het marktmechanisme blootgesteld. Onder het neoliberalisme wordt privé-eigendom geprefereerd boven collectief eigendom; nationale bedrijven worden geprivatiseerd en blootgesteld aan marktconcurrentie, wat de producten beter en meer rendabel, ofwel, winstgevend zou moeten maken. Het neoliberalisme baseert zich op de neoliberale theorie, welke stelt dat het algemene belang en de economische groei bevorderd worden door het streven naar winstmaximalisatie. Deze gedachtegang is opgenomen in het collectieve bewustzijn; de neoliberale veronderstellingen worden als vanzelfsprekend genomen en daardoor moeilijk herkend als een historische periode waarin binnen het economische veld één specifieke economische theorie domineert. Het neoliberalisme heeft zichzelf al als vals aangetoond, maar blijft nog steeds nadrukkelijk aanwezig in het economisch paradigma van onze tijd en sluimert onopgemerkt in het gedachtegoed.

Neoliberalisme speelt zich niet enkel in het economische, maar ook op het politieke, maatschappelijke en sociale gebied af (in wezen zijn dit samenhangende en dus geen gescheiden gebieden). Daarbij wordt de menselijke ervaringswereld overwegend gedomineerd door abstracte marktwaarde; de marktwaarde weegt in het neoliberalisme zwaarder dan alle andere waarden. Hoe meer de markt het menselijk leven binnendringt, hoe meer het leven gericht wordt op abstracte, levenloze entiteiten. Wanneer sectoren als de zorg en het onderwijs markten worden, krijgen deze sociale handelingen het abstracte karakter van handelswaar. Het marktmechanisme bepaalt in de neoliberale cultuur de manier waarop waarde als zodanig begrepen wordt; de intrinsieke waarde kan niet worden gevat in markttermen en wordt daardoor niet in de waarde berekening meegewogen. Soms probeert men sociale, culturele of emotionele waarden van een monetaire waarde te voorzien; daardoor worden intrinsiek waardevolle zaken gedegradeerd tot een dode, abstracte ruilwaarde. Doordat de concrete en abstracte waarden zich in een totaal verschillende dimensie van waardering bevinden, kan de abstracte monetaire waarde onmogelijk uiting geven aan de waarde die zo'n zaak voor zijn vercommercialisatie droeg. Je kunt bijvoorbeeld zeggen, 'de zorg voor mijn moeder is me wel 500 euro per maand waard', maar in wezen vind je de zorg voor je moeder de moeite waard om redenen die totaal los staan van een financiële overweging. Dit proces, verderop commodificatie genoemd, waarin concrete waarde verduisterd wordt door abstracte ruilwaarde is kenmerkend onder het kapitalisme en heeft onder het neoliberalisme verdergaande vormen aangenomen.

Zowel de staat als het burgerschap wordt in het neoliberalisme in dienst van de economie gesteld; de samenleving dient zich te schikken naar geo-economische tendensen om daarmee de marktwaarde en concurrentiepositie te beschermen. De neoliberale staat onderwerpt zijn burgers aan de dominantie van de markt. Collectieve goederen die door sociale strijd zijn verkregen, worden door neoliberalisering uit handen gegeven. Ook het persoonlijke leven wordt door de markt geïnfiltreerd; de abstracte marktwaarde wordt de dominante waarde waarmee de mens zijn leven begrijpt, ervaart en invult. In het neoliberalisme is de mens homo economicus, die zelf verantwoordelijk is voor zijn menselijk kapitaal; het menselijk leven staat geheel in het teken van economische overwegingen. Het politieke lexicon verwordt tot een marktlexicon, waarin de enige waarde die overblijft de marktwaarde is, waarmee de mogelijkheid tot politieke kritiek op de prominentie van het marktmodel danig vermindert dan niet geheel verdwijnt. Omdat het politieke spel van neoliberale spelregels is voorzien, is het enige dat de politiek nog kan doen de markt voorzien van de omstandigheden en benodigdheden die door haar worden verlangd.

Neoliberalisering vereist zowel politiek als economisch de constructie van een populistische marktcultuur die op individuele consumptie is gebaseerd. Door het neoliberalisme worden de grenzen van de commodificatie steeds verder opgeschoven. In het algemeen wordt op de marktplaats het belang van contractmatige relaties benadrukt. Commodificatie veronderstelt immers dat het bestaan van eigendom en ruilhandel meer primair is dan het bestaan van processen, dingen, en sociale relaties; aan deze zaken kan een monetaire waarde worden toegewezen en ze kunnen onder een legaal contract verhandeld worden. Onder het neoliberalisme wordt marktefficiëntie het gewenste ethos dat alle andere ethische overwegingen overbodig maakt. Het marktmodel wordt het hoogste goed dat elke mogelijke sfeer van menselijke activiteit moet komen te reguleren. Dit transformeert niet alleen radicaal de organisatie, maar ook het doel en het karakter van de vercommercialiseerde activiteit. Wat misschien nog het meest schrijnend is aan deze neoliberale verwarring waarin de wereld zich begeeft, is de overtuiging dat economische ongelijkheid uiteindelijk meer economische gelijkheid als uitkomst zal hebben. Dit idee legitimeert en stabiliseert de sociaaleconomische tegenstellingen en maskeert die tegelijkertijd door ze voor te stellen als een noodzakelijke of zelfs wenselijke situatie. Filantropische retoriek van grote bedrijven draagt hieraan bij. De waarde die de ondernemers creëren is volgens de neoliberale theorie waarde voor de gehele samenleving; want door de ondernemersklasse wordt welvaart gecreëerd, dus is de ongelijkheid legitiem. Dit soort overwegingen maakt het ook mogelijk dat een ruw economisch middel als het bruto nationaal product (BNP, u kent het wel) wordt gezien als een reële maatstaf van de voortgang van de economische stand van zaken in een land. Op de werkelijke economische situatie kan een dergelijk instrumenteel gemiddelde nooit zicht bieden. De realiteit is dat er een kapitaalaccumulatie naar de hoge klasse heeft plaatsgevonden door de rest van de bevolking te onteigenen door middel van privatisering; beleidsmatig werkt het neoliberalisme in het voordeel van de heersende klasse en de ongelijkheid die veroorzaakt wordt is structureel van aard.

Het idee dat ‘de rijken rijker worden en de armen armer’ is tot een platitude verworden, die bij onze sociaaleconomische werkelijkheid lijkt te horen. Hoewel het contra-intuïtief kan aanvoelen, is het feit dat de rijken rijker worden en de armen armer geen natuurwet, maar de uitkomst van een specifieke historische ontwikkeling van de economische praktijk. Dit is niet een effect van het neoliberalisme maar komt ook structureel voort uit de kapitalistische basis; door de neoliberale draai is de macht van het grootkapitaal echter wel degelijk vergroot en versterkt.

> Het feit dat de rijken rijker worden en de armen armer is geen natuurwet, maar de uitkomst van een specifieke historische ontwikkeling van de economische praktijk

Omdat de neoliberalisering structureel sociale ongelijkheden produceert, biedt het voor het overgrote deel van de menselijke bevolking geen begerenswaardige toekomst. Door de toenemende sociale tegenstelling

ontstaat er een sentiment waarin de legitimiteit van het politieke bewind meer ter discussie wordt gesteld en dit verhoogt de druk om de sociale tendensen te doen keren. Een ideologie die de ongelijkheid stabiliseert kan een dergelijke historische ontwikkeling belemmeren. Voor het op gang brengen van een historische ontwikkeling, waarin de sociaaleconomische wereld kantelt in richting van een meer egalitaire verdeling van welvaart en welzijn, is het nodig dat het besef van klassentegenstellingen herkend wordt en vooral dat begrepen wordt hoe deze tegenstellingen structureel tot stand komen.

Hoe meer mensen de valsheid van de neoliberale veronderstellingen inzien, hoe groter de kans dat er een brede beweging voor verandering komt. Tijd om het neoliberalisme te onderzoeken en haar valsheden te veroordelen. De kritische analyse van de neoliberale vooronderstellingen over marktwerking, is deel van de sociale beweging die zich van die vooronderstellingen weet vrij te maken. Daartoe dient het nut van openbare kritiek op het neoliberalisme. We moeten ophouden de orthodoxe neoklassieke economische modellen als waar aan te nemen en we moeten binnen de heterodoxe economische theorieën zoeken naar syntheses en naar nieuwe ideeën voor de toekomst. We moeten ons realiseren dat de vrijheid die door de neoliberale ‘vrije handelsverdragen’ wordt nagestreefd – hopelijk heeft dit stuk je kunnen laten inzien dat de term ‘vrije handelsverdragen’ een belediging is voor de intelligentie van de algemene bevolking –, voor een groot deel neerkomt op de vrijheid om zonder enige repercussies arbeiders en dieren uit te buiten, de aarde open te rijten om materialen eruit te putten en gifstoffen in de natuur te brengen.

Het feit dat de betekenis van de woorden vrijheid, gelijkheid en waarde zo is ingekaderd, is onderwerp van ideologische strijd. Wanneer wordt aangetoond dat het neoliberalisme niet het ideaal vervult dat de theorie voorhoudt, en niet het superieure economisch en politiek systeem is dat de beleidsvoerders beweren, wordt het een heel legitiem streven om een andere sociaaleconomische ordening te ambiëren. Kritiek op het fundament van de neoliberale theorie, marktwerking, is van cruciaal belang, omdat het een manier biedt om onder het dominante ideologisch betekeniskader van het marktdenken uit te komen. En die kritiek moet niet alleen aanwezig zijn binnen de economische wetenschap, en uitgesproken worden door de politieke elite, maar breed doordringen en uitgesproken worden binnen alle lagen van de maatschappij.

Wij hebben als mensheid door de geschiedenis heen al veel verschillende ideologische systemen van tirannieke overheersing gekend, maar toch hebben we deze steeds weer overwonnen. Ik geloof dat het nu, en steeds weer, zo zal moeten gaan. Deze overwinning zal zowel in de praktische wereld als in het bewustzijn moeten plaatsvinden. Praktisch moet er een sociaaleconomische ordening worden gerealiseerd die onderdrukking en uitputting voorkomt. We moeten voorbij gaan aan de binaire wereld van Oost - West, Kapitalisme - Communisme en Markt - Overheid. Op het gebied van het bewustzijn moeten we leren los te komen van de abstracte monetaire waarde die ons (onderbewust) zo sterk beïnvloedt en de denkpatronen die daarbij meekomen. En reflecteren op wat nu werkelijk het effect van de menselijke inspanning zou moeten zijn: Wat is Waardevol?

door Mariama Cromer

Anarchisme en anarcho-kapitalisme: werelden van verschillen

Waar eigendom en markt de scepter zwaaien, raakt vrijheid zoek...

Het anarchisme kent tal van varianten, want anarchisten hebben over tal van zaken zeer uiteenlopende opvattingen. Het is wijsheid als de aanhangers van het ene type anarchisme aanhangers van een andere variant tenminste erkennen als mede-anarchisten, hoezeer we onze onderlinge verschillen ook voor het voetlicht willen brengen. Maar niet alles wat zich anarchisme noemt, is dat ook werkelijk. Zo is er het zogeheten anarcho-kapitalisme. Aanhangers ervan geven zich voor anarchist uit, omdat ze evenals anarchisten tegen de staat zijn. Maar waar de afwijzing van staat en regering bij anarchisten deel uitmaakt van een afwijzing van hiërarchie en opgelegde autoriteit, daar is bij aanhangers van het anarcho-kapitalisme van zo'n diepere afwijzing van hiërarchische autoriteit geen sprake. Sterker nog: die autoriteit wordt op allerlei fronten openlijk aangeprezen, soms tot het legitimeren van slavernij aan toe.

Individualistisch individualisme is één ding...

Het feit dat voorstanders van anarcho-kapitalisme nogal eens sommige individualistische anarchisten als geestverwant of inspiratiebron aanwijzen, draagt bij aan de verwarring. En waar anarcho-kapitalisme duidelijk geen anarchisme inhoudt, doet individualistisch anarchisme dat wel degelijk. Voor we anarcho-kapitalistische opvattingen onder de loep nemen, is daarom een verkenning van dit individualistische anarchisme wel van enig nut. Dat doe ik voornamelijk aan de hand van *The Black Flag of Anarchy – Antistatism in the United States*, een boek van de hand van Corrine Jacker.

Individualistische anarchisten zijn als aanhangers en gangmakers van een stroming in de negentiende eeuw in de Verenigde Staten opgekomen. De opvattingen van dit type anarchisme behelzen, net als die van sociaal-anarchisten, een resolute afwijzing van de staat, van de regering. Maar waar sociaal-anarchisten – anarcho-communisten, anarcho-syndicalisten en aanverwanten – het alternatief zoeken in gemeenschappelijk eigendom en collectief beheer van land en fabrieken, daar hechten individualisten grote waarde aan persoonlijk bezit als voorwaarde voor de individuele vrijheid. Waar sociaal-anarchisten de economie omgevormd willen zien in vormen van arbeiderszelfbestuur, daar zien individualistische anarchisten een productiewijze voor zich waarin we feitelijk allemaal ZZP'ers zijn: kleine zelfstandigen die deels voor eigen gebruik produceren, deels voor uitwisseling.

Dit oogt ultraliberaal, vanwege het belang dat hier aan bezitsrechten wordt gehecht, en vanwege de erkenning van een vrije markt als mechanisme om productie te coördineren. Het is niet vreemd dat theoretici van het anarcho-kapitalisme hierop

inzoomen en sommige individualisten postuum voor hun ultra-liberale project rekruteren. Maar er is tussen anarcho-kapitalisme en individualistisch anarchisme een reeks wezenlijke verschillen. De kern ervan draait om dat bezitsrecht. Bij individualisten als Lysander Spooner, Josiah Warren en Benjamin Tucker is het glashelder: je mag bezitten wat je daadwerkelijk zelf hebt gemaakt. Niet meer. Je mag je dus geen producten van de arbeid van een ander toe-eigenen. Rente, woeker, huur, winst, het is niet legitiem. Een ander voor je laten werken en de meeropbrengst in eigen zak steken: het is niet acceptabel. Daar zijn individualisten onder de anarchisten het eens met sociaal-anarchisten, anarcho-syndicalisten, anarcho-communisten en aanverwanten.

Loonarbeid is voor de meeste individualisten daarmee ook niet legitiem, en alleen al dat onderscheidt ze van anarcho-kapitalisten voor wie het prima is als eigenaars personeel in dienst hebben. Benjamin Tucker vormt een uitzondering, iets waar de *Anarchist FAQ* nader op ingaat in de bespreking die deze publicatie aan het individueel anarchisme wijdt. Volgens hem mag loonarbeid, zolang de arbeiders maar de volle waarde van wat ze produceren, in de vorm van loon, terugkrijgen. Het behoeft weinig denkwerk om te zien dat met die voorwaarde de basis van loonarbeid wegvalt. Die berust er immers op dat een eigenaar anderen voor zich laat werken en méér aan opbrengst van dat werk overhoudt dan de eigenaar aan loon uitkeert. Daarop is immers de winst gebaseerd. Tucker is hier dan ook een beetje inconsistent, want afwijzing van inkomen dat niet aan eigen arbeid is ontleend hoort tot de kern van het individualistische anarchisme. Ook op een andere manier is de aanvaarding van loonarbeid inconsistent met anarchistische uitgangspunten: loonarbeid is werken voor een baas, en impliceert dus een hiërarchische verhouding.

Opmerkelijk is hoe dicht de kritiek van de individualisten op winst en dergelijke feitelijk staat bij de kritiek uit sociaal-anarchistische hoek. De oplossingen zijn anders van vorm. De kritiek op uitbuiting, en daarmee de onderliggende afwijzing van het kapitalisme, hebben sociaal-anarchisten en individueel anarchisten beslist gemeen, net als de afwijzing van institutionele hiërarchische en autoritaire verhoudingen, en van de staat. Hier wringen de uitgangspunten die Tucker als anarchist aanhangt, met een onderdeel van de uitwerking ervan. Hij is hierin overigens tussen de individualistische anarchisten een uitzondering. De meesten van hen zien in loonarbeid terecht niets anarchistisch.

> Een ander voor je laten werken en de meeropbrengst in eigen zak steken: Het is niet acceptabel

Verwarrend is bij individualisten soms wel het woordgebruik. Soms spreken ze van bezit, soms van eigendom. Maar het gaat hoe dan ook niet om een absoluut eigendomsrecht. Benjamin Tucker sprak van 'occupancy and use' als voorwaarde: 'in bezitname en gebruik'. Een leeg stuk land is van jou, als en voor zolang je het zelf bewerkt. Laat je het leeg liggen, dan vervalt je aanspraak en kan een ander er gebruik van maken, hetzelfde geldt voor woningen, en huur is dus ook onzin. Pas je deze logica toe op een fabriek, dan zie je al meteen hoe absurd Tuckers acceptatie van loonarbeid in diens eigen termen is. De fabriek is, volgens 'occupancy and use' immers in handen van degenen die er het werk doen, niet van een aandeelhouder of iets dergelijks. Voor werken voor een baas is in het hele concept van individuele anarchisten doorgaans geen plaats.

Individualistische anarchisten staan, in de manier waarop ze over bezit en eigendom praatten, dicht bij één van de pioniers van het anarchisme in Frankrijk: Pierre-Joseph Proudhon. Diens fameuze 'Eigendom is diefstal' berust precies op de afwijzing, niet van persoonlijk bezit maar van eigendom voor zover het méér is dan je door eigen arbeid hebt verworven. Eigendom op basis van uitbuiting, en als product van uitbuiting, wijst Proudhon af, net als individualistische anarchisten. Anarcho-kapitalisten onderschrijven deze redenering niet en hebben met de toe-eigening van door anderen vervaardigde productie geen principieel probleem, ook niet als dit in een hiërarchische baas-knecht-verhouding gebeurt. Dat plaatst ze buiten elke serieuze vorm van anarchisme.

Anarchisten van de individualistische richting deden in de VS op allerlei plekken van zich spreken. Ze publiceerden bladen om hun opvattingen uiteen te zetten. Ze waren actief in diverse sociale bewegingen. Individualisten als Ezra Heywood en William Green waren in de jaren zeventig van de negentiende eeuw actief in de arbeidersbeweging. Anarchistische individualisten namen nadrukkelijk stelling tegen de slavernij, zetten zich soms zelfs tijdelijk over hun anti-oorlogsprincipes heen en vochten mee in het Noordelijke leger van Amerika om aan die slavernij een eind te helpen maken. Inconsistent ten opzichte van hun pacifistische principes wellicht, maar loyaal aan een dieper idee dat menselijke vrijheid en emancipatie centraal stelde. Het ging deze lui bepaald niet louter om de vrijheid om onbelemmerd zaken te kunnen doen als kleine middenstander.

Wel blijft de waarde die aan persoonlijk bezit als voorwaarde voor vrijheid wordt toegekend opvallend, evenals het belang van een soort van markteconomie. Toch is het ook bij dat laatste belangrijk om het verschil te zien met wat liberalen, ook in hun anarcho-kapitalistische variant, met zo'n markteconomie bedoelen. Bij individualisten gaat het nadrukkelijk niet om ongebreideld winststreven, maar om behoeften van mensen. Die worden volgens hen nu eenmaal het beste bevredigd als een ieder economisch onafhankelijk is vanwege eigen bezit, en vervolgens goederen en diensten kan uitwisselen op basis van de arbeidstijd die er in die goederen en diensten zijn belichaamd. Het is niet zo moeilijk om in het soort contracten waarmee dit gebeurt een wat verzakelijkte vorm van wederkerige hulp – dat klassieke anarchistische principe waar de anarchistische theoreticus Peter Kropotkin op hamert – te herkennen. Dit sluit aan bij het algemene beeld dat we ons inmiddels van het individualistische anarchisme kunnen vormen. Bezit en markteconomie waren voor individualisten slechts hulpstukken voor persoonlijke autonomie en sociale rechtvaardigheid, geen doel op zichzelf.

Individualisten probeerden in de praktijk te brengen wat ze predikten. Mooie voorbeelden leverde Josiah Warren. Hij maakte natuurlijk een blad, *The Peaceful Revolutionist*, dat in 1833 begon te verschijnen. Hij opende een zogeheten *Time Store*, een winkel waar producten verhandeld werden met prijzen gebaseerd op arbeidstijd. Dat draaide enkele jaren heel aardig. Tweemaal probeerde hij een gemeenschap op basis van individualistisch anarchistische principes op poten te zetten. De tweede daarvan, Utopia geheten, hield het enkele tientallen jaren vol, en omvatte op een gegeven moment honderd mensen, en 'twee Time Stores,

een houtzagerij, een molen, een timmerliedenwerkplaats, drie timmerlieden, twee schoenmakers, een glazenmaker en een schilder'.[1] Ook hier gingen de transacties op basis van arbeidstijd. Warrens zoon vertelde dat hij pas ontbijt kreeg nadat hij ervoor had gewerkt. Het is een nogal boekhoudkundige invulling van het anarchisme, naar mijn smaak. Ik zou zo niet willen leven. Maar inkomen op basis van uitbuiting was er niet, evenmin als gezagsverhoudingen.

'Een harmonieuze samenleving kan op geen andere gronden opgericht worden dan op basis van de striktste individualiteit van belangen en verantwoordelijkheden. Nimmer zal enige man vrijheid kennen tot ieder individu erkend is als de enige legitieme soeverein van zijn of haar eigen persoon en bezit, ieder levend en handelend op zijn eigen kosten; en niet totdat we in een maatschappij leven waarin een ieder het onvervreemdbare recht van soevereiniteit kan uitoefenen op ieder moment, zonder te botsen met of geweld te doen aan dat van anderen', aldus Warren.[2] Dit is anarchisme, net als het verschijnsel van het individueel anarchisme als zodanig. Wel degelijk. Ik ben het hier eens met de conclusie die Anarchist FAQ op dit punt trekt en onderbouwt.

De hele gedachtewereld is goed te begrijpen vanuit de historische context. In de eerste helft van de negentiende eeuw, in gemeenschappen van kolonisten, was de staat vrijwel afwezig. Boeren en ambachtslieden rooiden het zelf, maakten wat ze nodig hadden, en verhandelden overschotten onderling. Het individualistisch anarchisme is van deze gang van zaken feitelijk een theoretische uitdrukking. Het paste bij de situatie. Er zat natuurlijk wel een koloniale adder onder het gras, die de idylle ontsiert: het land waartoe kolonisten vrij toegang hadden, was gestolen land. De staat was in het plaatje wat minder afwezig dan het leek. Waar intussen kolonisten woonden, daar woonden nog maar enkele tientallen jaren eerder gemeenschappen van oorspronkelijke Amerikanen, die er mais of pompoenen verbouwden en op wild jaagden. Geweld – van bewapende kolonisten zelf, en als dat niet volstond van het Amerikaanse leger – had deze gemeenschappen gebroken en verdreven. Dat vrij toegankelijke grondgebied waar Warren staatloze gemeenschappen hielp vestigen was door keihard staatsgeweld beschikbaar gekomen voor kolonisten, inclusief anarchisten onder hen. Mensen als Warren en Spooner en Tucker moeten zich hier op één of andere manier bewust van zijn geweest. Vonden zij dit een acceptabele gang van zaken? Hadden ze bedenkingen?

Naarmate dat – door de opkomst van moderne, grootschalige industrie later in die eeuw – veranderde, verloor dit slag anarchisme veel van haar aantrekkingskracht. Sommigen van hen trokken een zeer logische conclusie, behielden hun anarchisme maar gaven dat een meer communistische invulling. Dat gold bijvoorbeeld voor Voltairine de Cleyre. Anderen, zoals Tucker, raakten ontmoedigd en trokken zich uit de strijd terug. Het individualisme in de stijl van Tucker en Warren is als anarchistische richting inmiddels nauwelijks nog relevant. Maar in de denkbeelden ervan zit nog steeds veel moois. Juist vanuit de gehechtheid aan vrije contracten die deze anarchisten kenmerkte, bleek het bijvoorbeeld mogelijk een messcherp oog te ontwikkelen voor contracten die onvrij waren en dus niet deugden. Lysander Spooner ontwikkelde langs deze lijnen bijvoorbeeld een meedogenloze kritiek op de Amerikaanse grondwet.[3] Hoe kunnen we ons gebonden achten aan een contract dat lang geleden is afgesloten, en aan het afsluiten waarvan we zelf part noch deel hebben gehad? Contracten binden de contractanten, en verder niemand, wie niet zelf die grondwet mee heeft ondertekent hoeft zich er dus helemaal niet door gebonden te voelen. Die grondwet bindt ons tot niets, aldus Spooner in een nog altijd zeer leesbaar betoog.

De individualistische anarchisten zijn dus – ik beklemtoon het nogmaals – anarchisten, ook al ben ik het als sociaal-anarchist/anarcho-communist op veel punten niet met ze eens, en ook al zitten sommige van hun opvattingen aan de rand van het anarchisme. Het valt best in te zien dat, als

je het bezitsrecht verabsoluteert en de markt nog wat centraler zet in het verhaal, er een soort liberalisme tevoorschijn komt. Dan krijgen de dingen de overhand op de mensen, en waar bezit dicteert wat mensen doen, is er een sociale hiërarchie in de maak die strijdig is met fundamentele anarchistische waarden. Zolang echter de norm geldt dat alleen bezit op basis van arbeid legitiem is, is dit 'liberalisme' toch nog heel iets anders dan ongebreideld eigendomsrecht en de dictatuur van een onbegrensde vrije markt.

Anarcho-kapitalisme is nog wel iets anders

Hoe anders is dit alles bij het zogeheten anarcho-kapitalisme! Dat heeft, afgezien van het woordje 'anarcho', met de denkwereld van zelfs marktgerichte, van persoonlijk bezit uitgaande, individuele anarchisten toch buitengewoon weinig gemeen. Met goede reden heeft The Anarchist FAQ een sectie gewijd aan dit verschijnsel dat met anarchisme net zo veel te maken heeft als McDonalds met verantwoord en diervriendelijk eten. Voor wat volgt heb ik van de betreffende delen van deze uitgave flink gebruik gemaakt.

De anarcho-kapitalistische denkwereld heeft twee pijlers. De ene pijler van het concept is: eigendomsrecht is absoluut. Geen enkele inbreuk op dat recht is legitiem. De eigenaar van een stukje grond mag daarmee doen wat hij of zij wil: gebruiken, braak laten liggen, verpachten, verkopen. Die eigenaar mag bepalen wie er wel en wie er niet op dat stukje land mag komen. Geen regering heeft ook maar enig recht om aan die eigendom beperkingen op te leggen. Dáár wortelt de afwijzing van staat en regering: in een verdediging van dit absolute eigendomsrecht. Het is geen principiële afwijzing van hiërarchie. Het is alleen afwijzing van inmenging in de vrijheid van de eigenaar, van de ondernemer. Libertariërs noemen aanhangers van dit type staatsafwijzing zich vaak. Propertariërs is een beter woord, zoals de Anarchist FAQ duidelijk maakt.

De andere pijler is: het contract is heilig. Wie wat wil hebben, kan dat kopen van iemand die het al heeft. Wie zich wil verrijken, kan goederen en diensten met winst verkopen. Zolang iemand bereid is te betalen, is het in orde. Dit is een beperkt stuk vrijheid voor wie geld heeft, en botte pech voor de rest. Contracten kunnen ook arbeid betreffen: mensen verkopen hun arbeidskracht aan andere mensen, in wiens dienst ze dan komen. De arbeider verhuurt zich, de opbrengst van diens arbeid gaat naar de huurder van de arbeider: de ondernemer. De waarde van het loon is voor de arbeider, de – doorgaans veel hogere – waarde van de door de arbeider in werktijd vervaardigde producten is voor de bezitter. Dit is precies eigendom waar de bezitter niet voor werkt, precies wat ook individualistische anarchisten dus afwijzen. En het is werken voor een baas, oftewel in een hiërarchische verhouding. Daar is niets anarchistisch aan.

Het betreft hier een liberale, pro-kapitalistische denkrichting, geen variant van het anarchisme

---

Anarcho-kapitalistische theoretici, waarvan Murray Rothbard één van de meest prominente is, vinden dit allemaal prima. Immers, een ieder is vrij om contracten af te sluiten, ook arbeidscontracten. Dat arbeiders zich wel moeten verhuren, omdat anders de honger dreigt, zien anarcho-kapitalisten niet als inbreuk op de vrijheid. Het non-agressie-beginsel waarvan door anarcho-kapitalisten soms wordt gesproken, behelst slechts een afwijzing van welbewuste, fysieke dwang. De staat mag eigenaars niets opleggen, want dat is agressie. Iemand met een geweer tegen het achterhoofd dwingen een contract te sluiten, is ook agressie, en een inbreuk op dat non-agressie-principe. Maar honger die mensen dwingt tot loonarbeid is geen inbreuk, is geen agressie. Wie zich gedwongen voelt om voor een baas te gaan werken omdat zij of hij anders niet in leven kan blijven, kiest zelf. Niemand oefent fysieke dwang uit, de keuzevrijheid is niet in het geding. Dat is de redenering van anarcho-kapitalisten, net als van veel Republikeinen en VVD'ers van wiens opvattingen anarcho-kapitalisten feitelijk een op de spits gedreven variant aanhangen. Het laat zien hoe beperkt de afwijzing van dwang bij anarcho-kapitalisten feitelijk is.

Dat contractrecht gaat soms griezelig ver. Sommige aanhangers van het anarcho-kapitalisme vinden zelfs slavernij acceptabel. Robert Nozick is één van hen, Walter Block een ander.[4] Als iemand zichzelf voor het hele leven aan een ander wenst te verkopen in ruil voor eten, dan is dat gewoon de uitoefening van het vrije contractrecht. En ja, het is een vrije markt, nietwaar? Opvallend is in de hele redenering trouwens hoe er tegen de mens zelf wordt aangekeken. Er is een 'ik' dat als contractpartij optreedt. Maar er is ook een 'mij' dat door die 'ik' dus kan worden verhuurd en zelfs verkocht. Aldus worden mensen in deze redenering tot verhandelbare objecten. Het laat de anti-menselijke strekking van de anarcho-kapitalistische denkwereld zien.

Intussen kan een fabriekseigenaar in zijn bedrijf als dictator optreden. Vakbondsmensen op het bedrijfsterrein? De eigenaar kan ze laten verwijderen, het is immers zijn terrein. Stakers? Contractbrekers! Voor sommige aanhangers van het anarcho-kapitalisme is het zelfs prima als mensen met opvattingen die met hun 'libertarische' concept in strijd zijn, worden verwijderd of erger. En vrijheid van beweging? Vergeet het maar. Elke eigenaar kan immers zelf uitmaken wie er op zijn terrein mag komen en wie niet. In plaats van een Immigratie- en Naturalisatiedienst IND, uit belastinggeld betaald, oefent elk bedrijf zelf grensbewaking uit. Of misschien komt er een geprivatiseerde IND die het voor bedrijven gezamenlijk opknapt. Hoe dan ook, de eigendom zit op de troon, de mensen moeten buigen.

Nu beweegt dit zich nog binnen de lijnen van een keihard economisch liberalisme. Inspiratiebronnen zijn economen als Ludwig von Mises en Friedrich Hayek en ook Milton Friedman. Verwant zijn de opvattingen van schrijfster/propagandiste Ayn Rand. Verwijzingen naar authentieke anarchisten als Tucker kom je in anarcho-kapitalistische kringen wel tegen, maar die zijn toch voornamelijk randversiering. Het betreft hier een liberale, pro-kapitalistische denkrichting, geen variant van het anarchisme.

Maar mensen als Rothbard gaan wel een stap verder dan bijvoorbeeld Rand. Volgens anarcho-kapitalistische theoretici is zelfs de minimale staat zoals liberalen die voor ogen zien, niet aanvaardbaar. Ze willen alles privatiseren. Ordehandhaving en criminaliteitsbestrijding zouden dan in handen komen van particuliere beveiligingsdiensten, privé-politie en dergelijke. Ondernemers kunnen die inhuren, hetzelfde geldt zelfs voor rechters en dergelijke: die opereren op een vrije markt, en als bedrijf A rechter X inhuurt, en bedrijf B rechter Y dan gaan rechter X en rechter Y onderling touwtrekken, ongeveer zoals advocaten van onderling strijdende

partijen nu al doen. Dat is althans één versie van anarcho-kapitalistische rechtspleging. Een andere versie gaat uit van een 'Basic Law Code', die bindend vastgesteld wordt door juristen en rechters voor de hele maatschappij. Hoe precies? Dat is niet glashelder. Wat wel helder is, is dat een elementaire wettelijke code, bindend voor de hele maatschappij, een staat impliceert: een instantie die deze code vaststelt en afdwingt. Een wet die niet wordt afgedwongen, is immers geen wet maar hooguit een afspraak.

Maar ook als zelfs de rechters privé-ondernemers zijn die door bedrijven kunnen worden ingehuurd, net als politie en dergelijke, ben je niet werkelijk van de staat af, hoe hard een Rothbard ook probeert te doen alsof dit wel zo is. De functie van de staat is dan weliswaar in particuliere handen beland, maar die functie is niet verdwenen, en een geprivatiseerde staat is ook een staat. Het argument dat je als arbeider kunt kiezen en naar een ander bedrijf kunt gaan als het je niet bevalt, mist de kern nogal. Je kunt als onderdaan van een staat die je niet bevalt, ook proberen te emigreren. Maar je zult onder één of andere staat leven, zoals je in het anarcho-kapitalisme je aan één of ander bedrijf zult onderwerpen, op straffe van...

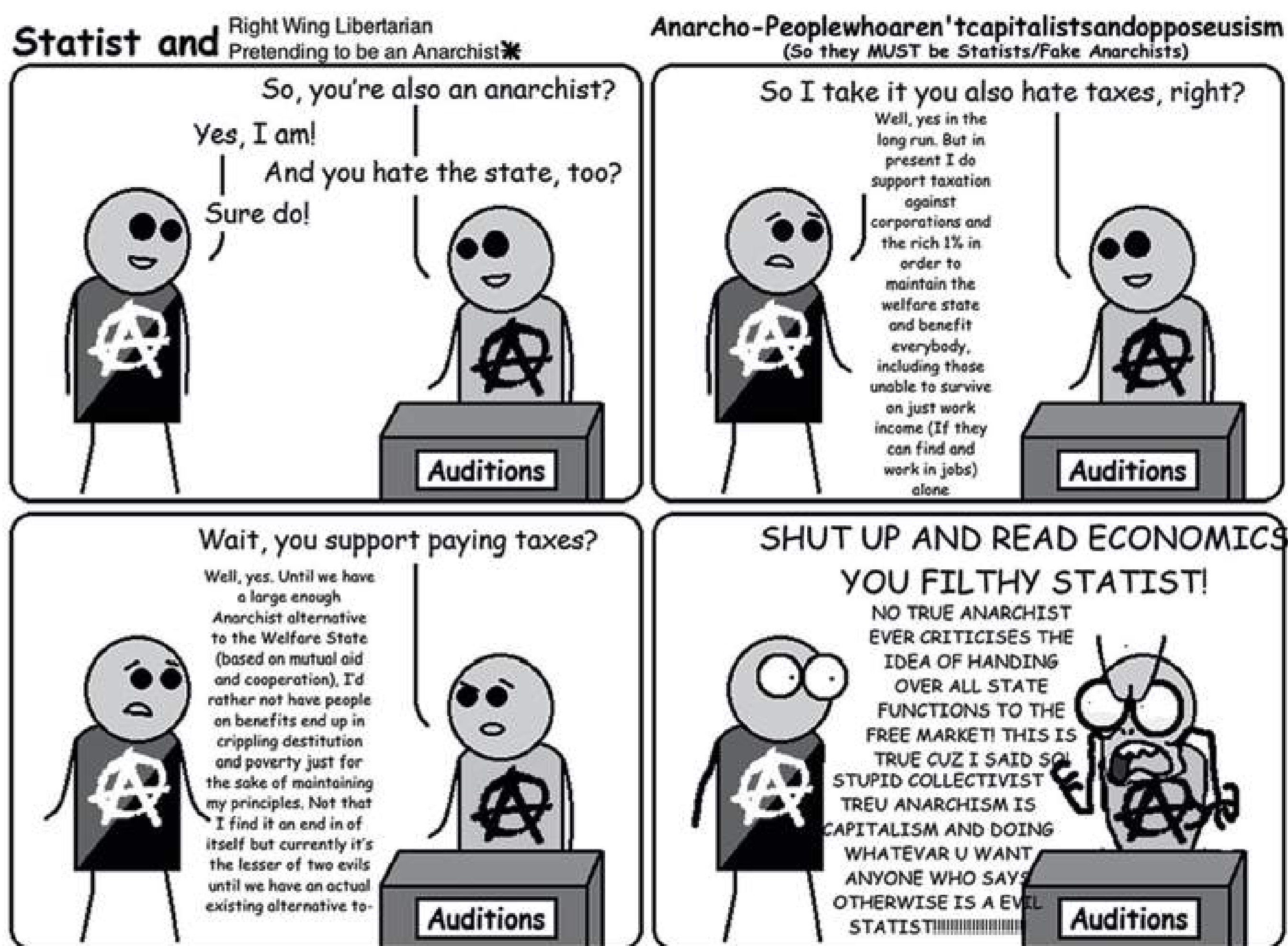
Sterker, de almacht van eigenaars in hun bedrijf is feitelijk ook een vorm van staatsmacht. Een apparaat dat in een bepaald territorium bindend kan bepalen wat er gebeurt, en dat desnoods met geweld kan afdwingen, ís een staat. Er is een precedent: het koningschap, de monarchie in zuivere oervorm. Middeleeuwse koningen bezaten hun grondgebied, als eigenaars. Tegelijk oefenden ze er de volledige rechtsmacht op uit, als machthebbers. Misschien dat de aanhangers van het anarcho-kapitalisme hun stroming beter neofeodalisme kunnen noemen.

De anarcho-kapitalist heeft niets tegen dwang en hiërarchie, zolang de kapitalist zelf die dwang uitoefent en de hiërarchie in diens voordeel werkt. De anarcho-kapitalist heeft vooral iets tegen de belastingdienst, de milieu-inspectie en de Arbowetgeving. De anarcho-kapitalist is een VVD'er die alle remmingen die diens antisociale houding nog binnen de perken houdt kwijt is.

door Peter Storm

Noten

1 Corinne Jacker, The Black Flag of Anarchy – Antistatism in the United States (New York, 1968) 59.
2 Jacker, The Black Flag of Anarchy, 55-56.
3 Lysander Spooner, '*The Indefensible Constitution*', in: George Woodcock (ed.), The Anarchist Reader (Glasgow 1977), 103-108. De tekst zelf dateert uit 1870.
4 'F.2.2. Do "libertarian"-capitalists support slavery?', op anarchism.pageabode.com/afaq.

De utopie van de zelfregulerende markt

Karl Polanyi's *The Great Transformation*

De afgelopen decennia waren jaren van continue deregulering en privatisering. In het hedendaagse neoliberale tijdperk worden marktgeoriënteerde oplossingen voorgedragen voor elk probleem. De fundamenten van de verzorgingsstaat: huisvesting, onderwijs en zorg, worden steeds verder vermarkt. Cultuur en ideeën worden in toenemende mate gecommodificeerd. En zelfs voor klimaatverandering worden met *cap-and-trade markets* marktwerking en handel in CO_2-emissies geïntroduceerd als oplossing. De oplossing is echter eigenlijk het probleem. Marktwerking is geen neutraal mechanisme dat leidt tot een natuurlijk en 'objectief' equilibrium. Eén van de beste kritieken op marktwerking en het idee van zelfregulerende markten ooit staat geschreven in Karl Polanyi's meesterwerk *The Great Transformation* uit 1944.

Hoewel *The Great Transformation* één van de meest geciteerde boeken is binnen de sociale wetenschappen, is Polanyi buiten de academia jammer genoeg lang niet zo bekend als bijvoorbeeld Marx, Keynes of Hayek. *The Great Transformation* is een boek dat verscheidene disciplines uit de sociale wetenschappen combineert die eigenlijk niet gescheiden behoren te zijn: antropologie, sociologie, geschiedenis, (politieke) economie en politicologie. Het boek brengt een geschiedenis van de markteconomie en de sociale consequenties ervan. Het is voor een groot deel een herschrijving van de geschiedenis van de Industriële Revolutie door te kijken naar obscure Engelse wetgeving van die tijd (het Speenhamland-systeem), de opkomst van het idee van zelfregulerende markten, het spontane maatschappelijke verzet daartegen en uiteindelijk het uiteenvallen van het muntstelsel van de gouden standaard en de opkomst van het fascisme. De historische uiteenzetting laat zien dat, in tegenstelling tot wat veel mensen denken, markten geen natuurlijk opkomend gegeven waren, maar dat ze al vanaf het begin *top-down* de bevolking opgedrongen werden en afhankelijk waren van regulering en centralisatie.

In het antropologische gedeelte laat Polanyi weinig heel van de ruilhandelsmythe, waarin markten en geld als een natuurlijke evolutie worden gezien vanuit mensen die ruilhandel bedreven. Het idee hier, beschreven door Adam Smith in *Wealth of Nations* en nog steeds onderdeel van elk introductietekstboek economie, is dat men voor het bestaan van geld goederen met elkaar ruilde (één geit voor twintig stukken brood) en dat dit erg ingewikkeld en inefficiënt werd (wat als de bakker geen geit hoeft?) en daardoor geld uitgevonden werd om handel te faciliteren.[1] Er is echter door geen enkele antropoloog ooit een ruilhandelseconomie gevonden. De enige plekken met voorbeelden waar daadwerkelijk ruilhandel plaatsvindt zijn plekken waar de kapitalistische economie is ingestort, zoals ironisch genoeg, vele regio's binnen de voormalige Sovjet-Unie begin jaren negentig. In niet-monetaire samenlevingen werd de uitwisseling van goederen voornamelijk gedaan door middel van gift. En in mercantilistische Europese naties waren markten sterk gereguleerd door de centrale autoriteiten. Het economisch systeem werd bepaald door de sociale betrekkingen; markten waren slechts een bijkomstigheid van een institutionele context en werden gecontroleerd en gereguleerd door een sociale autoriteit. Het idee van de zelfregulerende markt dat opkwam tijdens de Industriële Revolutie was dan ook nieuw en kwalitatief anders dan wat ervoor kwam. In de zelfregulerende markt werden de maatschappij en haar sociale betrekkingen voor het eerst onderworpen aan de economisch kracht van de markt.

In het 'ideaaltype' van de markteconomie is alle productie voor verkoop en komt al

het inkomen van deze verkoop. Productie en distributie van goederen (*commodities*) worden bepaald door prijzen. Dit betekent dat alles onderworpen wordt aan marktwerking. Niet alleen goederen, maar ook arbeid, land en geld. Rente is de prijs voor geld en daarmee het inkomen voor wie het kunnen leveren (de financiers); huur is de prijs voor het gebruik van land en daarmee ook het inkomen voor degenen die eigenaar zijn; loon is de prijs voor het gebruik van arbeid en het inkomen voor degenen die het verkopen (de arbeiders). De markteconomie gaat ervan uit dat het aanbod bij een bepaalde prijs overeenkomt met de vraag. Het briljante inzicht van Polanyi hier is dat arbeid, land en geld in tegenstelling tot andere goederen niet geproduceerd zijn voor verkoop, terwijl ze wel door de markt behandeld worden als goederen. Arbeid is niet meer dan menselijke activiteit en is natuurlijk onderdeel van het leven; land is niet meer dan natuur en kan niet geproduceerd worden door de mensheid; en geld is niet meer dan een blijk van koopkracht en wordt normaal gesproken helemaal niet geproduceerd, maar komt tot stand door middel van centrale en commerciële banken. Daarom noemt Polanyi arbeid, land en geld *fictitious commodities*, omdat de beschrijving van deze elementen als commodity op de markt gefabriceerd is. Maar deze fictie is gebruikt om ze te organiseren. Ze worden gekocht en verkocht op de markt en hun prijs is afhankelijk van vraag en aanbod; gedisciplineerd door marktwerking. Het argument van Polanyi is dat wanneer je arbeid, land en geld commodificeert in plaats van beschermt en reguleert, dat dan binnen de kortste tijd de maatschappij en het leven zelf bedreigd worden.

Een markteconomie, waar het economische systeem is gereguleerd, gedisciplineerd en bepaald door de markt, bestaat alleen in een marktsamenleving. Wanneer land en arbeid gecommodificeerd worden, dan is het de maatschappij zelf die onderworpen wordt door de markt. Dit was nog nooit eerder voorgekomen. In de mercantilistische tijd werd land en arbeid (binnen 'wit' Europa in ieder geval) nog altijd beschermd en was het zeker nog geen handelswaar. Om de marktsamenleving te doen slagen moest eerst de *homo economicus* ontstaan en het idee dat de hoogste menselijke drijfveer winstmaximalisatie is. De lagere klassen tijdens de Industriële Revolutie hadden geen interesse om in de fabriek te werken, ze waren niet geïnteresseerd in het maximaliseren van winst daar waar ze zich vernederd voelden. Polanyi laat zien dat het de dreiging van lijfstraffen en uithongering was, en zeker niet de hogere lonen, die hen er toe kon zetten om hun arbeid te verkopen op de markt. Het gewone volk moest eerst verpauperd en van het land gedreven worden voordat er een arbeidsmarkt mogelijk was.

Het gewone volk moest eerst verpauperd en van het land gedreven worden voordat er een arbeidsmarkt mogelijk was

Ten tijde van de Industriële Revolutie begreep niemand de redenen voor armoede, die tegelijkertijd met de enorme productiegroei steeds schrijnender werd. Vaak viel men terug op evangelisch moralisme en men gaf zelfs de schuld aan de verderfelijke invloed van het drinken van thee dat in die tijd populair werd onder de lagere klassen. De intellectuelen in die tijd geloofden dat hoe meer armen er waren, hoe meer rijkdom er zou ontstaan. Het was in deze tijden van verwarring dat economische theorie ontstond. Het woord *laissez-faire* mag dan uit Frankrijk komen, het was pas na 1820 dat het kwam te staan voor zijn drie klassieke principes: voor de gouden standaard, voor een arbeidsmarkt en voor vrijhandel. Economisch liberalisme werd een seculiere religie; het groeide uit tot een waar geloof in de seculiere verlossing door middel van de zelfregulerende markt. Het is geen toeval dat Adam Smiths constant geciteerde 'invisible hand' zo'n goddelijke connotatie heeft. Laissez-faire werd het seculiere geloof dat de heersende klasse met evangelisch vuur volgde om de markteconomie werkelijkheid te maken. Na 1830 werd het beleid. Met de hervorming in 1832 in Groot-Brittannië kwam er een vrije arbeidsmarkt, de gouden standaard werd het disciplinerende mechanisme, en Engeland begon langzaam afhankelijk te raken van geïmporteerd voedsel van overzee. Dit betekende ook de uitbreiding van het marktsysteem en vrijhandel op een globale schaal met behulp van de machtige British Navy.

Er was dan ook niks natuurlijks aan laissez-faire. Het werd afgedwongen door de staat en vereiste een enorme toename van gecentraliseerde wetgeving en interventie. Daarnaast is *freedom of contract*, één van de centrale concepten van de economische theorie van laissez-faire, niet het principe van non-interventie dat liberalen er van maken; het vernietigt niet-contractuele betrekkingen tussen mensen, en legt atomistische en individualistische organisatie op aan samenlevingen. Paradoxaal genoeg was de filosofie die beperking van staatsactiviteiten en interventie eiste juist degene die zorgde voor een enorme toename daarvan. Ironisch genoeg was laissez-faire gepland en was de tegenbeweging tegen laissez-faire dat juist niet. Terwijl laissez-faire utopisch was, was de reactie tegen de marktsamenleving juist spontaan, pragmatisch en organisch. Polanyi introduceert het concept *the double movement* om te refereren naar het proces waarbij in eerste instantie de marktsamenleving wordt opgelegd (de eerste beweging – het 'disembedden' van de economie uit de samenleving) en daarna de ongeplande tegenbeweging die tegen de uitbreiding van de markt ingaat om sociale belangen te beschermen (het '(re-)embedden' van de economie in de maatschappij).

Na 1860 werd de tegenbeweging steeds succesvoller in het beschermen van een breed scala van vitale maatschappelijke belangen tegen de uitbreiding van de markt. In de Verenigde Staten was land en arbeid steeds minder in overvloed aanwezig. Verder vernietigde de grote depressie tussen 1873 en 1886 het vertrouwen in de zelfhelende kracht van de markteconomie. Protectionisme kwam op en landen begonnen minder met elkaar te handelen en steeds meer met hun 'eigen' overzeese markten. Er kwam een tijdperk van hernieuwde imperialistische expansie met bijvoorbeeld de 'Scramble for Africa', terwijl een halve eeuw eerder zelfs de Tories de koloniën een verspilling vonden. Hiermee werd de koloniale bevolking onderworpen door de markt op een nog veel brutere manier. De opgedrongen marktorganisatie van land en arbeid vernietigde het oude dorpsleven en zelfvoorzienende economie en landbouw, met massale hongersnoden in bijvoorbeeld India tot gevolg (ook wel de 'Late Victorian Holocausts' genoemd door Mike Davis). Deze maatschappelijke ontwrichting door de markteconomie (en het utopische idee van de zelfregulerende markt) was veel schadelijker dan simpelweg de brute economische exploitatie (het toe-eigenen van meerwaarde).

Verder schrijft Polanyi, die al in 1933 uit Wenen weggevlucht was, over de opkomst van het fascisme dat hij als de extreme uitkomst van de laissez-faire ideologie zag. Er zijn hier nogal wat onheilspellende vergelijkingen met het heden mogelijk. Zo is het neoliberale project van de EU en de euro van begin af aan bedoeld om maatschappelijke controle over de economie af te breken (te 'disembedden') en te vervangen door technocratisch bestuur. Net zoals met de gouden standaard worden binnen de eurozone verschillen tussen landen en hun handelsbalansen genegeerd en worden landen door niet democratisch gekozen technocraten gedwongen tot bezuinigingen. De opkomst van het fascisme is voor een groot deel een tegenbeweging hierop. De grote machten binnen de League of Nations in de jaren twintig straften regeringen af die zich niet aan de gouden standaarden hielden. Net als nu eisten de elites een deflationair beleid van de zwakkere landen en ontnamen ze hun de mogelijkheid om werkgelegenheid en voorzieningen te waarborgen. Polanyi hierover: 'The stubbornness with which economic liberals, for a critical decade, had, in the service of deflationary policies, supported authoritarian interventionism, merely resulted in a decisive weakening of democratic forces which might otherwise have averted the fascist catastrophe.' Met de huidige opkomst van racisme en fascisme in Europa is dit een duidelijke waarschuwing.

> De opgedrongen marktorganisatie van land en arbeid vernietigde het oude dorpsleven en zelfvoorzienende economie en landbouw, met massale hongersnoden in bijvoorbeeld India tot gevolg

Verder beweert Polanyi dat de meest bepalende factor voor de kracht van het fascisme de conditie van het marktsysteem was. De opkomst van een fascisme kwam niet door lokale oorzaken, nationale mentaliteiten of culturele tradities. Het had net zo min iets van doen met de Eerste Wereldoorlog als met het verdrag van Versailles. Nergens kwamen fascisten aan de macht door een daadwerkelijke revolutie of opstand, ook Hitler kwam aan de macht door het feodalistische kliekje rond President Hindenburg. Tussen 1917 en 1923 zochten regeringen enkel hulp van fascisme om 'law and order' te herstellen (tegen de bolsjewistische opstanden). Tussen 1924 en 1929 waren er jaren van groei en was de dreiging van bolsjewisme en fascisme grotendeels weggeëbd, Hitlers putsch was kansloos en de gouden standaard regeerde van Moskou tot Lissabon. Het was pas nadat de markteconomie in crisis kwam na 1929 dat fascisme een wereldmacht werd, daarnaast begon de Sovjet-Unie pas rond die tijd met haar eerste Vijfjarenplan van industrialisering en collectivisering van landbouw om socialisme in één land te bewerkstelligen.

Het Karl Marx-Hof is één van de publieke woningcomplexen gebouwd in tijden van het Rode Wenen. Met 1100 meter lengte is het één van langste gebouwen ter wereld en het omvatte onder andere wasserettes, speeltuinen, een kliniek, een bibliotheek, een apotheek en een kinderdagopvang. Tijdens de Februari opstand van 1934 barricadeerden antifascisten zich tevergeefs in het gebouw en werd het gebombardeerd door lichte artillerie.

Polanyi was echter niet tegen markten en marktwerking. Het utopische idee van de zelfregulerende markt was het probleem; vasthouden aan de 'commodity fiction' is een bedreiging voor de maatschappij, het menselijke leven en de natuur. Wanneer arbeid, land en geld niet meer als goederen op de markt verhandeld zouden worden, dan kan de markt niet langer zelfregulerend zijn. Maar het einde van de marktsamenleving en de zelfregulerende markt betekent niet het einde van marktwerking en markten *an sich*. Polanyi zag zeker nut in markten voor het waarborgen van consumentenvrijheid, om verschuivingen in vraag aan te geven en het inkomen van de producent te beïnvloeden.

Hoewel Polanyi zichzelf identificeerde als socialist, was hij zeker geen revolutionair en is hij behoorlijk kritisch over het marxisme. Voor Polanyi was het veel meer de massale sociale ontwrichting als gevolg van het opdringen van de marktsamenleving (vooral in de fase die Marx 'primitieve accumulatie' noemt – de in orthodox marxisme noodzakelijke fase om het kapitalisme te bereiken, waarvan de tegenstellingen dan uiteindelijk leiden tot het communisme) dan puur alleen de 'economische' exploitatie van de arbeider die meer waarde creëert dan dat hij verdient. In plaats van klassenstrijd van het proletariaat tegenover de bourgeoisie, kiest Polanyi voor het minder antagonistische perspectief van de maatschappij als geheel (de boeren, werkenden en de middenklasse) in hun algemeen belang tegen de destructie van de markt. Als je kijkt naar veel van het verzet in de afgelopen decennia, vooral in Latijns-Amerika, dan heeft het vaak genoeg niet veel met exploitatie van arbeiders (onttrekken van meerwaarde) te maken, maar is het vaak meer een soort

‘Polanyi-type’-verzet van mensen om hun huidige manier van leven te behouden. Denk aan het verzet tegen giftige mijnbouw, sojaplantages die leidden tot ontbossing in Brazilië, privatisering van water. Het is allemaal verzet om maatschappelijke ontwrichting te voorkomen, vaak ook van de inheemse bevolking die de middelen voor hun traditionele bestaan wil behouden.

Politiek gezien vond Polanyi’s uiteindelijke politieke vorming plaats in het Rode Wenen, grotere algehele crisis van de economie en de opkomst van fascisme en het werd in februari 1934 bloedig beëindigd.

Polanyi’s *The Great Transformation* biedt eigenlijk ook een fantastisch inzicht in de eerste twintig-dertig jaar na de Tweede Wereldoorlog. Het succes van de ‘postwar-settlement’ tussen Arbeid en Kapitaal met zijn grote welvaartsgroei is een bewijs voor Polanyi’s gelijk en waarschijnlijk ook datgene waarop hij hoopte. Maar het laat tegelijkertijd ook de zwakte zien van ontbreekt. De sociale verworvenheden van de ‘postwar-settlement’ worden nu alweer decennia lang afgebroken. De kracht van laissez-faire heeft waarschijnlijk minder te maken met hoe overtuigend het is als idee, maar meer met dat het degenen met kapitaal dient. Wanneer we accumulatie van kapitaal niet weten te stoppen zullen er op den duur altijd weer machtsconcentraties opkomen die de eerder opgebouwde sociale verworvenheden weer weg privatiseren.

THE FREE-TRADE BUGABOO.
Paternal Monopolist - come here, my poor friends - I'll protect you from the monster. (*Aside to his Congressional Allies:*) Whoop it up boys; make the jaws go - we've got to keep the working man frightened.

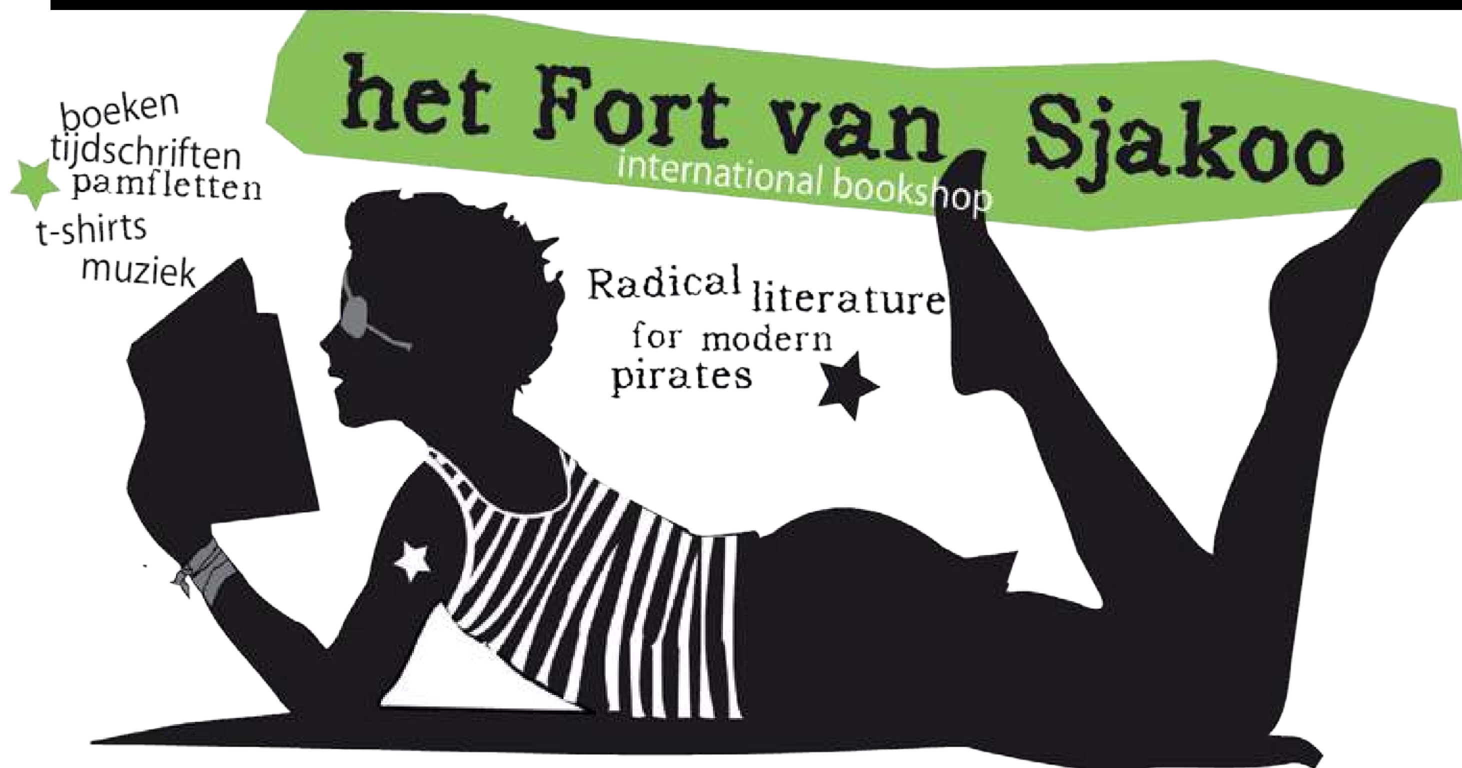
waar tussen 1918 en 1934 de sociaaldemocraten een meerderheid hadden. Door de invoering van een progressief belastingstelsel en belastingen op luxe goederen werden in die tijd behoorlijke sociale hervormingen bekostigd die wereldwijd indruk maakten, zoals gratis zorg en massale publieke huisvesting met meer dan zestigduizend nieuwe appartementen. Volgens Polanyi kwam het door de kracht van de werkende klasse, die doordachte interventies in de economie kon afdwingen om ernstige sociale ontwrichting te voorkomen en een niveau te bereiken dat nog nooit eerder behaald was voor de massa’s in een industriële samenleving. Het Rode Wenen was echter niet immuun voor de Polanyi. Want waarom is het kapitalisme sinds de jaren zeventig weer de weg richting de utopie van de zelfregulerende markt op gegaan, met tot dusver de economische en financiële crisis van 2008 als gevolg? Waarom is de eerste beweging van de *double movement* weer krachtiger teruggekomen dan ooit tevoren? Hij heeft daarnaast ook geen verklaring voor de *boom-bust-cyclus* van het kapitalisme en waarom de markten faalden op dit of dat tijdstip.[2] Het lijkt erop dat Polanyi, net zoals diegenen die na 2008 en de daarop volgende legitimiteitscrisis van het neoliberalisme progressieve hervormingen hadden verwacht, teveel blijft hangen in de ideeënstrijd en dat er een coherente antikapitalistische analyse

door Kees Provincie

Noten

1 David Graeber heeft een aantal jaren geleden dit argument weer gepopulariseerd in Schuld: de eerste 5000 jaar, dat overtuigend laat zien dat (virtueel) geld uitgevonden werd om schuld bij te houden (en dus niet om handel te faciliteren).

2 Zijn kritiek op het marxisme en de verwerping van theorieën als de ‘falling rate of profit’, onderconsumptie en overproductie in *The Great Transformation* als simpelweg ‘economisch determinisme’ is wat mij betreft dan ook ongepast.

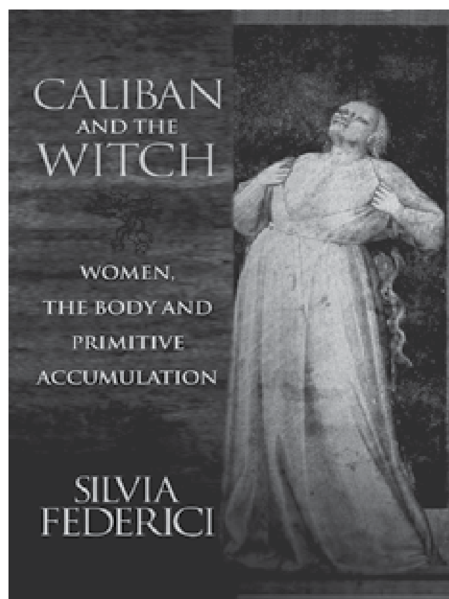

Sjakoo's Boekentips

Meestal zijn het liberalen die beweren dat elk Utopia de route naar de goelag is. Een even platvloers als ongeloofwaardig cliché. Ze vergeten graag dat hun eigen stroming allerlei utopische kenmerken heeft – gehad. Duidelijk is wel: nu hun wereldbeeld een comfortabele realiteitsgraad heeft bereikt, trappen ze als een angstig kind op de rem. 'Ho, ho, niet zo snel, vergaloppeer je niet. En niet zo schreeuwen!' Blijven dromen en snoeihard vooruit denderen is natuurlijk veel aantrekkelijker dan deze angstige houding ten dienste van de status quo. Toch lijkt me dat je je ideologie meer waarde en menselijkheid doet door haar eerder losjes dan strak omlijnd te hanteren. Dat doen we dus ook met het thema marktwerking.

Want wat hebben we voor jullie in petto? Gentrificatie en sabotage, de mythes van de arbeid, intersectionaliteit tussen waargenomen 'ras' in de VS en tenslotte heksenjachten en 'enclosures'.

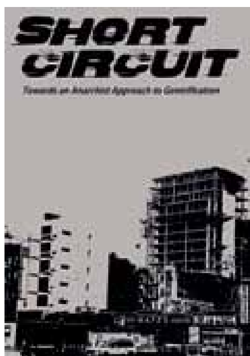
Om met het laatste te starten: *Caliban and the Witch* (Silvia Federici, 2004). Ook in linkse en specifieker anarchistische kringen volhardt vaak de mythe dat de geschiedenis een heuvel is die we moeizaam opwaarts bewandelen, dat er althans in Europa voor de Franse Revolutie een lange periode en misschien een eeuwigheid van duisternis afspeelde, en dat het sindsdien een kwestie is van doorzetten om de radicale mogelijkheden die zich in die revolutie bevonden, werkelijkheid te maken. Een aantal titels hebben me een heel ander perspectief gegeven. Niet zozeer geheel tegengesteld, alsof alles in de 'Middeleeuwen' beter zou zijn geweest. Eerder, dat er zich voorafgaand aan een lange periode van gewelddadige consolidatie van allerlei moderne regimes – in de breedste zin des woords, dus van de staat maar ook de moderne (medische) wetenschap, de psychiatrie et cetera – in Europa een lappendeken aan lokale culturen bestond met daarin zowel aantrekkelijke als ellendige elementen. Een bekend voorbeeld van de modernistische campagnes is het middels *enclosures* 'privatiseren' van de

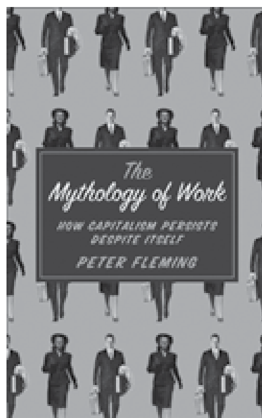
gemeenschappelijke dorpsgronden of *commons*. Een vroeg voorbeeld van de afgedwongen start van marktwerking, die we natuurlijk in de meer 'perifere' gebieden vandaag de dag nog steeds kunnen waarnemen. De pogingen voor de aan te leggen oliepijplijn door Dakota land in de Verenigde Staten, en de campagnes ertegen waarbij vele 'first nations' momenteel samenwerken, zijn een duidelijk voorbeeld. Kijk wat je ermee kan.

Caliban and the Witch is een van die titels, naast de erop gebaseerde brochure *Burning Women*, *Orgasms of History* (Yves Frémion, 2002), *The Pursuit of Milennium – Revolutionary Millenarians and Mystical Anarchists of the Middle Ages* (Norman Cohn, herziene uitgave 1970) en *Seeing like a State* (1998, James C. Scott). Federici is een Italiaanse feministe en autonomiste, die probeert de marxistische blik op de vroegmoderne tijd te herschrijven om recht te doen aan deze gedachten. Het resultaat is spectaculair, leesbaar en zoals gezegd in staat je van perspectief te doen wisselen. Veel meer aansporing is wellicht onnodig.

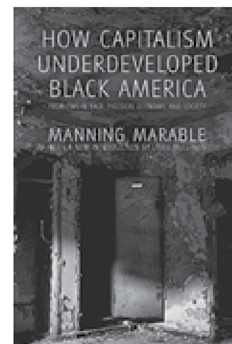
Fast forward naar hipsterkoffietentjes, dat is logisch. Nadat – zie voorgaande – het land onder de rijken verdeeld is, is het natuurlijk continu speuren naar methoden om er meer geld uit te knijpen. Dit is het thema van de brochure *Short Circuit – Towards an anarchist approach of gentrification*, à raison de een schappelijke 1,50. Daar koop je nog nauwelijks je extra shot Ethiopian Highlands Suave Espresso van. Het aardige aan de brochure is dat er wat theoretische perspectieven gegeven worden, maar vooral dat er daarna overgegaan wordt op praktische stappen. Wat te doen? Lees de brochure. Want met boeken alleen komen we er niet (noch, overigens met stenen alleen).

Mooi aansluitend, waar het aankomt op de 'vrije' markt en op de relatie met ons eigen bestaan, is *The Mythology of Work – How capitalism persists despite itself* (Peter Fleming, 2015). Met analogieën met The Coming Insurrection (Comité Invisible, 2007), zoals over hoe van de moderne, vaak relatief nog geprivilegieerde 'werknemer' of 'ZZP-er' tegenwoordig wordt verwacht via sociale media en 'portfolio' niet alleen haar arbeidskracht maar ook haar persoonlijkheid in dienst van de markt te stellen. Flemings boek is wel academischer en gematigder en minder spannend dan genoemde beruchte brochure. Het is een bekend verhaal, maar om fris en kwaad te blijven kan een geheugensteuntje geen kwaad. 'You don't hate Mondays, you hate capitalism.'

Maar weg, weg nu van het navelstaren en laat ons met *How Capitalism underdeveloped Black America – Problems in Race, Political Economy and Society* (Manning Marable, 1983, herzien in 2000 en nu in nieuwe uitgave, 2015, met introductie door Leith Mullings). Soms spreek ik Amerikaanse studenten in Nederland, doorgaans keurige 'left-liberals', dus stemmend, op Clinton, vaak niet uit doorvoeld enthousiasme maar als lesser of two evils. Waar het voor mij als buitenstaander aan het parlementaire systeem nog mogelijk is met een frons en een grijns naar de verkiezingsellende te kijken, zijn zij vaak oprecht bedroefd en op het wanhopige af door wat er in de VS gebeurt. Een van de redenen is dat ze enige hoop hebben gehad op 'hervormingen' door Obama, daarin teleurgesteld zijn, en nu bovendien zien hoe hard de *backlash* is. Natuurlijk is er substantieel weinig veranderd. Maar blijkbaar ging de 'verandering' veel Amerikanen nog te snel. Nu is het tijd zich hernieuwd te verzetten tegen lynchmentaliteiten. En om – naast Ta-Nehisi Coates – Marable te (her)lezen.

Al de besproken boeken zijn verkrijgbaar/bestelbaar bij de betere boekhandels (Fort van Sjakoo te Amsterdam en Rosa te Groningen). Het Fort van Sjakoo verzorgde deze rubriek en heeft de boeken ook op voorraad. Ondersteun de laatste alternatieve boekhandels – zonder winstoogmerk, door vrijwilligers gedraaid – van Nederland en bestel of koop je boeken dáár.

Fort van Sjakoo
Jodenbreestraat 24, Amsterdam
T: 020-6258979
E: info@sjakoo.nl

Vrije markt communisme

Introductie
Deze titel is natuurlijk gekozen om te provoceren en een reactie te doen uitlokken. Zoals jullie ongetwijfeld wel weten is dit een vies marketingtrucje wat we normaal aan de burgerlijke klasse overlaten. Maar is het zo gek om over communisme als de ultieme vorm van een vrije markt te praten? De kern van de vrije markt is namelijk, zo horen we van de burgerlijke ideologen, het vrije verkeer van goederen en personen. Maar we kunnen natuurlijk helemaal niet spreken van daadwerkelijk vrij verkeer van goederen als we ook maar één cent voor iets moeten neertellen. Die eerste grens vernietigt ook meteen het vrije verkeer van personen, denk alleen al aan de torenhoge kosten van een treinkaartje. Zoals vaak komt de hypocrisie van de gangbare ideologen, hoe meer we kritisch naar hun taalgebruik kijken, des te sneller aan het licht. Gelukkig hoeft de huidige lezer van mij niet een litanie van halfslachtige herdefinities van het woord ‘vrij’ te verwachten en kunnen we dus meteen door naar de kern van mijn betoog.

In mijn optiek kan alleen het communisme – wat ik alleen mogelijk acht in een staatloze, dus anarchistische, maatschappij – een waar vrij verkeer van goederen en personen toestaan. We hoeven dan immers geen toestemming meer te vragen aan de bureaucratie om grenzen over te stappen, noch aan de kapitalist om productiemiddelen in beweging te zetten. In de tijd van de technofiel Peter Kropotkin was zo’n economie ook nog relatief gemakkelijk in te denken. Zo zien we in *De Verovering van het Brood* een uitgebreid betoog over hoe de bevolking van Parijs aan voedsel zou kunnen komen zolang de rest van de wereld nog niet in revolutie opgestaan is (p. 97-100). Hij stelde dat Parijs zich zou moeten bezig houden met de productie van technische apparaten, die de landarbeiders nodig zouden hebben, om die zo actief te helpen bij hun productieve activiteiten. Ik geloof dat Kropotkin hier net iets te dromerig was – aandoenlijk maar ook zijn norm – en niet genoeg rekening heeft gehouden met de schaarste van metalen en dergelijke. Hij verplaatst als het ware het reële probleem van het verkrijgen van voedsel naar het even reële probleem van het verkrijgen van andere grondstoffen.

Dit probleem is tegenwoordig zonder meer veel groter geworden. Om een magneet voor de, doch nu in onbruik rakende, Winchester harde schijf te maken is bijvoorbeeld neodymium nodig. Dat wordt in China gewonnen – natuurlijk met de geweldige zorg voor de natuur en mensen die we van de kapitalisten gewend zijn – en vervolgens verwerkt tot een extreem sterke magneet. Dit moet dan weer naar een andere fabriek in China getransporteerd worden, waar die magneet samengevoegd wordt met honderden andere componenten, waaronder computerchips. Die harde schijf moet daarna weer naar andere gemeenschappen worden gebracht.[1]

> De revolutie zal internationaal moeten gebeuren of zij zal niet plaatsvinden

Dat is slechts één facet van de globale economie dat wij zullen moeten accepteren. Alleen al deze complexiteit laat de noodzaak van een daadwerkelijk internationale revolutionaire beweging zien. Kropotkin kon nog praten over een revolutie die zich met enig succes op nationaal niveau zou kunnen afspelen – al is het maar de vraag of de internationale burgerlijkheid dat wel zou hebben geaccepteerd – tegenwoordig is dit absoluut niet meer mogelijk. De revolutie zal internationaal moeten gebeuren of zij zal niet plaatsvinden.

De manier waarop de wereldeconomie ook echt een wereldwijd project is geworden brengt ook organisatorische vragen teweeg. Hoe gaan we zorgen dat de noodzakelijke goederen op hun plek komen? Vanzelfsprekend kan en, ik denk, moet het internet hier een sleutelrol in gaan spelen. Productie- en consumptiepatronen zullen op de lange duur trouwens ook volledig moeten veranderen, dat zal ook onder het kapitalisme noodzakelijk zijn, maar we kunnen hele archieven vullen met getuigenissen dat de burgerij dit project niet aan kan. Het lijkt me wijs om nu al na te denken over de organisatie van goederendistributie en dat wel op de meest anarchistische manier mogelijk: door te experimenteren.

Weer een Technofix?
Waar wij, mensen, nu nog vrij veel productieve arbeid zullen moeten verrichten is het zeer denkbaar dat vrijwel alle taken – naar onze wens – door machines kunnen worden overgenomen. De machines waar de kapitalisten zo trots op zijn, zullen onze trots worden, in plaats van onze angst. De implementatie van de libertaire idee is tijd- en plaatsgebonden – de implementatie zal dus atomair, dat wil zeggen, op lokaal niveau moeten plaatsvinden. Ondanks het atomaire karakter van de implementatie is het ook zeker dat wij communicatie moeten bewerkstelligen over enorme afstanden en het is maar zeer sterk de vraag of interpersoonlijk contact – hoewel normaliter wenselijk – daar de noodzakelijke mogelijkheden voor biedt. Daarenboven biedt het internet ons de mogelijkheid om binnen een paar honderd microseconden onze kameraden aan de andere kant van de wereld te bereiken. Het unieke aspect van het internet, zoals wij dat nu kennen, is een relatief grote vrijheid aan mogelijkheden. Iedereen met een laptop, een compiler[2], en een beetje affiniteit met programmeertalen maakt het voor een steeds groter wordende groep mensen mogelijk om zelf aan oplossingen mee te werken waarvoor vroeger slechts een paar bedrijven veel geld konden vragen.[3]

De nog steeds groeiende ‘open source’ beweging heeft één van de belangrijkste aspecten van het anarchistische ideeëngoed tot kern van haar werkwijze gemaakt: de vrije associatie. Ben je het niet eens met de projectleider, soms half als grap de ‘goedmoedige dictator voor het leven’ genoemd? Vind je dat die dictator alleen maar fouten maakt? Neem het project in eigen hand door het te ‘forken’, dus af te splitsen, en ga zelf onder een nieuw naampje verder! Voor zover ik weet heeft Linus Torvalds, de ‘benevolent dictator van het Limx-project’, in ieder geval nog nooit lompe boze testosteronbommen met harde stokken en pistolen achter iemand aangestuurd.

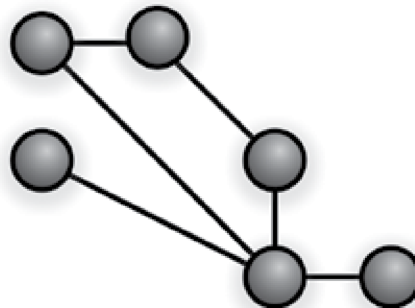
Het is dan ook goed denkbaar dat een paar ‘techies’ nu al samen kunnen komen en in teamverband software ontwikkelen die we op de dag van de opstand meteen door de hele wereld op computers kunnen installeren en met elkaar laten verbinden. Zijn mensen het niet eens met de manier waarop de software werkt? Doe je anarchistische ding en ‘fork’ het, of programmeer

iets nieuws en beters. Zo zou elke gemeenschap een magazijn kunnen bijhouden, verbonden met andere magazijnen, waaruit een noodzakelijk product zeer gemakkelijk via de computer kan worden opgevraagd. Wat algoritmische magie achter het scherm kan er zelfs voor zorgen dat de distributie van A tot B niet alleen zo efficiënt mogelijk gebeurt, maar dat er ook nog eens voor wordt gezorgd dat we geen gemeenschappen krijgen waar plotseling mensen gevraagd worden 60 uur per week te produceren, terwijl mensen in een andere gemeenschap met dezelfde productiemogelijkheden slechts 6 uur per maand worden gevraagd te produceren. In programmeurstaal heet dit 'load balancing'.

Een groot voordeel is dat we met software als dit, voor bepaalde doeleinden, ook nu al zouden kunnen experimenteren. Een van de problemen in de beweging is dat er bijvoorbeeld wel veel actiematerialen zijn, maar dat mensen niet altijd precies weten waar die zijn en wie ze erover moeten spreken. Het probleem dat daaruit kan voortvloeien is de specialisatie van degenen die die mensen kennen en dus machtsposities kunnen krijgen door te weten waar alles te halen is. Een 'technofix' als deze hoeft daarbij trouwens niet eens een totale vervanging te zijn van menselijk contact. Het kan immers een manier zijn om het kleine beetje administratie dat we uiteindelijk nodig hebben grotendeels te automatiseren. Er is echter niets op tegen om, in het hier en nu, voor een korte tijd actiemateriaal digitaal te reserveren maar wel van mens tot mens te overhandigen. In plaats van alles over te laten aan de paar mensenkenners die elke naam kennen, zou het nog maar eens goed kunnen gebeuren dat ook het mensen kennen op deze manier verspreid en in de beweging wordt gedecentraliseerd. Hoewel dit één van de hypotheses is die per experiment zal moeten worden bevestigd, is het belangrijk te vermelden dat, mocht deze hypothese ook maar de kleinste statistische significantie tonen – en dan bedoel ik niet van die voorgedokterde cijfers zoals het CBS ons blijft voorschotelen – dan kan dat alleen maar een positief effect hebben op de solidariteit. Als anarchisten weten de meesten van ons maar al te goed hoe makkelijk het is een solidariteitsverklaring te tekenen, maar volgens mij zijn ook wij sneller geneigd anderen te helpen wanneer het bekenden betreft – hoe wrang dat ook moge zijn.

Zulks een computernetwerk kan om technische redenen ook nog eens zeer autonoom en diffuus zijn. Het is zelfs denkbaar dat er eilanden van netwerken bestaan die deels of geheel onafhankelijk van elkaar werken. Er is de mogelijkheid om meer verschillende soorten netwerken naast elkaar te gebruiken. Nog veel belangrijker, er is de mogelijkheid om computers direct met elkaar, zonder tussenkomst van een centrale server, te laten verbinden in een zogenaamd 'gedeeltelijk of geheel mesh-netwerk'. Dat maakt het netwerk vrij resistent tegen technische problemen en, veel belangrijker, tegen mensen die het netwerk willen misbruiken voor machtspolitiek. Met een centrale server kunnen immers voorwaarden aan het gebruik gesteld worden – al is dat risico eigenlijk al niet zo groot op een daadwerkelijk vrij internet waar iedere techneut een server kan opzetten. Maar als iedereen een server gaat opzetten, kunnen we net zo goed het klassieke server-klant model meteen uit de deur gooien; dan praten we namelijk al vrij snel weer over een 'mesh-netwerk'.

> De huidige distributie van goederen is simpelweg een misdaad tegen het geluk

Conclusie

Had Peter Kropotkin in onze tijd geleefd, dan neem ik aan dat hij een hipster-typetje was met alle nieuwste gadgets. Het zou zijn populariteit niet ten goede zijn gekomen, gezien de status van hipsters in onze beweging, maar het is zeker grappig om ons dat even in te beelden. Zeker is dat hij verwonderd was over de technologische vooruitgang in zijn tijd, zoals velen van ons dat nu nog steeds over onze tijd zijn. Het blijft een wrange ironie van onze maatschappij dat de technologie die ons zou moeten bevrijden ons juist in een lange depressie heeft gestort met grote baanloosheid en sociale onzekerheid. Mensen krijgen via het internet ook nog een overmaat aan desinformatie over zich heen gestort, waardoor het steeds moeilijker is om door de wanorde heen de echte anarchie te zien. Toch hebben sociale bewegingen in het verleden het internet al gebruikt om te helpen bij de dagelijkse opstand. Het meest bekend is natuurlijk de internetcampagne van de Zapatistas aan het eind van de afgelopen eeuw, slechts een paar jaar nadat het World Wide Web voor het eerst werd ontwikkeld. Sinds die tijd zijn mailinglijsten, eigen webpagina's, en zelfs Facebook voor velerlei activiteiten gebruikt. Software zoals waarover ik hierboven iets heb gezegd, lijkt me een bijna logische vervolgstap. In de woorden van Gustav Landauer: 'als je socialisme wilt hebben, dat wil zeggen, als je in schoonheid en geluk, in gemeenschappen van gerechtigheid en solidariteit wil leven, werk daar dan aan!'.[4]

De term vrije markt heb ik inmiddels trouwens compleet uit zijn gangbare maatschappelijke verband gerukt, maar daarmee ook in het domein van een daadwerkelijk Vrije markt – waar een hoofdletter wel op zijn plaats is – geplaatst. Een markt is immers niets meer dan een organisatieprincipe van distributie en het belangrijkste dat zal moeten veranderen om het socialisme te bereiken, is dat organisatieprincipe radicaal veranderen. De huidige distributie van goederen is simpelweg een misdaad tegen het geluk, de gerechtigheid, en de solidariteit. Daarenboven, om het spook van Stirner ook even te laten glimlachen: het gangbare principe sloopt mij – ik wil er dus de ondergang van zien.

door Hadrian Ferran

Noten

1 www.theguardian.com/environment/2012/aug/07/china-rare-earth-village-pollution.

2 Compiler is een software die programmeertaal die sommige mensen begrijpen omzet in machinetaal die sommige computers begrijpen.

3 Let wel, de vrijheid van het publiek aangeboden internet ligt continu onder vuur. Tegelijkertijd worden steeds meer van onze gegevens gedwongen toegankelijk gemaakt voor het toeziend oog van de inlichtingendiensten. In Nederland is, onder andere, Vrijbit actief op dit soort onderwerpen (vrijbit.nl).

4 Uit 1 mei, Engelse versie in *Revolution and Other Writings*, uitgegeven door PM Press of digitaal op libcom.org.

Globalisering en uitbuiting

Gedachten na de afloop van het IFA-congres

Wij hadden gelijk. Maar dat was niet genoeg. Wij hebben al eens gezegd waartoe globalisering zou kunnen leiden en onze voorspellingen zijn aantoonbaar uitgekomen. Wij hebben juist tegen de globalisering gestreden op het moment dat zij rond de nadering van het millennium pogingen deed om voet aan de grond te krijgen: in Seattle en Genua, en overal waar de gelegenheid zich voordeed. Wij hebben een hoge prijs betaald, met doden, gewonden, gevangenschap, marteling en onderdrukking, maar wij zijn er niet in geslaagd haar tegen te houden. Vandaag leven wij in een wereld die nu voor de consequenties moet betalen.

In een wereld die op globale handel is gebaseerd telt alleen dat je meer waar verkoopt dan de ander. Slechter zijn dan de kwaliteit van de producten geworden en de leefomstandigheden van de mensen die ze maken. Om de kosten laag te houden vindt men het niet meer nodig rekening te houden met het milieu, de veiligheid van de arbeid, de rechten van de arbeider, de lonen, en de daarbij behorende rechten op gezondheid en onderwijs. Dit heeft zich zowel in het noorden als in het zuiden van de wereld voorgedaan en daarbij overal verwoesting en wanhoop teweeg gebracht. In de wereld leven drie en een half miljard mensen met minder dan 2,50 dollar per dag.

De economie is een *nulsomspel*,* zoiets als poker: als iemand wint moet iemand anders verliezen. Terwijl de meerderheid van de wereldbevolking armer is geworden, hebben enkele individuen daarbij heel wat geld verdiend. Het aantal miljardairs, die dus meer dan een miljard dollars bezitten, is in de jaren 2004-2014 met 81 procent gestegen. Het aantal dat meer dan één miljoen heeft is nu met 55 procent toegenomen. Door het effect van de globalisering zijn de lieden met geld rijker geworden, die zonder armer. De 62 rijkste mensen van de wereld verdienen evenveel als de helft van de wereldbevolking samen en vanaf het begin der tijden is er nooit zo'n gat tussen de rijksten en de armsten geweest. De globalisering heeft de sociale piramide omgedraaid als een zandloper: de meerderheid van de bevolkingsstromen wordt naar de bodem geduwd, terwijl een klein deel naar boven wordt gestuwd.

Terwijl enerzijds de globalisering het vrije verkeer van goederen als evangelie verkondigt, wordt anderzijds het vrije verkeer van mensen op elke mogelijke manier verhinderd. In de geglobaliseerde wereld mogen slechts de waren reizen, niet de mensen! Wij weten allemaal dat de migratie een fenomeen is dat niet kan worden tegengehouden. Tot enige jaren geleden kregen in de Europese Unie de boeren gewoonlijk – in het kader van het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid – zeshonderd euro per koe. Binnen de EU bleken in die jaren koeien meer te 'verdienen' dan drie en een half miljard mensen verdienden. Hoe kan iemand bij een dergelijk verschil in rijkdom het in zijn hoofd halen om een muur te bouwen om op deze planeet de beweging

van de massa's van de armste naar de rijkste landen tegen te houden?

Migratiestromen worden vaak behandeld als noodsituaties. Maar dit wordt juist niet gedaan om migratie tegen te houden, het wordt veeleer gedaan om migranten naar uitsluiting te drijven, naar de strijd om te overleven, en om ze naar illegale en lager betaalde baantjes te dwingen. Zodoende bereikt het establishment twee doelstellingen: enerzijds krijgt ze goedkope arbeid, die gemakkelijk kan worden gechanteerd, anderzijds verdeelt zij de uitgebuite klasse in immigranten en 'eigen volk' dat zijn eigen slechte omstandigheden wijt aan de immigranten.

Dit patroon is hand in hand gegaan met een verandering in productiemethoden. In het begin vond de manufactuur hier vaak plaats in grote fabrieken, waar de arbeiders allen op hetzelfde niveau werden behandeld. Dat schiep ruimte voor solidariteit en sterker collectivisme. Tegenwoordig is in de westerse landen de productie gefragmenteerd. De grote manufactuurproductie bestaat niet meer en in de productiesectoren waarin die nog nodig is hebben ze de fabrieken naar het verre oosten overgeheveld. Eveneens is de dienstverlening veranderd en lijkt de productiewijze meer te worden gericht op het individu en minder op het collectief. Men is geneigd de arbeiders meer te verdelen, niet alleen in migranten en oorspronkelijke bewoners, maar ook in flexwerkers en vaste arbeiders, jonge en oude arbeiders.

Overal maken wij de totstandkoming van nieuwe wetten mee die zogenaamd worden gebruikt om werkloosheid te bestrijden, maar in plaats daarvan tot meer precaire, laag betaalde arbeid leiden. Tezelfdertijd zijn er nog weinigen die nog van de sociale rechten als erfgoed van de oude strijd kunnen genieten, maar nu bang zijn die te verliezen.

In de EU is tussen 2005 en 2015 de werkgelegenheid met 1,4 procent toegenomen. Maar terwijl het fulltime werk met één procent is verminderd, is het deeltijdwerk met 13 procent gestegen. Dit is nog erger geworden in de landen die meer door de economische crisis zijn getroffen. In Griekenland is de werkgelegenheid (zowel volle baan als deeltijdbaan), met twintig procent afgenomen (van 4,4 naar 3,5 miljoen), maar het deeltijdwerk alleen is toegenomen met 37 procent (van 245.000 tot 332.000). Dezelfde ontwikkelingen hebben zich in Italië, Portugal en Spanje voorgedaan. De arbeidsvoorwaarden zijn verslechterd, niet alleen qua arbeidsduur, maar ook door meer precaire contracten. In Italië met de 'Jobs Act', in Frankrijk met de 'Loi Travail', In Duitsland met 'Hartz IV' en globaliter zijn er in alle Europese landen, met het excuus dat het werk nog moet worden aangeleerd, nieuwe, merendeels jongere slaven gemaakt, die zonder enig recht worden onderbetaald. Dit proces is het resultaat van veranderingen die zich voordoen in de wijze van machtsuitoefening.

> De globalisering heeft de sociale piramide omgedraaid als een zandloper

Decennia lang hebben wij, mede ten gevolge van de Koude Oorlog, een vorm van heerschappij meegemaakt die zich baseerde op de uitoefening van het gezag met de instemming van de overheersten. In die dagen werd de staatsbegroting gewoonlijk aangewend om de verscherping van conflicten tegen te gaan. Wanneer een sociale situatie kritiek dreigde te worden en te veel naar een conflict neigde, kwam de staat tussenbeide om te verhinderen dat het conflict explodeerde. Tegenwoordig zien wij hoe de macht door repressie wordt uitgeoefend. Als je de mensen niet kunt beloven dat de dingen beter zullen zijn, dan moet je ze wel zetten naast iemand in slechtere voorwaarden en hun vertellen dat ze het risico lopen op dezelfde manier te eindigen.

Doordat de machtspartij minder naar consensus streefde, zijn al die sociaaldemocratische en reformistische instellingen, die in de tweede helft van de vorige eeuw de verandering van de maatschappij in een revolutionaire richting hebben tegengehouden, failliet gegaan. Van politieke types die beloofden de maatschappij door 'hervorming' te veranderen en de kruimeltjes uitdeelden die van de tafel van de uitbuiters vielen, zijn het creaturen geworden die zelf proberen te overleven door de zorg van hun eigen staatsapparaten plaats te laten maken voor instemming met wat voor politiek van sociale afbraak dan ook.

Bezien we de begrotingen dan kunnen wij zien dat de staten van 'verzorgingsstaten' oorlogsstaten zijn geworden. Wij maken mee hoe er gesneden wordt in de sociale uitgaven (openbare diensten worden of geprivatiseerd of ze worden duurder), terwijl wij een toename van militaire uitgaven gezien hebben die direct met de wapenindustrie verbonden zijn (of zij zijn hetzelfde gebleven terwijl in al het andere is gesneden).

Als je wapens koopt dan zul je ze moeten gebruiken: in de laatste paar jaren heeft de 'handhaving' van die vrede globaal tot heel wat doden geleid. In feite heeft de oorlog vijanden nodig: extremistische facties van

de moslimwereld hebben steun gekregen, en wij hebben meegewerkt aan de creatie van nieuwe vijanden in het buitenland die nu met bommen en godsdienstige onderdrukking worden aangevallen.

Natuurlijk er is een behoefte aan binnenlandse vijanden om onderdrukking en controle over de bevolking te kunnen rechtvaardigen: behalve degenen die de sociale strijd zijn aangegaan zijn dat nu migranten, met name zijn de 'illegale' migranten een nieuwe vijand geworden.

In sommige landen heeft de euro hun reeds dramatische situatie nog erger gemaakt. De euro werkt in enkele landen als een vreemde valuta: de staten die ermee werken moeten een actieve betalingsbalans hebben of moeten op voorhand over geldstromen beschikken die in staat zijn mogelijke handelsverliezen te compenseren. De landen die al met een hoog begrotingstekort en hoge schuldrente waren opgescheept, hadden geen andere keus gehad dan uiteindelijk de prijs van de arbeid te verlagen om in de markt concurrerend te zijn: daarom moesten wij de invoering van een lagelonenbeleid meemaken: snijden in de reële lonen, in de daarvan afgeleide toelagen (waaronder de verhoging van de pensioenleeftijd) en de sociale voorzieningen (zoals bezuinigingen in de gezondheidszorg, onderwijs en bijstand). Met het stabiliteitsverdrag European Fiscal Compact heeft men verplicht om in de grondwetten van de eurostaten de verplichting vast te leggen van een balansevenwicht (waardoor het toepassen van de theorie van Keynes ongrondwettig wordt). Met de euro heeft men een reusachtige macht aan banken gegeven. De Europese Centrale Bank leent geld aan de banken en die kopen dan uiteindelijk de staatsaandelen.

Ook aan de landen buiten Europa dicteert juist het financiële kapitaal de regels voor de nieuwe wereldeconomie. De globalisering heeft ook de homogenisering van de consumptie met zich meegebracht. Men kleedt zich op dezelfde manier in Tokio als in Londen, en men eet hetzelfde voedsel in Peking als in Rome.

> Van de tienduizend mogelijke smaken dreigt de wijn er slechts één te behouden: de smaak van het Kapitaal

In de wereld zijn er meer dan vijfduizend verschillende soorten wijndruiven. Als je met die verschillen werkt en die met elkaar combineert leidt dit tot het ontstaan van duizenden verschillende wijnen, elk met zijn eigen kenmerken, smaak en kleur. Door de globalisering van de consumptie cultiveert men en verkoopt men bij voorkeur aan de mensen slechts een tiental daarvan (de zogenaamde internationale druivensoorten), allen verwerkt met dezelfde methode (hoofdzakelijk in vaten). Van de tienduizend mogelijke smaken dreigt de wijn er slechts één te behouden: de smaak van het Kapitaal.

Dit soort homogenisering komt voort uit de noodzaak je te conformeren om je binnen de maatschappij veilig te voelen. Bijgevolg vechten de mensen tegen 'de ander' met een verschillende huidskleur, kleren, accent, seksuele geaardheid of keuken.
Er is naast sociale discriminatie ook een culturele discriminatie opgekomen. De werkelijke overwinning van de globale economie is niet zozeer de wijze van productie en handel, maar veeleer de zienswijze die de uitgebuitenen van zichzelf hebben. De propaganda van de staat, die de schuld geeft aan de migranten (die 'op uitkeringen uit zijn', 'misdaden plegen', 'weigeren te integreren' en zelfs 'klagen'), de jeugd (die 'niet wil werken' of 'niet op zwaar werk is ingesteld'), de bejaarden (omdat zij 'hun voorrechten willen houden'), de vrouwen (om al 'die voorrechten die uit het moederschap voortkomen'), aan diverse categorieën werknemers ('ambtenaren werken niet', 'leraren hebben lange vakanties', 'fabrieksarbeiders zijn te lang ziek', 'pensionado's zijn nog veel te jong om thuis te blijven'), wordt algemeen aanvaard. En om de ander aan te vallen doen ze een beroep op ongegronde culturele wortels.

Maar deze sociale aanname is ook het zwakste punt van de geglobaliseerde economie. De globalisering heeft de wereld 'kleiner' gemaakt. Als wij – zelfs in een kleine plaatselijke werkelijkheid – erin slagen dit proces om te keren en laten zien hoe eenheid van onderdrukten, door hun strijd de bevrijding van uitbuiting kan bereiken, dan kan die strijd de eerste steen worden van de lawine waaronder we het globale kapitalisme kunnen smoren.

Het congres in Frankfurt van de kameraden in de federaties die bij de IFA zijn aangesloten heeft naar dit doel gestreefd: samen zaken scheppen, analyses met elkaar confronteren en doorgangen van gemeenschappelijke strijd opbouwen om de weg naar de sociale vrijmaking zonder grenzen of autoriteit tot stand te brengen.

door Fricche
(Italiaanse Anarchistische Federatie)
vertaling: Jan Bervoets

Noot:
* Gioco somma zero of zero-sum game, term van de Italiaanse managementfilosoof Pareto om een noodzakelijke conflictsituatie aan te geven waarin winst van de een altijd uitloopt op verlies van de ander, of het tegendeel van een win-win situatie.

Werking Solidariteitskas en Uitgangspunten Vrije Bond

Word lid van de Vrije Bond!
En ontvang Buiten de Orde
vier maal per jaar thuis!
Contributierichtlijnen per maand:
Inkomen 0 t/m 500:
2,- per maand
Inkomen 500 t/m bijstand:
4,- per maand
Inkomen bijstand t/m minumumloon:
6,- per maand
Inkomen hoger dan minimumloon:
8,- per maand
(Meer is ook welkom)

Geef je op via www.vrijebond.nl/word-lid

Of

Word abonnee van Buiten de Orde!
Een abonnement kost 15,- per jaar
(Meer is ook welkom)

Geef je op via www.vrijebond.org/
buitendeorde/abonnement

Je contributie- of abonnementsgelden
kun je overmaken op:

IBAN: NL80INGB0005495473
BIC/Swift: INGBNL2A
T.n.v. de Vrije Bond, te Amsterdam

Werking Solidariteitskas

A) Elk lid van de Vrije Bond heeft bij stakingen, gedragen door de meerderheid van de werknemers, recht op een stakingsuitkering. In bijzondere situaties ook bij stakingen gedragen door een minderheid van de werknemers. Bij dit laatste gaat het om stakingen met een doelstelling die zeer verwant is aan de doelstelling van de Vrije Bond (VB). De uitkering bedraagt 75% van de vermindering aan inkomen, met een maximum van 50,- euro* per werkdag.

B) Financiële ondersteuning van acties van leden van de VB die werkloos zijn, met name wanneer de leden getroffen worden door sancties op hun uitkeringen. Bij dit laatste is het een voorwaarde dat het gaat om duidelijk aangekondigde collectieve of individuele actie. De doelstelling van de actie moet in de lijn van de doelstelling van de VB liggen. Het weigeren van werk valt hier ook onder, mits voldaan wordt aan eerder genoemde voorwaarde. De VB is namelijk tegen arbeidsplicht. De uitkering bedraagt 75% van de korting met een maximum van 50,- euro* per werkdag.

C) Het verstrekken van renteloze leningen voor het opstarten van bedrijven in zelfbeheer. Een bedrijf moet meer dan één werkende omvatten. Het uit te lenen bedrag is maximaal 1.000,- euro* en moet binnen drie jaar worden terugbetaald.

D) Het financieren van initiatieven/acties van (leden van) de VB die vallen binnen de doelstellingen van de VB.

E) Het financieren van initiatieven/acties waaraan, naast andere organisaties, (leden van) de VB deelneemt (nemen) en die vallen binnen de doelstellingen van de VB.

F) Het financieren van initiatieven/acties van organisaties waarvan leden van de VB lid zijn en die vallen binnen de doelstellingen van de VB; per activiteit maximaal 500,- euro*.

G) Het ondersteunen van landelijke of regionale activiteiten welke georganiseerd worden door leden van de VB en een bijdrage kunnen leveren aan de groei en uitbouw van de organisatie.

H) Minimaal 5% van de gelden die jaarlijks binnenkomen worden gereserveerd voor bijdragen aan (activiteiten van) buitenlandse organisaties waarmee de VB zich inhoudelijk verbonden voelt.

* Deze bedragen worden eens per drie jaar op de Algemene Leden Vergadering bepaald. Aanvragen worden schriftelijk ingediend bij de solidariteitskascommissie.

Uitgangspunten Vrije Bond

1) De Vrije Bond gaat uit van en streeft naar een anarchistische samenleving waarin een mens zelf kan bepalen hoe het leven in te richten.

2) De Vrije Bond is een organisatie van anarchistische individuen en groepen gebaseerd op:
– de gelijkwaardigheid van alle mensen;
– de autonomie van het individu;
– zelfbestuur en zelfbeheer, vrije vereniging en federalisme;
– een goed milieu en een vitale natuur;
– de afschaffing van alle vormen van gezag: bijvoorbeeld op economisch, politiek, sociaal, religieus, cultureel of seksueel gebied;
– de opbouw van een vrije samenleving zonder klassen, staten, of grenzen, gebaseerd op anarchistische werkwijzen en wederzijdse hulp.

3) De totstandkoming van een vrije samenleving kan onmogelijk het werk van de Vrije Bond alleen zijn. Wij willen de anarchistische beweging uitbreiden, bekendheid geven aan onze ideeën en deze verwezenlijken. Directe actie in woord en daad is het belangrijkste middel van de Vrije Bond.

4) Aangezien onderdrukking, kapitalisme en uitbuiting wereldwijde fenomenen zijn is onze strijd een internationale strijd. De Vrije Bond verwerpt elke vorm van nationalisme en stelt hiertegenover een federalistische organisatie van de maatschappij. Naast het verenigen van anarchistische groepen en individuen in onze directe omgeving, onderhoudt de Vrije Bond ook contacten met anarchisten en anarchistische federaties wereldwijd.

5) De samenleving waar de Vrije Bond naar streeft zal een pluriforme samenleving zijn. Verscheidenheid in ideeën en strategieën door aangesloten groepen en individuen zijn inherent daaraan.

6) De Vrije Bond biedt geen blauwdruk voor een toekomstige samenleving. Alleen de praktijk kan dit uitwijzen. Wat de Vrije Bond wel biedt is een organisatiestructuur waar op anarchistische wijze mensen van allerlei schakeringen strijdbaar en solidair het debat kunnen aangaan, van elkaar leren en samenwerken.

7) De Vrije Bond initieert en ondersteunt activiteiten die de verwezenlijking van de uitgangspunten bevorderen.

Contact: secretariaat@vrijebond.nl | vrijebond.org | T: 085 8778958
solidariteitskas@vrijebond.nl | Postbus 1138 | 3500 BH Utrecht

De buttplug van het Trumpisme

Ik ben al enige tijd op zoek naar een uniek apparaat dat je in je kont steekt op het moment dat je van plan bent een zinnig antwoord te geven op een vraag terwijl je dat eigenlijk niet wil. Met een korte stroomstoot worden je hersens gereset, wat het grote voordeel heeft dat je zonder verder nadenken stupide reageert en na afloop ook geen enkele schaamte voelt. Heerlijk moet dat zijn. Lekker ongegeneerd de beest uithangen. Voor even terug in het Koninkrijk van Onfatsoen. En plein public. Liefst als er camera's in de buurt zijn!

Ik werd me voor het eerst bewust van die wonderstekker toen ik Amerika's nationale knuffel over Mexicanen, vrouwen, mensen met een geestelijke of lichamelijke beperking en moslims hoorde praten. De gedrochtelijke mimiek van zijn gezicht, zijn pruilmondje dat nog het meest weghad van een varkensaars, de geheven Jezushandjes. Daarvoor moet dus een hogere macht, of beter, een overdosis elektriciteit, verantwoordelijk zijn. Misschien zijn er parallellen met het afluistersysteem van de NSA dat wereldwijd datastromen aftapt en op vastgestelde woorden filtert. Klinkt het juiste woord dan gaan alle alarmbellen rinkelen. Bij Trump gaat dat als volgt. Mexicaan: mild alarm; wenkbrauwen, armen en schouders omhoog. Moslims: gemiddeld alarm; duim en wijsvinger op elkaar, wilde armbewegingen. Vrouwen: stevig alarm; gebogen rug, aangespannen kontspieren en pruilmond. Hillary: groot alarm; rollende ogen, schuimbekken en smerige taal.

De stoere mannen van de gemeente Steenbergen die zich mochten uiten over de opvang van mensen zonder papieren en vervolgens de leus 'Daar moet een piemel in' hanteerden, hadden ook zo'n toffe stekker in hun achterste. Net als Wilders tijdens zijn uitspraak: 'Willen jullie in deze stad en in Nederland meer of minder Marokkanen?' Hup, een lekkere stroomstoot in zijn kont. Na 'Nou, dan gaan we dat regelen' nog een extra toetje op taserkracht. Zelden een politicus zo gelukzalig zien stralen. Het kan bijna niet anders of Wilders had speciaal voor die gelegenheid in de Liberatorshop een professioneel exemplaar aangeschaft waarvan hij de stroompulsintensiteit zelf kon regelen.

Wat is dat toch met mannen als Trump, Wilders, Farage, Dewinter, Hofer, Erdogan, Assad, Poetin, Loekasjenko, Kim Jong-un, Xi Jinping, Kadyrov, enzovoort? Wat maakt ze zo vreselijk pedant, onuitstaanbaar en publiciteitsgeil? Het gaat er al lang niet meer om wie de grootste heeft. Het gaat niet om gebrek aan opvoeding, intelligentie of moreel besef. Voor elke uitspraak of misdaad is tegenwoordig wel een sluitende rechtvaardiging te vinden, dus dat is het niet. Nee, ik denk echt dat het die stekker is die de mannetjesputters maakt tot wat ze zijn. Het is een soort Duracellbatterij met daaraan gekoppeld een in heftigheid traploos verstelbaar mechaniek.

Let er eens op als je naar die gasten kijkt. Soms zie je dat ze zich hebben overschat, dat het ding een maatje te groot voor ze is. Dan staan ze opvallend wijdbeens en verlaten het katheder alsof ze in hun broek hebben gepoept. Waarschijnlijk het gevolg van een iets te uitbundige voltage.

Uw vriend, Peter Lenssen

vrije bond
anarchistische zelforganisatie